

TAPAUSTUTKIMUS GUGGENHEIM HELSINKI
Arvot, ideologiat ja myytit diskursseissa

KIRSI JAVANAINEN
Jyväskylän yliopisto
Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Taidehistorian pro gradu -tutkielma
Joulukuu 2016

TIIVISTELMÄ

Javanainen, K. 2016. Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos, Jyväskylän yliopisto, taidehistorian pro gradu -tutkielma, 113 s., 2 liitettä.

Tämän tutkimuksen tavoite oli selvittää Guggenheim Helsinki -hankkeen (G) diskurssien arvoja (arvomaailmaa), asenteita, uskomuksia, oletuksia, valtaa, ideologioita, myyttejä ja metaforia. Tutkimuskysymyksenä oli se, miten asiantuntijat argumentoivat ja mitä arvoja, ideologioita ja myyttejä argumenttien taustalla on ja miten ne diskursseissa esiintyvät sekä mitä sanotaan ja mitä jätetään sanomatta. Tutkimusongelmaan liittyi kysymys hankkeen tavoitetilasta ja miten se on konstruoitu. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, voivatko samat arvot ilmetä hankkeen toisilleen vastakkaisissa tavoitteissa. Tutkimuksen aineistona käytettiin asiantuntija-teemahaastatteluja. Tutkimusmenetelmänä käytettiin diskurssianalyysiä, ideologia- ja diskurssianalyysiä (IDA), kriittistä diskurssianalyysiä (CDA) sekä Causal Layered Analysis -menetelmää (CLA), representaatioanalyysiä, retorista analyysiä sekä argumentointianalyysiä. Arvoja analysoitiin pääosin Shalom Schwartzin arvoteorian mukaan.

Tutkimuksen teoriaosassa selvitetään teoreettinen viitekehys, tutkimusmenetelmät sekä käytetyt termit ja käsitteet. Aineiston käsittely- ja pohdinta -luvussa esitellään tutkimuskysymykset ja tutkimusaineisto. Diskurssit jaetaan kahteen: teemaosaan ja CLA-analyysiosaan. Tämän jälkeen aineistoa käsitellään Ernesto Laclau'n IDA-analyysillä identiteetin, ideologian ja vallan näkökulmista. Luvun päättää nelitasoinen CLA-analyysi. Seuraavassa luvussa esitetään tutkimuksen analyysien perusteella muodostetut hegemoniset diskurssit ja toimijaryhmät. Arvot ja ideologiat on esitetty omana lukunaan. Käsittelyosa päättyy pohdintaan puheen yhteiskunnallisista vaikutuksista, jossa analyysi liitetään intertekstuaalisella tulkinnalla yhteiskunnalliseen diskurssiin. Toiseksi viimeisessä luvussa esitetään tutkimuksen tulokset, vertaillaan tutkimusmenetelmiä ja tehdään tutkimuksen yhteenveto. Viimeisessä luvussa arvioidaan tutkimusprosessin kulkua ja esitetään arvioita tulevasta.

Arvoista ei hankkeessa oltu käyty juuri keskustelua. Taiteilijat arvostavat enemmän itseohjautuvuusarvoja kuin kilpailua valta-asemasta. Talous (raha) on välinearvo jonkin toisen arvon saavuttamiseksi. Puutearvot korostuvat, kun jotain arvostettua asiaa ei ole – kuten G:ssä kansainvälisyys, sen tuoma näkyvyys ja taloudellinen etu. Edellä oleva viittaa siis siihen, että hankkeen kannattajat tavoittelivat kansainvälisyyttä, menestystä, välinearvolla raha. CLA-analyysillä tarkastellen arvot olivat luovuus ja kulttuuriarvot – toisaalta talous. Demokratian kannalta ongelmalliseksi nähtiin arvokeskustelun puute ja vuorovaikutuksen vähäisyys. Nämä hämärsivät G:n päämääriä.

Diskurssianalyysin perusteella hanke perustettiin aineellisen hyödyn tavoittelemiseksi, ei taiteelliseksi projektiksi. Vallan näkökulmasta kannattajat käyttivät faktuaalistavaa kieltä ja heidän diskurssinsa olivat hegemonisia. Arvojen näkökulmasta hankkeen kannattajat ja vastustajat tavoittelivat samaa itseisarvoa, hyvinvointi, mutta diskurssien näkökulmasta keskustelu oli selvästi kahtiajakautunut. Vastarinnessa tiivistyi taidekentän emansipatorinen kritiikki.

Asiasanat: Ideologia- ja diskurssianalyysi, kriittinen diskurssianalyysi, Causal Layered Analysis (CLA), Guggenheim, identiteetti, ideologia, valta, hegemonia, argumentointi, arvot, myytit, puheen etiikka.

Sisällys

Johdanto 3

Muu tutkimus 6

Tutkimusasetelma 7

Teoreettinen tausta ja tutkimusmenetelmät 12

Causal Layered Analysis 12

Dirkurssianalyysi 15

Ideologia- ja diskurssianalyysi 18

Kriittinen diskurssianalyysi 19

Representaatioanalyysi 22

Retorinen analyysi ja argumentointi 23

Käsitteet ja termit 26

Laclaulainen diskurssi ja diskurssin osaset 26

Valta, hegemonia, agonia, antagonia ja ideologia 31

Arvot 37

Myytti, imaginaari 45

Mielikuva 47

Aineiston käsittely ja pohdinta 49

Tutkimuskysymykset 49

Tutkimusaineisto ja sen käsittely 49

Teemat – diskurssit 51

CLA-analyysi, toinen näkökulma diskursseihin 58

Diskurssit – Laclau 59

Identiteetti ja ideologia 60

Valta ja vaimentaminen 61

Diskurssit, neljä tasoa – arvot, ideologiat ja myytit 63

Hegemoniset diskurssit 74

Toimija- ja mielipideryhmät 76

Arvot ja ideologiat 77

Puheen yhteiskunnallisesta vaikutuksesta 81

Tutkimuksen tulokset ja yhteenveto 85

Lopuksi 90

LÄHTEET 93

LIITTEET 109

Johdanto

Tutkimukseni aihe on Guggenheim Helsinki -hanke, jonka valmistelu useine käänteineen on ollut julkisessa keskustelussa jo vuoden 2011 tammikuusta alkaen. Keskustelussa alkoi heti valmistelun julkitultua voimakas polemisoituminen ja provosoituminen. Mieliä palstat ovat olleet pullollaan kannanottoja hankkeen kalleudesta, turhuudesta, museon tarpeellisuudesta ja kannattavuudesta ylipäättään. Hankkeesta on tullut kulttuuri- ja elinkeinopoliittinen ”kuuma peruna”. Hanke on ollut myös poliittisesti mielipiteitä jakava. Guggenheim on kiistanalainen brändi, jonka on sanottu ryvettyneen hankkeissaan ja tarvitsevana Helsinkiä maineensa kirkastamiseen.^{1 2}

Myös museon taloudellisesta kannattavuudesta on esitetty paljon kritiikkiä. Kävijämääräennusteita ja museon tuomia matkailijavirtoja on väitetty yliampuviksi ja kustannuksien koituvan lopuksi yhteiskunnan maksettaviksi.³ Lisäksi kritiikki museotoiminnan ylikansallista globalismia vastaan on ollut merkittävää. On esitetty, että suuret museoyksiköt eivät ole toivotulla tavalla ylittäneet kulttuurin tunnetuksi tekemiseen. Ne ovat onnistuneet vain standardisoimaan ja neutraloimaan erilaisuuden kokemuksen ja tekemään siitä markkinakelpoisen tuotteen.^{4 5} Hankkeen kannattajien

---

¹ Guggenheimilla on menneiltä vuosilta takanaan useita epäonnisia hankkeita. Säätiöllä on tällä hetkellä kolme toiminnassa olevaa museota: The Solomon R. Guggenheim Museum (New York), Peggy Guggenheim Collection (Venetsia) ja Guggenheim Bilbao (Espanja), joiden lisäksi on rakenteilla museo Abu Dhabiin Yhdistyneisiin Arabiemiirikuntiin. Suljettuja museoita on Las Vegasissa ja Berliinissä. Hankkeita on ollut vireillä: Rio de Janeiro (Brasiliassa), Guadalajara (Meksikossa), Bukarest (Romaniassa), Vilna (Liettua), Urdaibai (Espanja), Tokio (Japani), Taichung (Taiwan), Hong Kong (Kiina). Kantokorpi, Otso. Guggenheim, osa n: Toteutumattomien Guggenheimien arkisto, <http://alastonkriitikko.blogspot.fi/2011/10/guggenheim-osa-n-toteutumattomien.html>, 22.10.2011, luettu 21.10.2016. Ks. myös Kulttuuri- ja opetusministeriö, Guggenheim-Helsinki, kooste 2012.

² Kuriositeettina Guggenheim-säätiön toiminnasta voi mainita lipsahduksen arkkitehtuurikilpailun esittelystä New Yorkissa, jossa Helsinki oli lipsahtanut eteläiseen Ruotsiin nimellä Helsingborg. Asiasta uutisoi Kauppalehti 17.10.2014, Koskinen: <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/guggenheim-helsinki-tuleekin-ruotsiin/bSi6eUfg>, luettu 29.10.2016.

³ On väitetty, että hankkeen kannattavuuden todistustaakka on ollut yksinomaan kannattajien kannettavana – vastustajilta ei ole odotettu laskelmien esittämistä, vain kritiikkiä esitettyjä laskelmia ja odotusarvoja vastaan on riittänyt. Kaarin Taipaleen toimittamassa pamfletissa tilastotutkijan esittämät arviot hankkeen kannattavuudesta lienevät poikkeus. Levä, 8.11.2016 [blogi] Kuka voittaa ja mitä, jos Guggenheim ei toteudu? ”Reilua olisi, että myös vastustajien argumenttien odotettaisiin perustuvan selvityksiin, joissa arvioitaisiin, mitä saavutetaan jos Guggenheim-hanke ei toteudu.” <http://museoliitto.blogspot.fi/2016/11/kuka-voittaa-ja-mita-jos-guggenheim-ei.html>, luettu 30.11.2016.

⁴ Aiheesta on kirjoittanut Irmeli Hautamäki artikkelissa, joka perustuu The New York Timesin artikkeliin 19.3.2014: <http://www.nytimes.com/2014/03/20/arts/artsspecial/door-to-art-of-the-world-barely-ajar.html>, luettu 21.10.2016.

⁵ Theodor Adorno ja Max Horkheimer puhuvat kulttuuriteollisuudesta (cultural industry), George Ritzer käyttää termiä McDonaldization, jonka esimerkiksi Meincke nostaa tutkielmassaan esiin. Guggenheim-hanke innoitti myös visuaaliseen parodiaan tammikuussa 2012: <https://www.youtube.com/watch?v=7ASvt9MX2X0>, luettu 29.10.2016.

pääargumentti on ollut, että Helsingissä ei ole riittävästi ympärivuotista vetovoimaa, talvikauteen tarvittaisiin lisää turistikohhteita.⁶

Hankeeseen kohdistuneista runsaista kannanotoista ja mielipiteistä huolimatta varsinainen refleктоiva keskustelu on ollut varsin vähäistä – pikemminkin juupas–eipäs -väittelyä. Hanketta on syytetty epädemokraattisesta valmistelusta, kiireestä, taktikoinnista, korruptiosta ja sääntöjen kiertämisestä. Olisi toivottu enemmän sisältökeskustelua museo- ja näyttelytoiminnasta. On myös väitetty, että hankkeen alkuvaiheessa oli väkisin runnomisen makua tiedon pimittämistä. Tämä oli otollista hankkeen ensimmäisen vaiheen epäonnistumiselle sekä kannatuksen ja vastustuksen kärjistymiselle. Valmistelun pitkittyminen useaan kertaan ei sekään luonut positiivista mielikuvaa hankkeesta. Myöskään arkkitehtuurikilpailussa valittu voittajaehdotus ei tyydyttänyt useiden odotuksia häikäisevästä Guggenheim-rakennuksesta.^{7 8}

Hanke oli arkkitehtuurikilpailun jälkeen pitkään miltei unohduksissa ja useat toivoivat sen sellaiseksi jäävänkin. – Kukapa enää muisti, että Guggenheim Helsinki -museon avajaisia oli alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoitus juhlia vuonna 2018.⁹ Hanke nousi kuitenkin jälleen otsikoihin ja poliittiseen kiistelyyn marraskuussa 2016 uudella, järjestyksessään jo kolmannella ehdotuksella uusine rahoitusmalleineen. Ehdotus nostatti välittömästi vilkkaan mielipidekirjoittelun

---

⁶ Tutkimusten mukaan väite on tottakin. Esimerkiksi Tutkimus- ja Analysointikeskuksen TAK Oy:n v. 2015 tekemän tutkimuksen mukaan suurin osa (64 %) matkailijoista oli kiinnostunut suomalaisesta kulttuurista. Seuraavaksi eniten oltiin kiinnostuneita kesäaktiviteeteistä maalla (43 %), suomalaisesta saunasta (37 %) ja saaristosta (32 %). Kesäaktiviteetit vedessä ja suomalaiset makuelämykset kiinnostivat kumpikin 31 %. Vähiten kiinnostivat hyvinvointipalvelut ja hoidot (8 %). Vastaavasti 38 % myös harrasti kulttuuria, 19 % makuelämyksiä, 17 % suomalaista saunaa, 16 % kesäaktiviteettejä maalla, 10 % suomalaista saaristoa, 9 % kesäaktiviteettejä vedessä ja 2 % hyvinvointipalveluja ja hoitoja.⁶ Kesäkohteet (kesäaktiviteetit maalla ja vedessä, suomalainen saaristo ja sauna) ovat siis kiinnostavia, mutta talvikaudella näitä voi harrastaa vain rajatusti tai ei ollenkaan. (Tutkimuksessa on voitu valita useita kiinnostuksen kohteita – matkustaja voi siis olla ollut kiinnostunut sekä vesiurheilusta että kulttuurista, toisin sanoen tutkimus ei kerro, kuinka paljon on niitä, jotka ovat yksinomaan kiinnostuneita vain kesäaktiviteeteista.) Luvut kuitenkin osoittavat sen, että talvikaudella on selkeä tilaus lisätä aktiviteetteja matkailijoille. Varsinkin, kun talvikuukaudet ovat muutoinkin hiljaisimpia matkustuskuukausia.

⁷ Kaupunginjohtaja esitti, että kyseisellä valtuustokaudella päätettäisiin ainoastaan museon arkkitehtuurikilpailun käynnistämisestä ja Guggenheim Helsinki -nimeä kantavan säätiön perustamisesta – ja lisäksi käynnistettäisiin selvitys Helsingin taidemuseon toiminta- ja hallintomalliin tarvittavista muutoksista – ja varsinainen päätös museon rakentamisesta jäisi seuraavalle, 1.1.2013 aloittavalle, valtuustolle. Pajunen taktikoi pelastaakseen Guggenheimin <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/104053-pajunen-taktikoi-pelastaakseen-guggenheimin>, Helsingin Uutiset 16.4.2012, luettu 21.10.2016.

⁸ Hankkeessa järjestettiin avoimia tiedotustilaisuuksia ja kerran Pajusen keskustelutilaisuus Facebookissa ja Twitterissä. Keskustelu jäi varsin pinnalliseksi ja lopulta keskustelijat keskustelivat keskenään. Jokela, Pajunen vastaa Guggenheim-kysymyksiin Facebookissa ja Twitterissä <http://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002526451.html>, HS 16.4.2012, luettu 2.11.2016.

⁹ Laitinen, Guggenheim museo jää seuraavan valtuuston päätettäväksi <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1305560003416>, HS 16.4.2012, luettu 21.11.2016.

puolustajineen ja vastustajineen. Ehdotus kuitenkin hylättiin Helsingin kaupunginvaltuustossa selkein poliittisin ääniin 30.11.2016.

Voisi sanoa, että Guggenheim Helsinki -hanke on läpikäynyt noin kuuden vuoden julkisuutensa aikana muodonmuutoksen, metamorfoosin. Alkukiihkeys ja polemisoitunut keskustelu vaihtui pitkään tyyneyteen ja hiljaisuuteen, jona aikana myös yhteiskunnan taloudellinen tila heikkeni ja moni uskoi Guggenheimin hautautuneen jo rahoituksen puutteeseen – vallankin kun myös poliittisissa suhteissa tapahtui kulttuurihankkeiden kannalta merkittäviä muutoksia perussuomalaisen lisätessä valtaansa edellisissä kunnallisvaaleissa 2012¹⁰. Hiljaisuutta kesti siis aina 3.11.2016 julkistettuun ehdotukseen. Uusin ehdotus tuli monelle poliittiselle päättäjällekin yllätyksenä.

Pitkän valmistelun aikana myös kaupunginhallitus on ehtinyt vaihtua jo kerran.¹¹ Oli jo arvoitus, ehtisikö nykyinenkään hallitus saada valmistelua päätökseen, koska ensi vuonna (2017) huhtikuussa on kunnallisvaalit. Tai sitten juuri vaalit nopeuttivat käsittelyä? Elokuussa 2016 Guggenheimin säätiön apulaisjohtaja Ari Wiseman kertoi, ettei amerikkalaisäätiöllä ole takarajaa Helsinkiin kaavaillun taidemuseon suhteen.¹² Tosiasia on kuitenkin, että ainakin viidessä tapauksessa hanke on kaatunut sen jälkeen, kun arkkitehtuurikilpailu on käyty ja rakennus suunniteltu.^{13 14} Guggenheim-säätiö ei halunnut tulla epäonnistumaan Helsinkiin. Näin toivoivat myös monet hanketta puoltavat kotimaiset tahot.¹⁵

Olen itse seurannut Guggenheim-keskustelua osittain kiinnostuneesti sen alkuhetkistä lähtien ja hieman kiinnostuneemmin puolentoista vuoden ajan: tein käymäni ideologia- ja

---

¹⁰ Kunnallisvaaleissa 2012 perussuomalaiset yli kaksinkertaisti ääniosuutensa ja lähes kolminkertaisti paikkamääränsä; Perussuomalaiset, Kunnallisvaalit, <https://fi.wikipedia.org/wiki/Perussuomalaiset#Kunnallisvaalit>. Wikipedia, luettu 21.10.2016.

¹¹ Helsingin Sanomat uutisoi 16.4.2012, että: *”Helsingin kaupunki päättää Guggenheimin museon rakentamisesta vasta kunnallisvaalien jälkeen. Päätöksenteko siirtyy siis puolelatoista vuodelle, syksyyn 2013.”* Laitinen 2012, Guggenheimin museo jää seuraavan valtuuston päätettäväksi <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1305560003416>, HS 16.4.2012, luettu 21.11.2016.

¹² Aromaa, Guggenheimin apulaispomo Helsingin-museosta: Meillä ei ole kiire <http://yle.fi/uutiset/3-9116637>, Yle 24.8.2016, luettu 21.11.2016.

¹³ Kantokorpi, 21.10.2011 [blogi] Guggenheim, osa n: Toteutumattomien Guggenheimien arkisto <http://alastonkriitikko.blogspot.fi/2011/10/guggenheim-osa-n-toteutumattomien.html>, luettu 21.11.2016.

¹⁴ Niskasaari, 14.1.2012 [blogi] Guggenheim fiaskosta fiaskoon <http://www.mikkoniskasaari.fi/node/121>, luettu 21.11.2016.

¹⁵ Muun muassa Eckerö Line, Finnair, Tallink Silja, Taksi Helsinki ja Viking Line. Santaharju (2016).

diskurssianalyysikurssin lopputyön Guggenheim-hankkeen diskursseista kesällä 2015. Hankkeen valmistelun ja poliittisen käsittelyn vaiheet olen esittänyt liitteessä (Liite 1).

Muu tutkimus

Guggenheim Helsinki -hankkeesta tai sitä sivuavista aiheista on tehty useita pro gradu -tutkimuksia monista eri näkökulmista: Merja Auran (2014) ”Guggenheim Helsinki – Kiista kaupunkitilasta Helsingin Sanomissa keväällä 2012” aineisto perustuu mediassa julkaistuihin artikkeleihin. Auran näkökulma teksteihin on se, miten eri kirjoittajat tai artikkelien haastateltavat näkevät Helsingin paikkana. Teoreettisena lähestymistapana on Doreen Maseyn tila–aika -käsitepari.¹⁶ Koska Auran tutkimus perustuu media-artikkeleihin, valitsin omaan tutkimukseeni haastatteluaineiston.

Otto Hannikaisen (2015) pro gradu -tutkielma ”Taidekentän käsityksiä kaupunkitilasta – Guggenheim Helsinki -keskustelut 2012” tutkii aihetta teoreettisena viitekehyksenään Panu Lehtovuoren käsitekaupunki ja Sharon Zukinin symbolitalous. Tutkimus selvittää millaisia argumentteja taidekentän toimijat tuovat ilmi Guggenheim Helsinki -hankkeessa, jossa yhdistyvät taidemaailman ja elinkeinoelämän erilaiset intressit.¹⁷

Alexandra Meincken (2014) pro gradu -tutkielma ”Positioning the Guggenheim Foundation within the culture industry: a critical assesment of the commodification and standardization of culture through the Guggenheim Foundation’s museum franchises”. Avainsanoja ovat Guggenheim-säätiön franchise-toiminta ja brändi, kulttuuriteollisuus, mcdonaldisaatio, globalisaatio ja kulttuuri-imperialismi.¹⁸

Tältä vuodelta (2016) Matti Ekholmin pro gradu -tutkielma ”Keskustelua imagosta, brändistä ja Helsingin markkinoinnista uuden vuosituhannen ensivuosisikymmenellä” tutkii Helsingin brändiä, markkinointia ja vetovoimaa.¹⁹

Anni Tammiston (2011) pro gradu -tutkielma ”Töhry- vai taidepolitiikka? Diskurssiteoreettinen tarkastelu graffitin artikulaatiosta suhteessa kaupunkitilaan Helsingissä 1985–2010” tarkastelee

¹⁶ Tutkimus käsittelee aihetta ajan, paikan, tilan ja vallan näkökulmasta tarkastelujaksolla 2.1. – 14.5.2012 *Helsingin Sanomissa* julkaistuun 181 artikkelin tai kirjoituksen pohjalta. Aura 2014.

¹⁷ Hannikainen 2015.

¹⁸ Meincke 2014.

¹⁹ Ekholm 2016.

tutkimuskohdettaan, polemisoitunutta graffitikeskustelua, Ernesto Laclau ja Chantal Mouffin diskurssiteorian kautta, jossa hegemoniasta kamppailevat ”töhrä”- vastaan taidediskurssit. Käsitteitä ovat dislokaatio, antagonismi sekä tyhjät ja kelluvat merkitsijät.²⁰

Guggenheim-hankkeesta on virinnyt myös muuta tutkimusta. Maaria Linko on julkaissut sosiologien kulttuurintutkimuksen näkökulmasta tutkimuksen ”Guggenheim Helsinki: toimijatahot vastakkain” Yhdyskuntasuunnittelun seuran julkaisussa. Linko tulkitsee hankkeen julkista polemiikkaa osana kansainvälistä ilmiötä kaupunkien kehittämisestä kulttuurin avulla.²¹

Inspiroiva lähde tutkimukselleni oli Tuuli Lähdesmäen (2007) väitöskirja *Kuohahdus Suomen kansan sydäimestä – Henkilömonumentti diskursiivisena ilmiönä 1900-luvun lopun Suomessa*, jossa analysoidaan henkilömonumenttien diskurssien merkityksenantoprosesseja modernissa ja postmodernissa kontekstissa, ideologisia ajatuskonstruktioita, valtaproblematiikkaa, monumenttien erilaisia merkityksiä tuottavia ja ylläpitäviä käytäntöjä, ristiriitojen syitä ja seurauksia sekä kielen dynamiikkaa. Lähdesmäki toteaa, että Suomessa on viime vuosikymmeninä tehty runsaasti aikalaistutkimusta taidepuheesta, taidekäsitteistä, taidekiistoista ja taiteen erilaisista diskursseista.²² Monumentteja tuotetaan kuitenkin myös konsensuksen vallitessa. Lähdesmäen mielestä ”se, millaisia arvoja ja merkityksiä konsensukseen sisältyy, tulee kuitenkin näkyväksi kiisteltyjen hankkeiden tutkimisen avulla, koska kiistoissa vasta-argumentit tulevat esiin suhteessa konsensukseen.” Lähdesmäki tutkii väitöksessään kiistan, konfliktin ja symbolisen vallan ilmenemistä Pierre Bourdieun näkemyksellä, jonka mukaan taide ja kulttuuri ovat muiden sosiaalisten toimintojen tavoin perusluonteeltaan kamppailua vallasta ja pääomasta.²³

Tutkimusasetelma

Tämä tutkielma on laadullinen tapaustutkimus²⁴, jonka aineisto perustuu Guggenheim Helsinki -hankkeesta keräämiini teemahaastatteluihin. Tutkimukseni tavoite on tuoda esiin Guggenheim

²⁰ Tammisto 2011. Tiivistelmä saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/28198>, luettu 21.10.2016.

²¹ Linko 2013.

²² Kuten Eeva-Maija Viljon (1980), Ilkka Armisen (1989) ja Kimmo Jokisen (1996) tutkimukset. Mika Waltarin muistomerkki (Veikko Hirvimäki, 1985) on ollut muutamien laajempien tutkimusten lähtökohtana. Lähdesmäki 2007, 47.

²³ Lähdesmäki 2007, 19, 47.

²⁴ Tapaustutkimuksen kohteena on useimmiten tapahtumankulku tai ilmiö, jossa tarkastellaan pientä joukkoa tapauksia. Tapaustutkimus on perusteellinen ja tarkkapiirteinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Lähtökohtana on kerätä mahdollisimman monipuolinen aineisto ja kuvata tutkimuksen kohde perusteellisesti. Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 9-10.

Helsinki -hankkeen diskurssien arvoperustaa, asenteita, ideologioita, käsityksiä, olettamuksia ja uskomuksia sekä avata keskustelussa usein ei-havaittavina olevia myyttejä ja metaforia. Lisäksi analysoin, miten haastateltavat argumenttoivat kantansa ja erimielisyytensä ja mitä arvoja argumenttien taustalla voi havaita sekä mitä diskursseissa sanotaan ja mitä jätetään sanomatta. Guggenheim Helsinki -hankkeen keskustelua on usein sanottu vastakkainasetteluksi, mutta hypoteesini on, että kysymys ei olen niinkään vastakkaisasettelusta, vaan moninaisista, erilaisista arvoista, jotka piilevät diskursseissa erilaisin painotuksin.²⁵

Tulevaisuuskenttätutkimus on tullut mukaan opintojeni loppuvaiheessa. Tulevaisuudentutkija Mika Mannermaa (1957–2012) on lausunut, että: *”Ilman tulevaisuussuuntautunutta aatteellista keskustelua arvoista ja visioista ei tulevaisuutta saada ’haltuun’”*. Hänen mukaansa tällaista yhteiskunnallista keskustelua kuitenkin kartetaan yleisesti, ja sen sijasta käydään mieluummin välineraationaalista keskustelua (esimerkiksi kilpailukyvyistä). Mannermaan mukaan niin sanotulta oikeaoppiselta tulevaisuusajattelulta voidaan vaatia, että ennen kuin puhutaan keinoista (kuten kilpailukyvyistä) on selvitettävä myös päämäärä, eli se, mitä keinoilla tavoitellaan.²⁶ Tämän tutkimuksen yksi tavoite on ottaa selkoa ja muistuttaa, onko Guggenheim-hankkeen valmistelussa selvitetty päämäärä, mitä halutaan tavoitella, millä ehdoilla ja miten nykyiseen tilanteeseen on tultu.

En ota kantaa hankkeen puolesta enkä vastaan; minulla ei edes ole yksiselitteistä mielipidettä pitäisikö Guggenheim-museohanke toteutua.²⁷ Olen kuitenkin sitä mieltä, että ihmisyyden kannalta kaikki kulttuuri – josta museotoiminta on yksi osa – on hyväksi ja kannatettavaa, ja sitä pitäisi olla saatavilla kaikille ja helposti. Kulttuuri auttaa määrittelemään ihmistä, luo identiteettiämme. Taide ravitsee mieltämme, tukee käsitystämme itsestämme ja toisistamme sekä jäsentää olemassaoloamme ja ympäristöämme. Kaikki tämä on yhteydessä hyvinvointiimme. – Marjatta

---

²⁵ Myös Palonen esittää, että ”Kaikessa Guggenheim-kritiikissä kyse ei ollut niinkään ulkomaalais-, Amerikka- tai taidevastaisuudesta (ks. esim. HS pääkirjoitus 3.5.2012 <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1305561168111>, luettu 23.11.2016.), vaan jossain määrin vastakkaisista trendeistä ja visioista.” Palonen, Poliitikasta.fi <http://politiikasta.fi/guggenheim-ja-kulttuuritalouden-vastakkaiset-trendit/>, luettu 23.11.2016.

²⁶ Mannermaa 2006, 61.

²⁷ Fenomenologisen käsityksen mukaan tutkijan uskomukset ja ennakkokäsitykset on nostettava esiin, jotta ne voidaan joko hyväksyä tai hylätä. Teatterikorkeakoulu: Minäkö tutkija? Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen keskeisiä periaatteita <http://www.xip.fi/tutkija/0401b.htm>, luettu 23.10.2016. Oman kantani Guggenheim-hankkeeseen kerroin informanteille haastattelun alussa. Omat arvoni kerroin, jos asia luontevasti keskustelun yhteydessä tuli esiin.

Bardyn sanoin: *”Taiteen ylevä ja samaan aikaan käytännöllinen merkitys on sen kyvyssä panna aistit, tunteet ja mieli liikkeeseen sellaisin tavoin, joihin on muin keinoin vaikea päästä”*²⁸.

Tutkimukseni analysointi on triangulaarinen eli käytän useita, toisiaan täydentäviä, tutkimusmetodeja ja näkökulmia. Haastatteluaineiston esilukuun ja analysoimiseen käytän hermeneuttis-fenomenologista tutkimusotetta. Fenomenologisen ajattelun mukaisesti pyrin ymmärtämään välittömän subjektiivisen kokemukseni kautta haastateltavan kokonaistilannetta, kontekstia, joka on myös tavoitteena kriittisessä diskurssianalyyssissä.²⁹ Aineiston luokitteluun ja analysoimiseen käytän soveltaen tulevaisuuskäytännön Causal Layered Analysis (CLA) -menetelmää. Rajaen kuitenkin tästä tutkimuksesta pois menetelmään kuuluvan tulevaisuuskuvien tekemisen. CLA-menetelmällä pyrin saamaan esille aineistossa olevat arvot ja ideologiat kuin myös usein piilevästi ilmenevät, tiedostamatta jäävät ulottuvuudet – myytit ja arkkityypit.

Diskurssianalyysi ei pyri osoittamaan onko olemassa totuutta tai puhuvatko ihmiset totta eikä tämä ole pyrkimyksenikään. Koska diskurssianalyysin mukaan ihmiset, kulttuuri tai toiminta vain kommunikoi diskurssia – tutkitaan siis miten diskurssi ilmaisee itseään³⁰ – ja samaakin ilmiötä voidaan tutkia monin perustelluin tavoin³¹, käytän tutkimuksessani useita diskurssianalyysiteorioita valikoiden ja toisiaan täydentäen, ja joita edelleen täydennän representaatioanalyysillä, retorisella analyysillä, argumentaatioanalyysillä ja sanastoanalyysillä. Lingvistisen ja sosiologisen diskurssiteorian ohella käytän Ernesto Laclau’n ja Chantal Mouffin ideologia- ja diskurssianalyysiteoriaa (IDA) sekä Norman Fairclough’n kriittistä diskurssianalyysiä (CDA) selvittääkseni Guggenheim Helsinki -hankkeen asetelmaa ja siihen johtaneita syitä sekä ideologian ja vallan rakenteita. Kriittiseen diskurssianalyysiin liitän myös intertekstuaalisen analyysin, jolla teksti sidotaan diskurssikäytännöllä, kuten genretulkinnalla, yhteiskuntaan ja kulttuuriin.

Olen tutustunut hankkeeseen verraten laajasti sähköisen median kuten lehtiartikkeleiden, blogien ja mielipidekirjoitusten kautta. Olen käyttänyt sähköisiä artikkeleita tutkimuksessani runsaasti

---

²⁸ Bardy 2007, 21.

²⁹ Tutkimussuuntauksen mukaan tutkimuksen viitekehys ja ongelmat nousevat tutkijan elämäntilanteista. Näin ne ja tutkijan subjektiivisuus tulevat osaksi tutkimusta. Teatterikorkeakoulu: Minäkö tutkija? Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen keskeisiä periaatteita, <http://www.xip.fi/tutkija/0401b.htm>, luettu 23.10.2016. Myös Menetelmäopetuksen tietovaranto, KvaliMOTV, Osio 5.1, Fenomenografia <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/yhteiset/motv-lista.html>, luettu 23.10.2016.

³⁰ Remes, Diskurssianalyysin kolme traditiota <https://metodix.fi/2014/05/19/remes-diskurssianalyysin-kolme-traditiota/>, Metodix 19.5.2014, luettu 25.10.2016.

³¹ Suoninen 2002, 18.

etenkin selvittäessäni hankkeen vaiheita ja historiaa. Artikkelit antavat vertailupohjaa suhteessa tutkimuksen analyysiaineistoon. Esitietoja varten olen tutustunut Helsingin kaupungin teettämiin tutkimuksiin hankkeesta. Muun muassa Taloustutkimus Oy julkaisi tammikuussa 2016 tutkimuksen ”Guggenheim Helsinki -museon vetovoimaisuudesta eurooppalaisten ja aasialaisten matkailijoiden silmin sekä museon arvioituista matkailutulo-, työllisyys- ja verohyödyistä”.³² Lisäksi Salomon R. Guggenheim -säätiö on teettänyt kumpaankin konsepti- ja kehityselvitykseensä (2011 ja 2013) Boston Consulting Groupin kanssa ennusteita museokävijöistä ja museon kustannuksista sekä talousvaikutuksista.³³ Viitteellisenä taustatietona ovat toimineet Opetusministeriön julkaisu *Kulttuuripolitiikan strategia 2020*³⁴, jossa esitellään valtion kulttuuripolitiikkaa, kulttuurisia oikeuksia ja muutoksia sekä tavoitteita ja strategiaa kuin myös Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2012 tekemä selvitys Guggenheim-hankkeesta: ”Guggenheim-Helsinki, Kooste selvityksen esityksistä ja avoimista kysymyksistä”.³⁵ Kiintoisan vertailukohtaan tutkimukselleni muodostaa Museoliiton alkuvuodesta 2016 tekemä kyselytutkimus liiton jäsenistölle ”Guggenheim Helsinki – kyllä vai ei?”.³⁶

Tutkimukseni teoriaosassa selvitän tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen ja tutkimusmenetelmät sekä tutkimuksessa käytetyt termit ja käsitteet. Tutkimusmenetelmistä keskeisimpiä ovat Causal Layered Analysis (CLA), kriittinen diskurssianalyysi (CDA) ja ideologia- ja diskurssianalyysi (IDA), tutkimusta tukevia menetelmiä ovat representaatioanalyysi, retorinen analyysi ja argumentointianalyysi. Diskurssianalyysi on koko tutkimuksen mukana kulkeva viitekehys. Aineiston käsittely- ja pohdintaluvussa esittelen aluksi tutkimukseni keskeiset kysymykset sekä kerron tutkimusaineistosta. Kokoan diskurssit kahteen osaan: Aluksi teemoittelen diskurssit keskeisiin ryhmiin, jonka jälkeen avaan CLA-analyysiä sekä ideologia- ja diskurssianalyysiä Ernesto Laclau mukaan. Tämän jälkeen käsittelen aineistoa identiteetin, ideologian ja vallan näkökulmista. Osion päättää CLA-analyysi. Seuraavassa luvussa esittelen analyysien perusteella muodostamani

---

³² GUGGENHEIM – tulovirta ulkomaan matkailusta pääkaupunkiseudulle: http://www.mara.fi/site/attachments/Guggenheim_LOP_2001_2016_1.pdf Taloustutkimus 20.1.2016, luettu 21.10.2016.

³³ Ks. Lähteet, Guggenheim Helsinki.

³⁴ Opetusministeriö 2009.

³⁵ Selvitys tehtiin kulttuuri- ja urheiluministeri Paavo Arhinmäen pyynnöstä. Selvitys koski sitä, mitä Guggenheim selvityksessä on esitetty, mitkä kohdat herättävät kysymyksiä ja mitä asioita pitäisi olla selvitettyinä paikallisesti ennen päätöksentekoa. Selvityksessä arvioitiin myös hankkeen rahoitusmahdollisuuksia ja kulttuuripoliittista merkitystä. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.

³⁶ Museoliitto, 19.2.2016 [blogi] Guggenheim Helsinki – kyllä vai ei? <http://museoliitto.blogspot.fi/2016/02/guggenheim-helsinki-kylla-vai-ei.html>, luettu 11.12.2016.

hegemoniset diskurssit ja toimijaryhmät. Arvot ja ideologiat ansaitsevat oman lukunsa. Käsittelyosa päättyy pohdintaan puheen yhteiskunnallisista vaikutuksista. Toiseksi viimeisessä luvussa esittelen tutkimuksen tulokset, vertailen käyttämiäni tutkimusmenetelmiä ja teen tutkimuksen yhteenvedon. Lopuksi kerron muutaman sanan tutkimusprosessin kulusta, hermeneuttisesta oppimisprosessista sekä tulevasta.

Teoreettinen tausta ja tutkimusmenetelmät

Causal Layered Analysis

Causal Layered Analysis (CLA) on tulevaisuuksien tutkimuksen menetelmä, joka nojaa jälkistrukturalismiin. Menetelmän kehittäjä on pakistanilaissyntyinen Sohail Inayatullah ja englantilainen Richard Slaughter. Menetelmän taustalla vaikuttavat Michel Foucault, Michael Shapiro, Johan Galtung ja P. R. Sarkar. CLA:n pyrkimyksenä on tulevaisuuden ennustamisen sijaan pikemminkin avata ja ymmärtää nykyisyyttä ja menneisyyttä, jotta voitaisiin luoda vaihtoehtoisia tulevaisuuksia.³⁷ Rubin (2013) on kiteyttänyt tämän ”vaihtoehtoisten tulevaisuuksien rakentamiseen tarvittavan luovan tilan mahdollistamiseksi”. Tarkoituksena on, että tulevaisuuden mahdollisuudet ja vaihtoehdot avautuisivat laajempina ja monisyisempinä kuin ne ilman CLA:ta kykenisivät. CLA:n tavoitteena on purkaa auki tiedostamattomia tasoja ja vaikutteita: uskomuksia, varmana pidettyjä ilmiöitä ja kyseenalaistamattomia ja kaikkien itsestään selvinä pitämiä totuuksia. CLA ei itsessään ole tulevaisuutta koskeva metodologia, vaan monitieteinen väline, jonka avulla tulevaisuutta koskevia keskusteluja voidaan käydä avoimemmin.³⁸ Inayatullahin mukaan menetelmä parhaimmillaan aukaisee uusia teitä muutokseen ja tuo mielikuvituksen, taiteen ja luovuuden, jopa runouden tulevaisuuksientutkimukseen ja soveltuu yhtä hyvin tieteelliseksi työvälineeksi kuin erilaisiin ryhmätyömenetelmiin.³⁹ Hänen mukaansa CLA on käyttökelpoinen menetelmä humanistisissa tieteissä ja yhteiskuntatieteissä.⁴⁰

CLA pohjautuu kriittisen tulevaisuuksientutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Kriittinen tulevaisuuksientutkimus selvittää ja vertailee niitä ennakko-oletuksia, hypoteeseja ja tulevaisuutta koskevia paradigmoja, joita eri toimijoilla on tulevaisuutta koskevissa käsityksissään ja uskomuksissaan. Kriittinen tulevaisuuksientutkimus pyrkii paljastamaan syvään juurtuneet asenteet ja itsestään selvinä pidetyt toimintamallit, järjestelmät ja valtasuhteet, jotka vaikuttavat jokapäiväisessä päätöksenteossamme ja valinnoissamme.⁴¹ Rubinin (2013) mukaan CLA:ta hyödynnetään tulevaisuuksien tutkimuksessa erityisesti silloin, kun halutaan tuoda esille kätkeytyjä olettamuksia ja käsityksiä jostakin tarkasteltavasta, tulevaisuutta koskevasta kokonaisuudesta.

---

³⁷ Inayatullah 2004a, 1–11.

³⁸ Rubin 2013, 279–280; Inayatullah 1998; Inayatullah 2004a, 2–4.

³⁹ Inayatullah 1998, 816; Inayatullah 2004a, 15.

⁴⁰ Inayatullah 2004a, 5, 17.

⁴¹ Inayatullah 1998, 816–817.

CLA:n avulla voidaan paljastaa usein tiedostamattomissa olevat maailmankuviin, ideologioihin, arvoihin, asenteisiin, ajatustapoihin ja kulttuurisiin toimintamalleihin liittyvät sitoumukset.⁴²

Kriittinen tulevaisuuskenttätutkimus avaa havaitsemaan kuinka se, mikä tulevaisuudessa on a) hyvää ja tavoiteltavaa tai pahaa ja vältettävää tai b) merkityksellistä ja tärkeää tai merkityksetöntä ja hyödytöntä, on viime kädessä riippuvaista kielestä, kulttuurista, historiasta, perinteistä ja tavoista, myyteistä, maailmankuvasta, ideologioista, ihanteista ja arvoista sekä valtasuhteista, jotka kaikki itsessään ovat myös toisistaan riippuvaisia.⁴³

Valitsin CLA:n yhdeksi tutkimusmenetelmäksi juuri sen vuoksi, koska sillä voidaan ”vapauttaa mieli mielikuvitusta ja luovuutta kahlehtivista ennako-oletuksista”, tavoittaa tiedostamatonta sekä eritellä ja analysoida syvällisesti ideologioita ja maailmankuvia, arkkityyppejä, myyttejä ja metaforia⁴⁴. Näen myös että tulevaisuudentutkimuksella ja arvoilla on vahva kontribuutio: Tulevaisuuskenttätutkimuksessa inventoidaan, tutkitaan, arvioidaan ja kerrotaan vaihtoehtoiset tulevaisuudet: mahdollinen, todennäköinen ja toivottava. Näiden laatimisessa on arvoperusta olennaisessa osassa, kuten myös tutkijan oma arvopohja.⁴⁵ Käytän CLA:ta soveltavasti apuvälineenä⁴⁶ aineiston sisällönerittelyssä, analysoimisessa ja syväluennassa. Tavoitteeni menetelmän avulla on ymmärtää hankkeesta syntyneitä diskursseja ja niiden taustaoletuksia syvällisemmin kuin diskurssianalyysillä pystyisi.

Kriittisellä tulevaisuuskenttätutkimuksella voidaan selvittää miksi ajattelemme tulevaisuudesta siten kuin ajattelemme. Tällöin joudumme pohtimaan valtasuhteita, kieltä, kulttuuria ja maailmankatsomusta sekä kenen tulevaisuutta oikeastaan olemme rakentamassa. Kriittinen ajattelu ei siis pelkästään analysoi sitä, mitä suunnitellaan, vaan myös keitä varten, kenen etuja ajamaan tai kenen kustannuksella suunnitelma tehdään, ja sitä kautta päädyimme lopulta siihen,

---

⁴² Rubin 2013, 280, 286.

⁴³ Rubin 2013, 285–286.

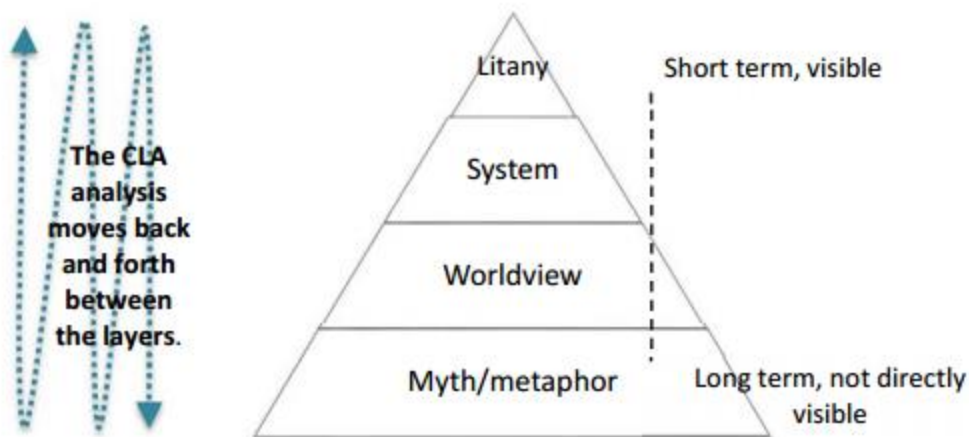
⁴⁴ Inayatullah 2004a, 2, 13.

⁴⁵ Yhdysvaltalainen tulevaisuuskenttätutkija Wendell Bell korostaa, että eettisen perustan opiskelu ja tutkiminen on tulevaisuuden tutkimuksen perusta, Harold Lasswellin sanoin ”arvojen selkeä toteaminen ja niiden käyttö on tieteen perusta”. Bell nostaa esiin vapauden ja ihmiskunnan hyvinvoinnin, pyrkimyksen tehdä maailmasta parempi paikka asua ja olla hyödyksi ihmisille ja elämälle sekä elämää ylläpitäville voimavaroille. Teossarjansa ensimmäisessä osassa Bell käy läpi laajan variaation humanisia arvoja. Toisessa osassa hän pohtii arvojen muuttumista tulevaisuuden kannalta. Bell 2007, 2008.

⁴⁶ CLA:ta voidaan käyttää laajemman tulevaisuushankkeen osana (esimerkiksi apuvälineenä skenaariotyöskentelyssä tai tulevaisuusverstastyöskentelyssä). Rubin 2013, 286.

kenen määrittämää ja hyväksymää todellisuutta elämme nyt todeksi. Tässä kysymyksenasettelussa muodostuu perusta sille, millaisia tulevaisuuksia todella voisi edessämme olla.⁴⁷

CLA:ssa tarkasteltavana oleva kohde, esimerkiksi teksti, piirros, strategia, skenaario tai suunnitelma, käydään läpi kahdesta suunnasta: horisontaalisesti ja vertikaalisesti. Huomio kohdistuu enemmän tutkittavan ilmiön vertikaaliseen ulottuvuuteen. Vertikaalisessa analyysissä kohde syväluetaan eli puretaan auki dekonstruktion avulla neljään eri tasoon: (1) litania, (2) sosiaaliset syyt, (3) diskurssi, arvot ja maailmankuva sekä (4) myytit ja metaforat. Horisontaalinen analyysi tehdään vertikaalisen analyysin keskellä ja väleissä. Horisontaalisen analyysin tehtävänä on paljastaa tarkastelussa olevan materiaalin todelliset ongelmat ja tarkoitukset sekä esiintuoda vertikaalisen vaiheen ohessa materiaalin muut totuudet ja rakentaa jopa uusia näkökulmia.⁴⁸ Menetelmän tarkasteluperspektiivi ja -avaruus laajenee tasoittain. Aikajänne on myyttitalolla kaikkein laajin (Kuva 1).

Kuva 1. CLA:n tarkastelutasot ja aikaperspektiivinäkökulmat. (CLA Game Report, Causal Layered Analysis Game on Neo-Carbon Energy Scenarios, 2015. s. 13. Alkuperäinen: Inayatullah, 2004.)

Myös jokaista tasoa erikseen on mahdollista ”lukea vertikaalisesti”.⁴⁹ Analyysin loppuksi, viimeisimpänä vaiheena voidaan toteuttaa vaihtoehtoisten tulevaisuuksien muodostaminen.⁵⁰

⁴⁷ Rubin 2013, 280–281.

⁴⁸ Rubin 2013, 286.

⁴⁹ Tasot muodostavat kukin oman diskurssinsa. Inayatullah 2004a, 531.

⁵⁰ Tulevaisuudenkuvat ovat yksi tärkeimmistä tulevaisuudentutkimuksen tutkimuskohteista. Ne tuottavat tietoa siitä, miten ihminen mahdollisesti toimii ja käyttäytyy tulevaisuudessa, mutta samalla niiden kautta on mahdollista saada tietoa toimijan motivaatiosta ja päätöksentekohetkellä käytössä olevista vaihtoehdoista. Rubin 2003, 793.

Tässä tutkimuksessani en laadi tulevaisuudenkuvia Guggenheim-hankkeesta, mutta CLA-menetelmä tuottaa kohteesta epistemologista tietoa tulevaisuuskenaarioita varten.⁵¹

Dirkurssianalyysi

Diskurssianalyysissä voidaan tutkittavaa tilannetta jäsentää sisällöllisesti monella eri tarkastelutasolla. Diskurssianalyysissä huomio on kielellisten merkitysten tuottamisen ja tulkinnan vuorovaikutuksellisten merkitysten tuottamisessa. Diskurssianalyysi painottaa Juhilan ja Suonisen mukaan *miten*-tyyppisiä kysymyksiä. Diskurssianalyysin tarkoituksena on tarkastella kielenkäyttöä sellaisena kuin se avautuu kanssatoimijoille. Tällöin kiinnostuksen kohteet, ”sisäiset” syyt (kuten tietoiset pyrkimykset tai tiedostamattomat voimat) tai ulkoiset syyt (kuten normit, arvot, roolit tai muut säännöt), ovat analyysin kohteena siinä muodossa kuin ne viestitetään toisille. Diskurssianalyysissä sosiaalisen todellisuuden katsotaan syntyvän juuri toisillemme viestittämisen ja toistemme ”lukemisen” kautta. Näin viestitämme toisillemme näkemyksiä, esimerkiksi kausaalisuhteista ja arvoista, tavalla, joka rakentaa asioita ymmärrettäväksi. Niinpä *viestiemme sisältämä kuvailu ja selittäminen – ja se miten tuo kuvailu ja selittäminen rakentaa sosiaalista todellisuutta* – on siis diskurssianalyysin keskeinen kiinnostusalue. Koska se, kuinka suuressa määrin arvioidaan aineistojen sisältämien kuvausten ja selitysten olevan *totuudenmukaisia, kohtuullisia tai loogisia*, pyritään rajaamaan diskurssianalyysin ulkopuolelle, tukeudun diskurssianalyysin lisäksi tutkimuksessani myös retoriikkaan.⁵²

Jokinen, Juhila ja Suoninen määrittelevät diskurssianalyysin ”kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä”.⁵³ Tästä lähtökohdasta katsottuna diskurssianalyysi ei ole vakiintunut tutkimusmenetelmä vaan pikemminkin lähestymistapa, joka on jakautunut useisiin tutkimussuuntiin tai koulukuntiin.⁵⁴ Remeksen mukaan diskurssianalyysissä voidaan katsoa olevan kolme tutkimustraditiota: kulttuurintutkimuksen (ranskalainen), sosiaalisen toiminnan (saksalainen) ja kielenkäytön (brittiläinen).⁵⁵ Jokinen, Juhila ja

⁵¹ Inayatullah 2004a, 2–3.

⁵² Juhila & Suoninen 2002, 247–248; Jokinen 2002, 47.

⁵³ Jokinen, Juhila & Suoninen 2000, 9–10.

⁵⁴ Jokinen, Juhila & Suoninen 2000.

⁵⁵ Brittiläinen traditio tutkii diskurssien ilmenemistä ja muotoutumista tarkastellessaan niitä ennalta määriteltyinä ilmiöinä vuorovaikutuksessa, ranskalainen kulttuurissa tapahtuvaa diskurssien tuotantoa ja saksalainen ihmisten toiminnassa esiintyviä tai muotoutuvia diskursseja. Remes, Liisa. *Diskurssianalyysin kolme traditiota* <https://metodix.fi/2014/05/19/remes-diskurssianalyysin-kolme-traditiota/>, Metodix 19.5.2014, luettu 25.10.2016.

Suoninen käyttävät enimmäkseen brittiläistä suuntausta, joka on kehittynyt sosiaalipsykologien, psykologien ja tieteen tutkijoiden keskuudessa, erityisesti Jonathan Potterin ja Margaret Wetherellin sekä Michael Billigin, mutta osin myös Michel Foucault'n, Norman Fairclough'n sekä Ernesto Laclau ja Chantal Mouffin tutkimuksista.⁵⁶

Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien oppimisympäristö (KvaliMOTV) kertoo, että diskurssianalyysissä otetaan lähtökohdaksi sosiaalisen konstruktionismin⁵⁷ mukaisesti kieli ja sen seurauksia tuottava luonne. Karkeasti tiivistäen sosiaalinen konstruktionismi on tutkimuksellinen viitekehys, jonka mukaan sosiaalinen todellisuutemme rakentuu sosiaalisessa, kielellisessä vuorovaikutuksessa.⁵⁸

Myöskään Jokisen, Juhilan ja Suonisen mukaan diskurssianalyysiä ei voi luonnehtia selkeärajaiseksi tutkimusmenetelmäksi (ja myös analyysi-sana viittaa hieman harhaan), vaan pikemminkin väljäksi teoreettiseksi viitekehyykseksi, joka sallii erilaisia tarkastelun painopisteitä ja menetelmällisiä sovelluksia. Diskurssianalyysin lähtökohta-oletukset ovat: (1) oletus kielen käytön sosiaalisesta todellisuutta rakentavasta luonteesta, (2) oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssystemien olemassaolosta, (3) oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta, (4) oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssystemeihin ja (5) oletus kielen käytön seurauksia tuottavasta luonteesta.⁵⁹

Suonisen mukaan diskurssianalyysissä kiinnostus kohdistuu sen pohtimiseen, miten toimijat tekevät ymmärrettäväksi asioita kielenkäytöllään. Lähtöasetuksena on, että samaakin ilmiötä (tekoa tai

---

⁵⁶ Jokinen, Juhila & Suoninen 2000, 11.

⁵⁷ Sosiaalinen konstruktionismi liittyy 1960- ja 70-luvuilla tapahtuneeseen niin kutsuttuun kielelliseen käännteeseen, jolloin keskustelua käytiin siitä, mitä oikeastaan tulisi tutkia ja millä menetelmillä. Kritiikin kohteina olivat muun muassa tutkimuksen mekanistisuus, individualistisuus, länsimaalaisuus, näennäisobjektiivisuus, määrällisyys ja tutkimustulosten relevanssi. Kielellinen käänne tarkoittaa tutkimuksellisen painopisteen muutosta: koska kielen ajateltiin – ja ajatellaan edelleenkin rakentavan sosiaalista todellisuutta, osa tutkijoista alkoi suunnata tutkimuksellisen mielenkiintonsa kieleen. Kielellistä tutkimusta voidaan harjoittaa hyvin monella tapaa. Yhteistä kielelliselle orientaatiolle on sosiaalinen konstruktionismi, joka toimii erilaisten kielellisten lähestymistapojen laajempänä viitekehyyksenä, kattokäsitteenä kulttuuristen ilmiöiden ja diskursiivisten menetelmien käyttämisessä. Sosiaalista konstruktionismia on sekä väljempää että tiukempaa, mutta yhteisiä piirteitä kaikilla viitekehyyksen omaksuneilla tutkijoilla on 1. kriittisyys itseäänselvyyksiä kohtaan, 2. käsitystemme historiallis–kulttuurisuus (relatiivisuus), 3. tiedon syntyminen sosiaalisissa prosesseissa sekä 4. tiedon ja sosiaalisen toiminnan yhteenkuuluminen. Menetelmäopetuksen tietovaranto, KvaliMOTV, Osio 5.6 Sosiaalinen konstruktionismi http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html, luettu 27.10.2016.

⁵⁸ Menetelmäopetuksen tietovaranto, KvaliMOTV, Osio 5.1, Fenomenografia <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/yhteiset/motv-lista.html>, luettu 23.10.2016.

⁵⁹ Jokinen, Juhila & Suoninen 2000, 17–18; myös Potter & Wetherell 1987, 35.

asiantilaa) on mahdollista tehdä ymmärrettäväksi monin perustelluin tavoin, joten yhden yksiselitteisen totuuden olettamusta pidetään puutteellisena. Tarkastelussa keskiöön nostetaan se, millaiset kuvaukset ja selitykset ovat erilaisissa tilanteissa ja keskustelun kohdissa kulttuurisesti ymmärrettäviä, ja millaisia asiantiloja tai muita seurauksia noilla selityksillä kulloinkin rakennetaan. Teoille ja ilmiöille ei riennetä nimeämään syitä, vaan ne tavat, joilla toimijat kuvaavat ilmiöitä ja nimeävät niille syitä otetaan tutkimuskohteeksi sellaisenaan. Sosiaalisen todellisuuden rakentumista pyritään selittämään vasta tämän mutkan kautta, kuten Suonio havainnollistaa.⁶⁰

Jokisen, Juhilan ja Suonisen mukaan diskurssianalyyseissä ei tutkita diskursseja tai repertuaareja⁶¹ sinänsä, vaan eksplikoidaan erityisesti sitä, miten ne aktualisoituvat erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssit ja repertuaarit ovat tutkijan tulkintatyön tuloksia, eivät analyysin raakamateriaalia.⁶² Suonisen mukaan tulkinta perustuu tutkijan ja aineiston väliseen vuoropuheluun.⁶³ Diskurssianalyysi tarkastelee siis kaikkea kielenkäyttöä tekemisenä (ei siis vain sellaisiksi nimettyjä kielenkäytön kohtia kuten ”puolustaudun sillä että...”, ”määrään sinut tekemään...”, ”syytän häntä liiallisesta...”). Diskurssianalyysi on kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä.⁶⁴

Suoninen toteaa, että diskurssianalyyseissä tarkastelun kohteeksi otettavia kuvauksia kutsutaan usein selonteoiksi (engl. account). Näin siksi, että tehtäisiin selvä ero sellaiseen lähestymistapaan, jossa aineistoa luetaan yksinkertaiseksi kuvauksena siitä, millainen todellisuus (joko ”ulkoinen” tai ”mielen sisäinen”) on. Selonteoilla ihmiset tekevät toisilleen ymmärrettäväksi omaa itseään ja maailmaa. Selonteot eivät ole siis riippumattomia sosiaalisesta maailmasta, vaan pohjautuvat niihin asioiden ymmärrettäväksi tekemisen tapoihin ja merkityksiin, joita selonteon antaja ammentaa maailmasta. Toisaalta selonteot ovat myös osallisena sen muotoilemisessa, millaiseksi maailma

---

⁶⁰ Suoninen 2002, 18. Myös Potter & Wetherell 1987.

⁶¹ Erilaisia merkityssysteemejä on kutsuttu toisinaan diskursseiksi (esim. Foucault 1986, 107, Laclau & Mouffe 1987, 82) ja toisinaan tulkintarepertuaareiksi (esim. Potter & Wetherell 1987, 146–157). Toisinaan diskurssin käsitteellä on tarkoitettu yleisellä tasolla mitä tahansa kielen käyttöä tai keskustelua (esim. Potter & Wetherell 1987). Jokinen, Juhila & Suoninen 2000, 26–27.

⁶² Jokinen, Juhila & Suoninen 2000, 28. Myös Potter & Wetherell 1987.

⁶³ Eskola & Suoranta toteavat, että lähtökohta diskurssianalyyttiseen tutkimukseen on teoreettisesta viitekehyksestä käsin aina avoin, sisällöllisiä jäsenyyksiä ei vielä ole vaan teoreettinen peruskäsitteistö rakennetaan tutkimusaineistosta käsin. Tutkija nostaa aineistosta esiin jotain, joka ei automaattisesti nouse siitä esiin. Selittäviä teorioita ja aikaisempaa tutkimusta ei kuitenkaan unohdeta – ne nostetaan esiin siinä vaiheessa, kun alustavat käsitteet ja kategoriat on hahmoteltu tutkimusaineistosta esiin. Eskola & Suoranta 2008, 196.

⁶⁴ Suoninen 2002, 19. Myös Potter & Wetherell 1987.

jatkossa ymmärretään eli millainen maailma kulttuurisille toimijoille on.⁶⁵ Jokinen, Juhila ja Suoninen kirjoittavat, että diskurssianalyysissä painotetaan sveitsiläistä kielitieteilijä de Saussurea enemmän kielen rakenteen sijasta sen käyttöä ja siihen kytkeytyvää merkityssuhteiden joustavuutta.⁶⁶

Eskola ja Suoranta toteavat, että lähtökohta diskurssianalyttiseen tutkimukseen on teoreettisesta viitekehystä käsin aina avoin, sisällöllisiä jäsennyksiä ei vielä ole vaan teoreettinen peruskäsitteistö rakennetaan tutkimusaineistosta käsin. Tutkija nostaa aineistosta esiin jotain, joka ei automaattisesti nouse siitä esiin. Selittäviä teorioita ja aikaisempaa tutkimusta ei kuitenkaan unohdeta – ne nostetaan esiin siinä vaiheessa, kun alustavat käsitteet ja kategoriat on hahmoteltu tutkimusaineistosta esiin.⁶⁷

Ideologia- ja diskurssianalyysi

Palosen mukaan Laclau on yhdistänyt teoriaansa mannermaisen ja ranskalaisen poliittisen ajattelun teoreetikkoja.^{68 69} Palonen toteaa, että siinä missä lingvistisen ja sosiologisen diskurssianalyysin keskiössä ovat puhe ja kirjoitus – toisin sanoen ”miten” puhutaan tai merkitys muodostuu, ei laclaulaisella diskurssianalyysillä ole mitään tekemistä kielitieteen diskurssianalyysin kanssa.⁷⁰ Laclaulle diskursiivisyys esiintyy laajana kielellisenä ja kielen kaltaisesti – de Saussuren strukturalistista ja tanskalaisen kollegansa Hjelmslevin poststrukturalistista kieliteoriaa jäljitellen – merkityksenantoina, ei puheena tai kirjoituksena. Laclaulle diskurssi on kokonaisuus, joka on seurausta artikuloidusta toiminnasta tai primääri pohja objektiviteetin rakentamiselle. Diskurssia voidaan tuottaa sisällön ja sen rajojen kautta. Ilman rajoja mikä tahansa totaliteetti tai ykseys haihtuu. Kieli itsessään ei ole kiinnostavaa, kiinnostavaa ovat suhteet, jotka sen ja toiminnan kautta muodostuvat ja jotka muistuttavat merkitysrakenteita.⁷¹

Laclaun käsite diskurssista on selkeä: diskurssi on osasten joukko, jolla on joukkojen tavoin rajat. Näin nähtynä diskursseja voi tulkita kieltä ja lauserakenteita laajemmin, mutta samaan aikaan myös

⁶⁵ Suoninen 2002, 20–21.

⁶⁶ Jokinen, Juhila & Suoninen 2000, 19.

⁶⁷ Eskola & Suoranta 2008, 196.

⁶⁸ Palosen käsikirjoituskopio 2014, 3–6. KJA; Laclau 1985, 105.

⁶⁹ Palonen mainitsee mm. Jacques Rancièren, Étienne Balibarin ja Alain Badioun. Palonen 2008, 221.

⁷⁰ Diskurssiteoria kuitenkin käyttää usein lisämetodeinaan kriittistä diskurssianalyysiä, retoriikkaa, dekonstruktioita, psykoanalyysiä, sekä monia muita yhteiskuntatieteellisiä metodeita. Palosen käsikirjoituskopio 2014, 5. KJA.

⁷¹ Palosen käsikirjoituskopio 2014, 1. KJA; Palonen 2008, 215.

konkreettisemmin kuin jos ne nähtäisiin valtarakenteina. Laclaulainen diskurssiteoria tai ideologia- ja diskurssianalyysi (IDA), toiselta nimeltään jälkistrukturalistinen tai jälkifoundationalistinen diskurssiteoria, on ongelmakeskeinen tutkimusmetodi. Diskurssiteoria etsii vastausta kysymykseen ”mistä on kyse” ja tunnistaa erilaisia logiikoita. Kun kulttuuri- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa on diskurssianalyysin monet johdannaiset nostaneet suosiotaan tutkimusmetodinä, ideologia- ja diskurssianalyysi eroaa muista ratkaisevalla tavalla: sillä on läheinen suhde politiikan – politiikkojen, poliittisen ja jopa politisoinnin – tutkimukseen, Palonen toteaa.⁷²

Argentiinalaissyntyinen Ernesto Laclau ja belgialaissyntyinen Chantal Mouffe halusivat nähdä itsensä nimenomaan politiikan teoreetikoina. He sijoittuvat jälkistrukturalismiin ja post-marxismiin, politiikan teoriassa vasemmalle laidalle. Laclau ja Mouffen mukaan yhteiskuntaliikkeet voivat nostaa *luokan* lisäksi myös muita käsitteitä taistelunsa keskiöön. Toisaalta niin kutsutun identiteettipolitiikan – esimerkiksi ympäristö-, rauhan- ja naisliikkeen – pirstaleisuus on resurssien hukkaa; erilliset taistelut pitäisi yhdistää yhteiseen rintamaan, mutta ei välttämättä luokka-käsitteen alle. Oli siis keksittävä yhteinen nimittäjä. Syntyi teoria hegemoniasta ja radikaalista demokratiasta. Teoria hegemoniasta on Laclau poliittisen ajattelun ja diskurssiteorian perusta. Luomillaan käsitteillä on läheinen yhteys jälkistrukturalistiseen kieliteoriaan. Diskurssiteoria käyttää usein lisämetodeinaan kriittistä diskurssianalyysiä, retoriikkaa, dekonstruktiota, psykoanalyysiä sekä monia muita yhteiskuntatieteellisiä metodeja.⁷³

Kriittinen diskurssianalyysi

Myöskään kriittinen diskurssianalyysi (CDA) ei ole yhtenäinen teoria tai metodipaketti vaan pikemminkin näkökulma. Sen soveltajat ovat kiinnostuneita kielen, vallan ja ideologian suhteesta, toteavat Leiwo ja Pietikäinen.⁷⁴ Kalliokosken mukaan kriittinen lingvistiikka pyrkii osoittamaan leksikaalisiin, sanastollisiin, valintoihin kytkeytyviä ideologisia arvoja.⁷⁵ Jokisen ja Juhilan (2002) mukaan lähtökohtana on yleensä oletus joidenkin alistussuhteiden olemassaolosta ja tutkimuksen tehtäväksi asettuu niiden kielellisten käytäntöjen tarkastelu, joilla näitä suhteita ylläpidetään ja oikeutetaan. Kriittisen ja analyyttisen orientaation perusero löytyy ennen kaikkea tutkimuksen lähtökohtatavoitteista ja sitoumuksista, joilla on seuraamuksensa analyysin tekemiselle. Kriittisen

⁷² Palosen käsikirjoituskopio 2014, 1. KJA.

⁷³ Palonen 2008, 209–210, 213, 215; Palosen käsikirjoituskopio 2014, 5. KJA.

⁷⁴ Leiwo & Pietikäinen 1996, 105; Kalliokoski 2002, 106.

⁷⁵ Kalliokoski 2002, 106.

tutkimuksen lähtökohdaksi kuuluu itsestään selvästi pyrkimys tuottaa poleeminen puheenvuoro suhteessa vallitsevaan sosiaaliseen järjestykseen, analyttisen ensisijainen tavoite on sosiaalisen todellisuuden yksityiskohtainen erittely.⁷⁶

Kriittinen diskurssianalyysi perustuu erityisesti M. A. K. Hallidayn kieliteoriaan, joka painottaa kielen funktionaalisuutta.⁷⁷ Kieli tekee mahdolliseksi luoda ja kuvata maailmaa (ideationaalinen funktio), luoda sosiaalisia suhteita ja identiteettejä (interpersonaalinen funktio) sekä toimia ja rakentaa tekstiä (tekstuaalinen funktio). Toinen Hallidayn keskeinen elementti on kielellisen valinnan käsite. Olettamuksen mukaan kieli koostuu päällekkäisistä järjestelmistä, joista kielenkäyttäjä voi valita elementtejä omaan puheeseensa. Valinnat kuvaavat viestijän käsityksiä ja uskomuksia asioista: miten hän kuvaa itseään, eri ryhmiä tai erilaisia tavoitteitaan ja tapojaan suhtautua asioihin. Sanastotutkimus onkin ehkä selvin kielitieteen diskurssianalyysin ja argumentaation yhteisalue. Argumentoinnissa hyödynnetään symbolien sosiaalisia assosiaatioita siitä miten merkit tietyssä yhteisössä ja viestintäkontekstissa tulkitaan. Asenteet ja arvostukset näkyvät sanaston valinnassa ja siinä, nimetäänkö tarkoitteet neutraalisti tai affektiivisesti. Myös puheakteja kuvaavat verbit luonnehtivat ja kuvaavat omia ja keskustelukumppanin puheenvuoroja. Verbien valintaan liittyy paitsi jonkin toiminnan luokittelu suotavaksi tai paheksuttavaksi myös osapuolten roolien määrittely, erityisesti siihen, kuka esitetään vastuulliseksi toimijaksi, kuka passiiviseksi osallistujaksi tai toiminnan kohteeksi. Asia voidaan esittää myös niin, ettei kukaan ole vastuussa vaan asia tapahtuu väistämättä.⁷⁸

Kriittisen diskurssiteoreetikon Fairclough'n mukaan kriittisyys tarkoittaa pyrkimystä ottaa huomioon se, että sosiaaliset käytännöt ja erityisesti kielenkäyttötavat ovat sidoksissa syy- ja seuraussuhteisiin, joita emme normaalioloissa juuri lainkaan huomaa. Varsinkin kielenkäytön ja vallankäytön välinen yhteys on useimmille epäselvä, vaikka lähemmin tarkasteltuna kieli on vallankäytölle elintärkeä. Tällaiset käytännöt ja niihin liittyvät yleiset "tervejärkiset" oletukset muotoutuvat sen mukaan, millaiset valtasuhteet tiettyjen ryhmien välillä kulloinkin vallitsevat. Käytäntöihin sisältyvät ideologiset oletukset sekä niiden taustalla olevat valtasuhteet ovat tavallisesti käytäntöihin osallistumattomille ihmisille näkymättömiä, mikä osaltaan edelleen pitää yllä valtasuhteita.⁷⁹

---

⁷⁶ Jokinen & Juhila 2002, 86–87.

⁷⁷ Halliday, 1985.

⁷⁸ Leiwo & Pietikäinen 1996, 103–104; Halliday 1994, Introduction "Why 'Short Introduction to Functional Grammar'?"

⁷⁹ Fairclough 1997, 75.

Hallidayn lisäksi Fairclough on saanut vaikutteita kielitieteistä myös Mikhail Bakhtinilta, ideologiateoreetikoilta Antonio Gramscilta, Louis Althusserilta ja Michel Foucault'ltä sekä sosiologiasta Pierre Bourdieultä.⁸⁰ Kieli on Fairclough'lle sosiaalisen ja yhteiskunnallisen käytännön muoto, se on sosiaalisesti ja historiallisesti vaihteleva ja dialektisessa vuorovaikutuksessa muiden yhteiskunnallisten alueiden kanssa. Kieli on siis muovautunut yhteiskunnallisesti, mutta se on myös yhteiskunnallisesti vaikuttavaa. Kriittinen diskurssianalyysi tarkastelee näitä kahta kielenkäytön aspektia: kieltä yhteiskunnallisena tuotoksena ja kieltä yhteiskunnallisena vaikuttajana. Varsinaisena tarkastelun kohteena on näiden aspektien välinen jännite. Kielenkäyttö – eli jokainen teksti – paitsi rakentaa sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä, se voi myös uudistaa niitä ja muuttaa niitä luovasti toisenlaisiksi.⁸¹

Kriittisen diskurssianalyysin tutkimuskohde koostuu kolmesta ulottuvuudesta: tekstistä, diskurssikäytännöstä ja sosiokulttuurisesta käytännöstä. Fairclough'n mielestä diskurssi on siis kielenkäyttöä, joka ilmenee sosiaalisen käytännön muodoissa ja diskurssianalyysi on analyysi sitä, miten teksti toimii sosiaalisessa kulttuurissa.⁸² Kriittisessä diskurssianalyysissä kunkin yhteisön diskursiiviset käytännöt – sen tavanomaiset kielenkäyttötavat – mielletään verkostoiksi, joita Fairclough nimittää diskurssijärjestyksiksi. Diskurssijärjestyksen rakennusosina on kaksi keskeistä diskurssityypin kategoriaa: genret⁸³ ja diskurssit. Tässä yhteydessä diskurssi on kieli, jolla tietty sosiaalinen käytäntö representoidaan tietystä näkökulmasta.⁸⁴ Genre sitä vastoin on kielenkäyttöä, joka yhdistetään tiettyyn käytäntöön ja joka rakentaa ja rajaa jotain tiettyä sosiaalista käytännettä, kontekstia (kuten haastattelua tai hyödykkeiden mainostamista). Minkä tahansa diskurssianalyysityypin analyysiin kuuluu kaksi olennaista ja toisiaan täydentävää kiinnekohtaa: viestintätilanteet ja diskurssijärjestys.⁸⁵

Lingvistisen analyysin rinnalla Fairclough esittää myös intertekstuaalisen tekstianalyysin joka keskittyy tekstin ja diskurssikäytännön rajalle. Intertekstuaalisessa analyysissä tekstiä tutkitaan

---

⁸⁰ Norman Fairclough https://en.wikipedia.org/wiki/Norman_Fairclough, Wikipedia, luettu 27.11.2016.

⁸¹ Fairclough 1997, 75–76.

⁸² Fairclough 1995, 7–9.

⁸³ Genret voidaan kuvailla niiden rakenteellisilla ominaisuuksilla – haastattelu esimerkiksi on rakentunut eri tavoin kuin mainos. Fairclough 1997, 78.

⁸⁴ Laajasti ajatellen diskurssit kuuluvat tiedon ja tiedon koostamisen alueelle. Verrattaessa esimerkiksi liberaalia poliittista diskurssia sosialistiseen tai marxilaiseen diskurssiin voidaan huomata, että niissä politiikan käytäntö merkityksellistetään eri tavalla; samoin konventionaalisessa ja homeopaattisessa lääketieteellisessä diskurssissa sairaus ja terveys representoidaan eri tavoin. Fairclough 1997, 77.

⁸⁵ Fairclough 1997, 77–78.

korostaen diskurssikäytäntöä, etsien tekstistä jälkiä diskurssikäytännöistä. Intertekstuaalisen analyysin tavoitteena on eritellä niitä moninaisia genrejä ja diskursseja, jotka artikuloituvat tekstin yhteydessä – millaisia genrejä ja diskursseja tekstin taustalla on ja mitä jälkiä niistä on jäljellä tekstissä. Lingvistinen analyysi on luonteeltaan kuvailevaa (mitä paperilla, ääninauhalla tai kuvanauhalla varsinaisesti ”on”), kun taas intertekstuaalinen analyysi on pikemminkin tulkitsevaa, abstraktimpaa. Jotta teksti ja kieli tulisivat sidotuiksi yhteiskuntaan ja kulttuuriin, on tärkeää kytkeä tekstin lingvistinen analyysi intertekstuaaliseen analyysiin, Fairclough määrittelee.⁸⁶

Fairclough’n mukaan viestintätilanteen sosiokulttuurista ulottuvuutta voidaan analysoida erilaisilla abstraktiotasoilla. Analyysiin voi sisältyä välitön tilannekonteksti tai tilannetta ympäröivien institutionaalisten käytäntöjen konteksti tai jopa yhteiskunnan ja kulttuurin kokonaisuus. Tietyn tilanteen ymmärtämiseksi voi olla olennaista selvittää kaikkien tasojen kontekstit – tietyt viestintätilanteethan rakentavat ja muotoilevat uudelleen sosiaalisia sekä kulttuurisia käytäntöjä kaikilla tasoilla. Kriittiseen diskurssianalyysiin voi sisällyttää useita sosiokulttuurisen käytännön näkökohtia, mutta Fairclough’n mukaan on hyödyllistä eritellä karkeasti kolme aspektia: taloudellinen, poliittinen (vallan ja ideologian kysymykset) sekä kulttuurinen (arvon ja identiteetin kysymykset), jotka painottuvat tutkimuskohteen mukaan.⁸⁷

Representaatioanalyysi

Representaatioanalyysissä, joka myös pohjaa Hallidayn systeemisen kieliopin viitekehykseen⁸⁸, on keskeistä se, millä tavoin tapahtumat, tilanteet, suhteet, ihmiset jne. representoidaan tekstissä. Teksti ei ainoastaan heijasta todellisuutta vaan pikemminkin luo todellisuudesta omia muunnelmiaan, jotka vaihtelevat tekstin tuottajan yhteiskunnallisen aseman, etujen, ja päämäärien mukaan. Representaation prosessien analysointi on selostus siitä, millaisia valintoja tekstissä on tehty: mitä siihen sisältyy ja mitä on jätetty pois, mikä on ilmaistu suoraan ja mikä epäsuorasti, mitkä seikat ovat ensisijaisia ja mitkä toissijaisia, mitä on tematisoitu ja mitä ei ja niin edespäin. Fairclough’n mukaan tiettyjen valintojen yhteiskunnalliset vaikuttimet, ideologiat ja valtasuhteet tulevat representaatioanalyysissä esiin.⁸⁹

---

⁸⁶ Fairclough 1997, 84–85.

⁸⁷ Fairclough 1997, 85.

⁸⁸ Halliday 1985.

⁸⁹ Fairclough 1997, 136.

Representaatioanalyysissä tarkastellaan niitä valintoja, joita representaatioissa, merkityksenannossa ja todellisuuden konstruoinnissa on tehty, sekä niitä yhteiskunnallisia vaikuttimia, jotka näitä valintoja ovat ohjailleet. Kyseessä on eräänlainen ”mikroanalyysi”, joka kannattaa yhdistää muihin analyysikeinoihin, koska pelkällä mikroanalyysillä ei saada riittävää yleiskatsausta, Fairclough sanoo.⁹⁰

Retorinen analyysi ja argumentointi

Retoriikka on läsnä kaikessa kielenkäytössä – kuten argumentaatioteoreetikko Chaïm Perelman kuvaa: ”[D]iskurssi, joka ei tavoittele yleispätevyyttä, kuuluu retoriikan alueeseen. Heti kun viestintä pyrkii vaikuttamaan yhteen tai useampaan henkilöön, suuntaamaan ajattelua, herättämään tai tyyntyttämään tunteita tai ohjaamaan toimintaa, se sijoittuu retoriikan alueelle.”⁹¹ Retoriikassa huomio on ennen kaikkea lausumien muotoilussa ja yleisösuhteen tarkastelussa.⁹² Jotta puhujan esityksellä olisi vaikutusta, hänen tulee sovittaa se yleisönsä mukaan. Retorinen analyysi soveltuu Jokisen mielestä hyvin erilaisiin diskurssianalyttisiin tekstien ja puheiden tutkimuksiin: miten erilaisia selontekoja tuotetaan, kuinka tekoja tai asioiden kategorisointeja pyritään oikeuttamaan tai miten ne saadaan näyttämään jopa kyseenalaistamattomilta itsestäänselvyyksiltä, faktoilta.⁹³

Vakuuttavaa retoriikkaa tarkastellaan diskurssianalyysissä usein faktan konstruointina. Faktuaalinen kuvaus on vakuuttavan retoriikan äärimuoto, joka pyrkii tuottamaan itsensä puhtaana kuvauksena, raporttina, joka kertoo kuinka asiat todella ovat. Faktan konstruointi on yritys saada kuvaukset näyttämään kiistanalaisten väitteiden sijasta kiistämättömiltä tosiasioilta, jolloin sosiaalisen todellisuuden konstruktiiivinen luonne hämärtyy ja vaihtoehtoiset todellisuuden jäsenystävät vaienevat. Retorisessa lähestymistavassa analysoija ei ota tuomarin roolia sen ratkaisemiseen, mikä versio on totuudellisempi vaan huomio kohdistetaan niihin resursseihin, joita toimijat tilanteisesti käyttävät rakentaessaan kuvauksistaan ”tosiasioita”.⁹⁴

⁹⁰ Fairclough 1887, 138.

⁹¹ Perelman 1996, 181. Lisäksi voidaan erottaa demonstraatio, joka on loogista todistamista tiettyjen logiikan sääntöjen mukaan, aksiomaattisista lähtökohdista alkava ja ennalta lukkoonlyötyjen päättelysääntöjen kautta etenevä väitteiden todeksi osoittamisen menetelmä. Kalliokoski 2002, 93; Summa 1996, 65–66.

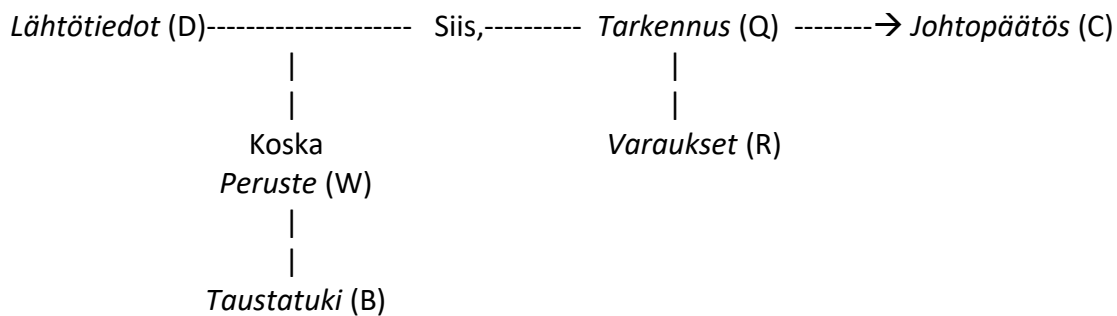
⁹² Perelman 1982, introduction xvi.

⁹³ Jokinen 2002, 47; Perelman 1996, 28.

⁹⁴ Jokinen 2002, 129.

Argumentaatioissa liikutaan todennäköisyyksien maailmassa pyrkien lisäämään tai vähentämään jonkin väitteen uskottavuutta.⁹⁵ Argumentaatioteoreetikko Stephen Toulmin on nimennyt ”orgaaniseksi skeemaksi” argumentoinnin viitekehysten, jossa hän esittää luonnollisella kielellä esitettyyn argumenttiin sisältyvät osat, tai ”elimet” ja niiden väliset suhteet. Pelkistettynä tämä luonnollisen argumentin ”anatomia” muodostuu seuraavista osista: lähtötiedot (D), johtopäätös (C), peruste (W), varaukset (R), tarkennus (Q) ja taustatuki (B).⁹⁶ Teoria voidaan havainnollistaa seuraavasti:

Esimerkki:

Kaikki ihmiset ovat kuolevaisia.
 Sokrates on ihminen

 Sokrates on kuolevainen.

S on ihminen. -----→ S on kuolevainen.
 |
 |
 Kaikki ihmiset ovat kuolevaisia.
 |
 Kenenkään ihmisen ei ole vielä havaittu
 saavuttaneen 130 vuoden ikää.

Toulminin argumentaatioteoriamalli (Summa 1996, 78).

Todellisuuden tuottaminen liittyy vahvasti kategorisointiin. Minkä tahansa kuvauksen keskeinen piirre on kategorisointi: kuvaus formuloi jonkin esineen, henkilön tai tapahtuman joksikin, jolla on tietyt ominaisuudet (hyvä/paha, vakavasti otettava/vähäpätöinen jne.). Kategoriat myös määrittelevät erilaisia toimintoja, joista toiset tulevat määritellyiksi, rutiineiksi, normaaleiksi, hyväksyttäviksi ja toiset puolestaan poikkeukselliseksi, epänormaaleiksi, tuomittaviksi.

⁹⁵ Summa 1996, 66.

⁹⁶ Summa 1996, 73–81.

Diskurssianalyyssissä kategorioita, kuten faktojakin, tarkastellaan ”neuvottelukysymyksinä”, jotka syntyvät inhimillisen toiminnan seurauksena; todellisuus ei kategorioi itse itseään. Kategorisointi on Jokisen mukaan yksi perustavanlaatuisimmista strategioista ja argumentaatiokamppailun kohteista.⁹⁷

Tekstejä ja puhetta retorisesta näkökulmasta analysoitaessa kiinnostavaksi nousee sen tarkastelu, kuinka ne ovat rakentuneet argumentatiivisesti. Retorisessa analyysissä keskiössä on erilaisten retoristen keinojen erittely: millaisia suostuttelun ja vakuuttelun keinoja käyttämällä lukija tai kuulija pyritään vakuuttamaan esitetyn argumentin uskottavuudesta tai kannatettavuudesta ja siten taivuttelemaan hänet puolelleen. Argumentaatiossa pyritään oman position puolustamiseen ja vahvistamiseen ja toisaalta vastaposition heikentämiseen. Lähtökohtana on avoimuus – viimeistä sanaa ei ole. Avoimuus perustuu siihen, että retorinen argumentaatio pohjaa luonnolliseen kieleen, jolloin eritettyjen väitteiden lähtökohtapremissit ovat periaatteessa aina kiistanalaisia. Retorisessa argumentaatiossa – toisin kuin logiikassa – toisilleen vastakohtaiset väitteet voivat molemmat olla järkeviä.⁹⁸

Perelmanin toteamuksen mukaan argumentaation vuoro tulee vasta, kun selviöt on kyseenalaistettu – selviön lausujan uskoo lujasti, että se vakuuttaa jokaisen kuulijan. Turvaudumme dialektisiin päätelmiin juuri silloin, kun kiista koskee normaalisti selviönä pidettyjä tieteen lähtökohtia. Näin siis tutkijakin tarkastellessaan kriittisesti tieteellisten teorioiden pätevyyttä käyttää hyväkseen dialektiikkaa. Samoin käy aina, kun kyseenalaistamme jonkin määritelmän.⁹⁹ Dialektiikka ottaa huomioon keskustelijoiden kokemukset, ennakkoluulot ja taustaoletukset.¹⁰⁰ Aristoteleen mukaan dialektiset päätelmät koostuvat perusteluista eli argumenteista, joilla tähdätään tietyn kiistanlaisen väitteen hyväksymiseen tai hylkäämiseen. Dialektisessä päättelyssä haetaan yleisesti tunnustetun nojalla hyväksyntää väitteille, jotka ovat tai voivat olla kiistanalaisia – eli pyritään suostuttelemaan tai vakuuttamaan. Aristoteleen mukaan tehokas argumentti vakuuttaa sen, jolle se osoitetaan.¹⁰¹ Näin dialektinen päättely ei ole yleispätevää, vaan sen arvo riippuu aina sen vaikutuksesta jonkun ajatteluun. Tulee siis selkeästi erottaa nämä kaksi päättelyn muotoa, joista toinen koskee totuutta (dialektiikka), toinen

⁹⁷ Jokinen 2002, 129–130.

⁹⁸ Jokinen 2002, 46–47, 127.

⁹⁹ Perelman 1996, 13.

¹⁰⁰ Dialektiikka <https://fi.wikipedia.org/wiki/Dialektiikka>. Wikipedia, luettu 1.12.2016.

¹⁰¹ Aristoteles 1997, *Retoriikka*, 1356b 28.

mielipiteitä (retoriikka). Kumpikin alue vaatii omanlaistaan esitystapaa: Aristoteleen mukaan olisi yhtä tyhmää hyväksyä matemaatikolta retorisia argumentteja kuin vaatia puhujalta tieteellisiä todistuksia.¹⁰² Kun dialektiikka käsittelee kiistoissa tai kahdenvälisissä keskusteluissa käytettäviä argumentteja, retoriikassa on kyse julkisen puhujan tekniikoista tämän osoittaessa sanansa yleiselle paikalle kokoontuneelle maallikkoyleisölle, joka ei pysty seuraamaan mutkikkaampaa päättelyä.¹⁰³

Käsitteet ja termit

Laclaulainen diskurssi ja diskurssin osaset

Laclau esittää kontingentin käsitteen, joka perustuu Laclauin hegemonian teoriaan, jolla hän viittaa poliittista diskurssia tai yhteisöä ylläpitäviin ja sitä rikkoviin voimiin ja prosesseihin, jotka ovat poliittisen artikulaation ja toiminnan tulosta. Hegemonia on sekä prosessi että artikuloitu, järjestystä ja merkityksiä luova käsiterakennelma. Yhteiskunta on artikulaation tuote ja siten aina kontingentti, muutosaltis. Yhteisöllisyys muodostetaan aina tuottamalla se. Hegemoniateorian näkökulmasta kaikkein tärkein strategia on luoda poliittinen tila ja tilanne, jossa voidaan liittää yhteen eri kamppailut yhteisten nimittäjien tai vastustajien ja vaatimusten samanlaisuuden tai samanarvoisuuden kautta. Hegemonia politiikan perustana ja poliittisena prosessina viittaa sekä poliittisen yhteisön rakentamiseen että alas ajamiseen. Hegemonia voidaan nähdä käsitteiden tai ryhmien yhteenliittymänä, jonka merkitys on artikuloitu ja jota on yritetty juurruttaa merkitysten kenttiin tiettyjen osasten kautta.¹⁰⁴

Kiinnekohta (*nodal point, point de capiton*) on käsite, jonka Laclau on luonut Jacques Lacanin psykoanalyttisesta teoriasta. *Point de capiton* on suomeksi ”kiinnikenappi”, jolla viitataan sohvatyynyihin, joita pitävät koossa keskelle ommellut napit. Myös kiinnikekohdat ovat kontingentteja, jatkuvasti artikuloitavia. Ne antavat muotoa ja kiinnittyneisyyttä diskurssille tai käsitteelle, jota muuten olisi vaikea käsittää ja saada otteeseen. Diskurssin osasista (elements) osa toimii näinä kiinnekohtina.¹⁰⁵

¹⁰² Aristoteles 1989, I. kirja 1094 b 25–28, 8–9.

¹⁰³ Aristoteles 1997, *Retoriikka*, 1354a 1.

¹⁰⁴ Palonen 2008, 213, 215, 229.

¹⁰⁵ Palonen 2008, 215–216; Laclau & Mouffe 1985, 113.

Tyhjän merkitsijän kautta voidaan tarkastella sitä, miten diskursiiviset rakenteet, ideologiat ja poliittiset voimat muodostuvat. Tyhjä merkitsijä on yhteinen nimittäjä, jonka kautta jokainen muu käsite diskurssissa on määritelty. Tyhjät merkitsijät eivät ole tyhjiä sinänsä vaan ne tyhjenevät prosessissa, jossa ne joutuvat laajan joukon yhteiseksi nimittäjäksi. Tyhjä merkitsijä on kiinne kohta, jolla on ainakin sillä hetkellä laajempi yhtenäisyyttä luova rooli.¹⁰⁶

Kelluva merkitsijä (floating signifier) on kiinne kohta, josta on käynnissä kamppailu. Kaksi ryhmittymää tai diskurssia pyrkii määrittelemään itsensä ainakin osin saman käsitteen kautta – ja samalla vaatii itselleen käsitettä tai sen merkitystä. Kelluva merkitsijä on tyhjän merkitsijän sisarkäsite. Sama elementti voi toimia sekä kelluvana että tyhjänä merkitsijänä, erona on se, tahdotaanko sillä näyttää käsitteen tuomaa diskursiivista yhteyttä vai sitä miten diskurssin sisällöistä kiistellään.¹⁰⁷

Laclaulaisen diskurssin merkityksenannolle ja me-ryhmittymän rakentumiselle on olennaista raja (limit). Tällöin ryhmittymät määrittyvät selkeän rajanvedon ja toiseuden kautta (”suomalaiset ovat suomalaisia”). Reuna määrittelee, missä toinen alkaa ja toisen tällä puolella on oma identiteetti. Tämän logiikan mukaan jonkin asian olemassaoleminen vaatii, että on olemassa jotain, joka ei ole. Kuuluminen mukaan tarkoittaa sitä, että on jotain, joka ei kuulu mukaan. Kun se-mikä-ei-kuulu-joukkoon nimetään, muodostuu raja (frontier). Diskurssi on olemassa, kunhan voimme olettaa, että sen ulkopuolella on jotain, mikä ei ole pelkkä diskurssin osanen. Toiseus on tärkeää diskurssin merkitsemisessä: minuus määräytyy antagonistisessa suhteessa.¹⁰⁸

Ryhmittymän rakentuminen voi tapahtua myös positiivisten sisältöjen kautta. Silloinkin tarkoitetaan, että tietyt arvot ovat meidän yhteisiä arvojamme ja oletetaan, että ne eivät kuulu muille. Molemmilla strategioilla on etunsa ja haittansa. Esimerkiksi toiseuden kautta rakennetun diskurssin sisältö voi jäädä vajaaksi ja epämääräiseksi, kun taas sisällön kautta tuotetun diskurssin rajat eivät ole selkeitä. Toisaalta tarkka sisältö hälvenee myös tyhjän merkitsijän prosessissa. Me-ryhmittymän tai diskurssin tuottamisessa on yleensä kuitenkin kyse useammasta samanaikaisesta prosessista. Siihen liittyy sekä rajaa että sisältöä tuottavia prosesseja. Lisäksi annetut sisällöt ja rajat, sekä prosessit, jolla niitä tuotetaan, voivat hyvinkin olla ristiriitaisia. Näin mahdollisimman monta

¹⁰⁶ Palonen 2008, 216; Palosen käsikirjoituskopio 2014, 6. KJA; Laclau & Mouffe 1985, 136.

¹⁰⁷ Palonen 2008, 216–217; Palosen käsikirjoituskopio 2014, 7-8. KJA; Laclau & Mouffe 1985, 113–114.

¹⁰⁸ Palonen 2008, 217; Palosen käsikirjoituskopio 2014, 8. KJA; Laclau & Mouffe 1985, 126–127.

erilaista vaatimusta, ryhmää ja kiistakysymystä voidaan yhdistää samaan rintamaan. Nimeäminen synnyttää aina uuden ja uudistuvan konstellaation, yhteenliittymän, joka on tai pyrkii olemaan hegemoninen.¹⁰⁹

Laclau ja Mouffe kritisoivat sitä että perinteiset yhteiskunnallisen tutkimuksen kohteet – instituutiot, järjestymismuodot tai toimijat – irrotetaan helposti määritelmistään ja prosessista, jossa niiden suhteet luodaan. He korostavat, että identiteetti koostuu monesta yhtäaikaisesta samaistumisesta. Laclaulle ja Mouffelle identifikaation prosessi korvaa subjektille ennalta annetun identiteetin ja subjektipositio korvaa subjektin. Mouffelle yhteiskunta on tila, joka on koostunut moninaisista subjektipositioista ja sosiaalisista suhteista. Jokainen on samanaikaisesti monen yhteisön jäsen ja osallistuu useisiin kollektiivisen identifikaation muotoihin samanaikaisesti omassa subjektipositiossaan. Jälkistrukturalismin mukaisesti subjektius on kontingenttia, positioita tuottavat suhteet ovat muutosalttiita, niiden järjestys voi muuttua, tukea toisiaan tai olla jopa ristiriitaisia. Tämä antaa Palosen mukaan postmodernin ja anti-essentialistisen näkökulman eri ryhmittymien ja yhteisöjen tai nationalismien tutkimiseen.¹¹⁰

Subjektipositio ei anna kattavaa selitystä mistään, mutta toimii analyttisenä työkaluna. Sillä voimme havainnollistaa tiettyä poliittista tilannetta: Jonkin ilmiön, esimerkiksi hyvinvointivaltion, puolustajat ja vastustajat voivat sijoittua samanaikaisesti eri subjektipositioihin kentällä, jossa keskustelua käydään. Positiot eivät kuitenkaan määrää heidän näkemyksiään, mutta positioden havainnoinnista voi olla hyötyä tutkimukselle.¹¹¹

Sosiaalipsykologi Henri Tajfel esittää teoksessaan *Human Groups & Social Categories* niin kutsutun sosiaalisen identiteetin teorian, jonka mukaan ihmisillä on perustuvanlaatuinen tarve kokea oma ryhmänsä muita sosiaalisia ryhmiä parempana. Ihminen on taipuvainen suosimaan omaa ryhmäänsä ja rakentamaan omaa sosiaalista identiteettiään liittämällä itseensä ryhmässä positiiviseksi kokemiaan ominaisuuksia. Tajfel kutsuu tätä prosessia sosiaalisesti identifikaatioksi. Tajfelin mukaan ihmisellä on luontainen pyrkimys saavuttaa tai säilyttää oman sosiaalisen ryhmänsä paremmuus suhteessa muihin ryhmiin. Oman positiivisen identiteetin ylläpitämiseksi muihin

¹⁰⁹ Palonen 2008, 218, 226. Palosen käsikirjoituskopio 2014, 4. KJA.

¹¹⁰ Laclau & Mouffe 1985, 114–122; Palosen käsikirjoituskopio 2014, 4–5. KJA.; Palonen 2008, 226.

¹¹¹ Palosen käsikirjoituskopio 2014, 4–5. KJA.

sosiaaliin ryhmiin liitetään negatiivisia mielikuvia niin sanotun kontraidentifikaation prosessin kautta.^{112 113}

Media- ja viestintätutkija Johan Fornäs määrittelee subjektin objektin käsitteellä: objekti on latinaksi asia, joka heitetään jotakin kohti tai vastaan, subjekti puolestaan heitetään jonkin alle, heitetään siis objektin alaisuuteen. Subjektit muotoutuvat peruuttamattomalla tavalla eikä niiden olemassaoloa voi kyseenalaistaa. Niiden identiteetit eivät kuitenkaan ole annettuja ja itsestäänselviä. Identiteettiemme ymmärtäminen on tehtävä, joka pakottaa meidät refleктоimaan tekojamme ja tulkitsemaan inhimillisesti tuotettuja tekstejä. Siten subjektiviteetti on sekä lähtökohta että projekti. Jokainen pyrkii kiihkeästi tulemaan täydeksi subjektiksi, löytämään tai muotoilemaan itsensä uudelleen erilaisissa teoissa, joissa pääsee toteuttamaan itseään. Subjektiiivinen identiteetti on enemmän luova identiteettityön projekti kuin joko jotain valmiina saatavaa tai tyhjää illuusiota. Näin tekstienkään analysoiminen ei kohdistu ainoastaan objektiivisiin tekijöihin, vaan myös (subjektienvälisen koodien ja suhteiden kautta) niihin vuorovaikutuksessa toimiviin inhimillisiin subjekteihin, joita ilman merkitysten muodostuminen ei koskaan olisi mahdollista. Subjekteilla on ei-symboliset puolensa, mutta ne ovat samalla kuitenkin sellaisten kulttuuristen prosessien muotoilemia, joissa kieli toimii keskeisimpänä symbolisena muotona. Fornäs puhuu ensiksikin kollektiivisista ja sosiaalisista identiteeteistä, jotka käsittävät ryhmät, subjektiasemat sekä yhteiskunnalliset normistot ja yksilöidenväliset suhteet, toiseksi yksilöllisestä tai subjektiiivisestä identiteetistä, joka on sisäinen subjektiviteetti koostuen henkisistä ja ruumiillisista aspekteista sekä kolmanneksi kulttuurisesta identiteetistä, joka muotoutuu yksilöille ja yhteisöille merkityksellisten symbolien ja tekstien välityksellä. Kaikkien identiteettien taustalta voidaan löytää samankaltaisuuden ja eron välinen leikki. Subjektit ja yhteisöt muotoutuvat itsen kontrastiivisista heijastumisista toiseen – siihen, joka ei ole minä tai me.¹¹⁴

Jokinen, Juhila ja Suoninen toteavat, että identiteetti on väljä yläkäsite, joka voidaan määritellä tarkoittamaan niitä oikeuksia, velvollisuuksia ja ominaisuuksia, joita toimija olettaa itselleen, toisille

---

¹¹² Tajfel 1981, 228–259. Myös Scheepers, Gijsberts & Coenders 2002.

¹¹³ Tajfelin sosiaalisen identiteetin teoriaa on myös arvosteltu (Abrams & Hogg 1990). Eräs ongelma liittyy korostuneisuuteen (*salience*). On melko helppoa päättää yleisistä säännöistä, jotka rajaavat sosiaalisen tai henkilökohtaisen identiteetin korostumisen edellytyksiä tai sitä, mitkä sosiaaliset identiteetit milloinkin korostuvat. Jälkikäteen on myös varsin helppoa selittää, miksi tietty identiteetti korostui tietyissä tilanteissa. Silti tietyn identiteetin korostumista on yhä varsin vaikeata ennustaa luotettavasti. Sosiaalisen identiteetin teoria https://fi.wikipedia.org/wiki/Sosiaalisen_identiteetin_teoria, Wikipedia, luettu 27.11.2016.

¹¹⁴ Fornäs 1998, 268–287.

toimijoille tai muut toimijat olettavat hänelle. Identiteetit muotoutuvat omanlaisikseen kussakin diskurssissa ja repertuaarissa.¹¹⁵ Kielelliset toimijat käyttävät sosiaalisia kategorioita sekä itsestään että muista tehdäkseen erilaisia asioita keskustelussa. Juhila sanoo, että tutkijan positiossa tutkijan ei tulisi ottaa näitä kategorioita (esimerkiksi ikä, sukupuoli) tai puhujia koskevia etnografisia taustatietoja sellaisenaan lähtökohdakseen, vaan ottaa ne tutkimuskohteekseen – katsoa, millaisia kategorioita toimijat itse herättävät henkiin ja mitä he niillä tekevät.¹¹⁶

Diskurssien sisäisten subjektipositioiden rakentumisella voi olla ideologisia seurauksia. Potter ja Wetherell puhuvat ideologisista minuuksista, jotka pysyvät yllä palvellessaan joitakin yhteiskunnan kannalta tärkeitä funktioita ja saattavat rakentua alistuksen varaan.¹¹⁷ Periaatteessa erilaiset subjektipositiot voivat olla sekä tuottamassa oikeuksia että riistämässä niitä. Kaksijakoisuus tulee esiin muun muassa tavassa, jolla erilaiset identiteetit jäsentävät ihmisen toimintaa. Ihminen saattaa niiden kautta rakentaa itsensä häkkiin suljetuksi, oman kontrollinsa ulottumattomiin. Toisaalta niillä voi olla myös toimintaa vapauttavaa potentiaalia tai ovat jotain tältä väliltä.¹¹⁸

Valtaa tutkittaessa tullaan helposti rakentaneeksi staattista kuvaa asiantiloista ja tapahtumista. Ainoastaan hegemonisiin diskursseihin sekä niiden uusintamiseen keskittyminen saattaa pahimmillaan olla luonnollistamassa asioita. Jos uusintamisen rinnalle otetaan transformaation käsite, on mahdollista päästä kiinni muutoksen ja kamppailun problematiikkaan. Tällöin analysoidaan diskursseja sekä sosiaalisissa käytännöissä uusiutuvina että muuntuvina merkityssysteemeinä.¹¹⁹ Tällaisen analyysin merkitys Jokisen ja Juhilan (2000) mukaan korostuu erityisesti tutkimuksessa, jossa vakiintuneiden diskurssien on voitu osoittaa tuottavan osin negatiivisia seurauksia. Uusiutumisen ja transformaation välistä suhdetta voidaan nimittää hegemoniseksi kamppailuksi, jossa on kyse jatkuvasta epävakaisuudesta, vallan ja vastarinnan välisestä jännitteestä.¹²⁰ Vakiintuneet tulkinnat ovat uhattuina, koska mikään tulkinta sosiaalisesta todellisuudesta ei ole lopullinen. Koska hegemonisia diskursseja ei ole olemassa ilman niitä ylläpitäviä käytäntöjä, näissä käytännöissä ne on myös mahdollista muovata uudelleen. Sosiaalinen

¹¹⁵ Jokinen, Juhila & Suoninen 2000, 38–39.

¹¹⁶ Juhila 2002, 204–205.

¹¹⁷ Potter & Wetherell 1989, 108–109.

¹¹⁸ Jokinen & Juhila 2000, 99–100.

¹¹⁹ Fairclough 1992, 15, 29, 35–36, 58.

¹²⁰ Esimerkiksi Gramsci (1971); Laclau & Mouffe (1985; 1987); Foucault (1982). Jokinen & Juhila 2000, 101–102.

käytäntö on siten konstruktiiivinen sekä konventionaalisessa (uusiutuminen) että luovassa (transformaatio) merkityksessä.¹²¹

Transformaation alkuperä voidaan paikantaa interdiskursiivisuuteen, jolla tarkoitetaan sitä, että diskurssit eivät ole itseriittoisia yksiköjä, vaan niihin on integroitunut elementtejä toisista diskursseista. Tässä taas piilee niiden ehdottoman luonteen horjuttamisen mahdollisuus. Eri diskurssien elementtejä on mahdollista yhdistellä innovatiivisesti uudella tavalla, mikä saattaa purkaa vanhaa järjestystä. Elementeillä ei siten ole kiinteitä ideologisia merkityksiä. Esimerkiksi samoja kielellisiä resursseja voidaan käyttää tukemaan hyvinkin erilaisia diskursseja. Vaikka diskurssien merkityssuhteet ovat yleisesti melko yksiselitteisiä ja pysyviä, suhteisiin sisältyy aina myös ristiriidan mahdollisuus. Tämä avaa väylän interdiskursiiviselle kamppailulle^{122,123}

Valta, hegemonia, agonia, antagonia ja ideologia

Kriittinen diskurssianalyysi avaa ideologioiden välisiä suhteita: diskurssin valtaa ja vallan diskursiivisuutta. Ajan myötä kielelliset valinnat vaikuttavat symbolisiin merkityksiin ja johtavat eri ryhmien, instituutioiden ja ilmiöiden välisiin näkemyseroihin. Pitkällä aikavälillä diskurssi uusintaa ja muuttaa yhteiskunnallista ilmiötä ja vaikuttaa lopulta osaltaan kulttuurin muuttumiseen.¹²⁴ Kalliokoski toteaa, että joissakin yhteisöissä vallitseva ideologia, sen arvot ja uskomukset ohjaavat valitsemaan tietynlaisen näkökulman ja tekemään tiettyjä kielellisiä valintoja. Tällainen ideologisen ”terveen järjen” mukainen näkökulma tuottaa yhteisön yhteisten tai yhteisiksi koettavien arvojen ja uskomusten kannalta luonnollista, neutraalia kieltä, jossa arvot, uskomukset ym. muuttuvat läpinäkymättömäksi.¹²⁵

Palosen mukaan ideologia syntyy diskursseista; kun olemme jonkin ideologian vallassa on vaikea nähdä toisin.¹²⁶ Hirsjärvi toteaa, että ideologiat ovat eräänlaisia puhetapoja, joiden avulla ihmiset piiloutuvat itseltään ja toisiltaan.¹²⁷ Freedenin mukaan ideologia on enemmän tai vähemmän johdonmukainen ideoiden joukko, joka tuottaa perustan organisoidulle poliittiselle toiminnalle,

¹²¹ Jokinen & Juhila 2000, 101–102.

¹²² Esimerkiksi Laclau & Mouffe 1985, 134–145.

¹²³ Jokinen & Juhila 2000, 102.

¹²⁴ Leiwo & Pietikäinen 1996, 103–105.

¹²⁵ Kalliokoski 2002, 110.

¹²⁶ Palonen IDA-kurssilla kesällä 2015.

¹²⁷ Hirsjärvi 1975, 25.

olipa tarkoituksena säilyttää, muuttaa tai kumota olemassa olevaa valtajärjestelmää.¹²⁸ Heywoodin mukaan ideologioilla on kolme ominaisuutta: Ne 1. muokkaavat maailmankuvaa antamalla kuvauksen nykytilasta, 2. edistävät tulevaisuuden kuvaa hyvän yhteiskunnan määritelmän avulla sekä 3. tarjoavat selityksen siitä, kuinka päästä pisteestä toiseen eli kuinka poliittinen muutos tapahtuu. Ideologiat siis tekevät jotain. Ne näyttävät jonkinlaisina olioina.¹²⁹

Diskurssianalyysi keskittyy ja liittyy usein vallankäytön analysointiin, erityisesti Foucault'n vallan genealologiaan, jonka mukaan ei ole olemassa vapaata taitelukenttää eikä viatonta tietoa. Kielellinen vallankäytön erittelemine paljastaa vakiintuneita totuuksia, mutta myös vastarinnan ituja tai vaiennettuja totuuksia. Foucault kuvaa vallan toimivan nyky-yhteiskunnassa produktiivisesti vapaiden subjektien kautta, houkuttelemalla näitä toimimaan yhteiskunnan tiettyjen käytäntöjen mukaisesti, joita ovat (1) käytäntöjen eriytyminen normien, statuksen tai sosiaalisten erojen mukaan, (2) subventioiden ja etujen ylläpitäminen, voittojen kasautuminen ja normien mukaan toimivat auktoriteetit ja instituutiot, (3) voiman käytön uhka, tiedon valta, taloudellinen epäsuhta, valvonta ja kontrolli, (4) traditionaaliset instituutiot ja vallankäytön rakenteet, (5) toiminnan rationalisoiminen.¹³⁰ Selittävätkö ulkoiset, kulttuurisesti jaetut ja hyväksytyt diskurssit lopulta toimintaamme; uusinnammeko vain sitä, mitä on aina ollut, kysyy Suoninen.¹³¹ Ideologiat voi toisaalta nähdä myös bourdieulaisena kamppailuna symbolisesta vallasta ja pääomasta. Valtaa käydään kentällä, jonne pääsy edellyttää kulloistenkin sääntöjen omaksumista ja hallitsemista. Bourdieulle sääntöjen ja niiden noudattaminen ja uudistaminen on teoreettisen tarkastelun ydin kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa.¹³²

Häikiö ja Niemenmaa kuvaavat niin kutsuttua mahdollisuuksien kentän (conditions of possibility) käsitettä. Foucault'n on käyttänyt käsitettä diskursiivisessa valta-analyysissä.¹³³ ¹³⁴ Käsite sisältää ajatuksen, että valtasuhteet ilmenevät mahdollisuuksien kenttänä, joka on tilannekohtaisesti muotoutuva toimintarakenne. Yhteiskunnalliset toimijat voivat käyttäytyä, reagoida ja toimia mahdollisuuksien kentällä useilla, vaikka ei täysin vapaasti valittavilla tavoilla. Mahdollisuuksien

---

¹²⁸ Freeden 2003, 54.

¹²⁹ Heywood 2012.

¹³⁰ Foucault 1982, 223–224. Juhila 2002, 208.

¹³¹ Suoninen 2002, 25.

¹³² Lähdesmäki 2007, 19; Bourdieu 1984, 1985.

¹³³ Foucault 2005/1969. Myös Howarth & Tofring 2005.

¹³⁴ Häikiö on käyttänyt teoriaa tutkiessaan Tampereen kaupungissa 1994–2002 toteutunutta kestävän kehityksen suunnittelua. Häikiö & Niemenmaa 2007, 52.

kenttä ei ole kokonaisvaltainen teoria, vaan ontologinen käsitys, joka kuvaa yhteiskunnallisen rakenteen ja toimijan suhdetta sekä toimijoiden keskinäisiä suhteita.¹³⁵

Juhila on tutkinut johtavassa asemassa olevien viranomaisten kielenkäyttöä, tosiasiapuhetta, johon ei kuulu oman toiminnan tai näkemysten arviointi vaan niiden esittäminen ehdottomina ja oikeina – asiantilojen ja tapahtumien kuvailevaa, varmoja vastauksia kysymykseen kuin kysymykseen ilman epäröintiä. Arkiajattelussamme ja -toiminnassamme me nimittäin nojaudumme usein käsitykseen siitä, että erilaiset tapahtumat ja asiantilat ovat sinällään olemassa tietynlaisina ja vain niistä kertovat kuvaukset vaihtelevat. Vaikka asiat toisin sanoen näyttäisivät pinnalta katsoen ristiriitaisilta ja moninaisilta, uskotaan alta löytyvän essentiaalinen ydin. Tästä seuraa, että pyrkimys mahdollisimman paikkaansapitävään tietoon tulee tärkeäksi; olkoonkin ettemme ydintä koskaan saavuttaisi, voimme puheissamme pyrkiä lähestymään sitä.¹³⁶

Juhila määrittelee faktuaalistamisstrategiat sellaisiksi vakuuttelun muodoksi, joita käyttämällä jonkun tiedon totuusarvosta tulee niin suuri että kyseinen versio vaikuttaa itsestäänselvältä ja ainoalta oikealta. Sanotulla ja totuudella ei näytä olevan eroa vaan asiat saadaan näyttämään kiistattomilta tosiasioilta. Kyse on vallan analyysistä siinä mielessä, että vetoaminen ainoisiin ja oikeisiin faktoihin (mitä todella tapahtui, mikä on ainoa oikea asiantila) on vallankäyttöä niin tieteessä kuin arkipäivän elämässäkin. Mitä faktuaalisempaa kielenkäyttö on, sitä helpompi on saada kuulija vakuuttuneiksi kuvatun asiantilan tai tapahtuman todenperäisyydestä. Näin tuotettu tieto saa helposti muut tiedot näyttämään suoranaisilta valheilta.¹³⁷

Mouffea kiinnostaa saksalaisen politiikan ja oikeustieteen teoreetikon Carl Schmittin poliittisen käsite. Poliittisen perusta on konflikti. Schmitt näki, että poliittinen perustuu suhteisiin, ei valtioon ja sen valtaan.¹³⁸ Myös Mouffen käsitys politiikasta perustuu kahden tai useamman voiman tai vastustajan väliseksi suhteeksi. Vastustajaa ei kuitenkaan pidä tuhota, vaan voittaa. Siksi Mouffe siirtyy puhumaan vihollisen sijaan vastustajasta. Ilman vastustajaa ei olisi myöskään voittajaa. Taustalla on diskurssiteoreettinen ajatus toiseudesta; kukin yksikkö rakentuu myös siitä, mitä ei ole. Toiseuden olemassaolo on olemisen perusedellytys. Vastustajat rakentavat identiteettiään toisensa, toistensa kautta. Poliitiikan tarkoitus Mouffelle on siis kamppailu sinänsä ja erävoittojen

¹³⁵ Häikiö & Niemenmaa 2007, 52.

¹³⁶ Billig 1987, 170–171; Juhila 2000, 151–152.

¹³⁷ Juhila 2000, 152–153.

¹³⁸ Poliittisen käsite, Carl Schmitt <https://tutkijaliitto.fi/kirjat/carl-schmitt-poliittisen-kasite/>, luettu 2.12.2016.

ottaminen, ei tuhoaminen. Mouffe korostaa, että vastapuolten välisen suhteen pitäisi olla perustavasti agonistinen, ei antagonistinen. Antagonismi on kamppailua vihollisten kesken ja agonismi on kamppailua vastustajien kesken. Demokraattisen politiikan tarkoitus on muuttaa antagonismi agonismiksi. Antagonismi kesytetään ja viholliset muuttuvat legiimeiksi vastustajiksi, joilla on oikeus olla olemassa. Agonismi onnistuu, kun asioita ei etukäteen esimerkiksi ”yhteisen hyvän” nimissä leimata irrationalisiksi, moralistisiksi tai muuten vääriksi. Nämä erottelut ovat diskursiivisia ja kontekstiin sidottuja, eivät ennalta annettuja, ”meidän näkökulmamme eivät ole sinänsä ja ilman perusteluja parempia kuin heidän”. Hyvinkin vahvoista näkökannoista voidaan ja pitää käydä keskustelua. Poliitiikan tarkoitus ei ole päästä eroon kiistasta, vaan tuoda se politiikan keskipisteeseen. Mouffe kirjoittaa: ”konsensuksen ja yksimielisyyden illuusio, kuten myös ”antipolitiikan” peräänkuuluttaminen, pitäisi tunnistaa demokratialle tuhoisina ja hylätä”.¹³⁹

Fornäs teoksessaan *Kulttuuriteoria* esittää, että koko sosiaalinen ulottuvuus on kutoutunut valtaa koskeviin kysymyksiin. Hänen mukaansa spatiaaliset, materiaaliset, objektivoidut ja institutionaalistuneet sfäärit luovat valtarakenteita, jotka saavat aikaan sosiaalisia tekoja, jotka tietyissä oloissa voivat tiivistyä emansipatoriseksi kritiikiksi ja erilaisiksi vastarinnan muodoiksi. Valta liitetään sosiaaliseen hallitsemiseen, joka toteutuu subjektien välillä. Sosiaalinen valta on (muiden) ihmisten mestaroimista, dominointia, pakotusta tai sortamista tai heihin vaikuttamista. Se on sekä rajoittavaa (uhreilleen) että toimintamahdollisuuksia synnyttävä (niille, joilla valta on). Sosiaalinen valta antaa vallassa oleville kykyä, mutta joskus myös vallanalaisille mahdollisuuden oppia vastarinnan myötä. Valtaa voi olla yksilöillä, ryhmillä, yhteiskunnallisilla kategorioilla tai nimettömällä ja abstrakteilla yhteiskunnallisilla tai kulttuurisilla mekanismeilla (jotka sisältyvät instituutioihin tai symbolisiin järjestelmiin). Vallan muotoihin kuuluvat fyysinen väkivalta, taloudellinen kiristys, poliittinen voima, esteettinen houkuttelu ja psyykinen manipulaatio.¹⁴⁰

Vastarinta tarkoittaa nousemista jotakin tai jotakuta vastaan. Näin ollen vastarinta edellyttää valtaa, johon nähden se muodostaa vastauksen ja reaktion. Ne, jotka vastustavat, yrittävät torjua jotakin sellaista, mikä yrittää vaikuttaa heihin. Vastarinta liittyy kritiikkiin ja kriittisyyteen ja vastaukset enemmän tai vähemmän tietoisesti koettuun puutteeseen. Tästä syystä vastarinta liittyy myös positiivisten utopioiden luomiseen, toiveisiin ja unelmiin paremmasta, vapaammasta ja

---

¹³⁹ Palonen 2008, 223–225.

¹⁴⁰ Fornäs 1998, 79–80.

onnellisemmasta tilasta, jossa tiettyjen voimien valtaa ja vaikutusta on kavennettu ja jossa tukahdutetut voimat voivat vapaasti kehittyä niin, että puute poistuu. Fornäs toteaa, että yhteiskunta ilman puutetta ja valtaa on mahdoton – ne ovat inhimillisen toiminnan ja vaihdon välttämättömiä ehtoja. Valta synnyttää kritiikkiä ja toivoa vastarinnasta, jota tarvitaan tekemään mahdolliseksi todellisuutta muuttavat toiminnot, jotka tekevät ihmisistä tosi subjekteja.¹⁴¹

Jokinen ja Juhila (2000) pohtivat valtasuhteiden analysointia diskursseissa niin diskurssien välisenä kuin diskurssien sisäisinä valtasuhteina. Diskurssien välisessä analyysissä keskitytään diskursiivisen kentän heterogeenisuutta kahlitsevien tekijöiden paikantamiseen. Tällöin mielenkiinto on kulttuurisissa itsestänselvyyksissä, eräänlaisiksi luonnollisiksi ja kyseenalaistamattomiksi totuuksiksi muotoutuneissa diskursseissa, jotka vievät elintilaa muilta diskursseilta. Jokinen ja Juhila (2000) toteavat, että Foucaultin innoittamana diskurssianalyysiin on omaksuttu näkemys, ettei valta vain tukahduta, vaan myös tuottaa asioita sekä käsitys, että valta ja vastarinta ovat sekoittuneet toisiinsa. Diskurssien hegemonisoitumisessa on kyse tiedon, vallan ja totuuden yhteenkietoutumisesta.¹⁴² Näin ollen Jokinen ja Juhila (2000) puhuvat mieluummin hegemonisista diskursseista, jotka ovat produktiivisia, mikä tekee niistä vahvoja ja voimakkaita ja joihin valta tätä kautta kietoutuu. Hegemoniset diskurssit lähenevät tavallaan yleisesti instituutioiksi nimettyjä asioita. Muuttuessaan itsestänselvyyksiksi (institutionalistuessaan) niiden diskursiivinen luonne hämärtyy. Hegemoniset diskurssit arkipäiväistyvät, jolloin niille myös sokeudutaan helposti.¹⁴³

Diskurssianalyysissä ei olla kiinnostuneita yksittäisten diskurssien käyttäjien intentioista, mutta saattaa kuitenkin analyttisesti olla järkevää (varsinkin kun kyse on valtasuhteiden analyysistä) lähestyä selontekoja tai toimintaa ikään kuin niillä olisi strategisia päämääriä. Toimintaa voidaan siis tarkastella strategisena, mutta kysymys strategioiden ”tausta-aivoista” jätetään avoimeksi. Aineistoa voidaan lähestyä tarkastelemalla esimerkiksi ovatko moninaisuus, asioiden kompleksisuus ja ristiriitaisuus väistyneet, ja jos ovat niin missä kohdin, yksinkertaistamisen tieltä. Jos aineistosta voidaan indentifioida yksinkertaistamista, huomio kohdistetaan jatkossa siihen, miten yksinkertaistaminen on saatu näyttämään vakuuttavalta. Yksinkertaistamisessa on usein kyse tietojen tai käytäntöjen naturalisoimisesta. Niinpä analyysissä voidaan kysyä, miten tiettyjen

¹⁴¹ Fornäs 1998, 79–80.

¹⁴² Esimerkiksi Foucault 1992, 215–237.

¹⁴³ Jokinen & Juhila 2000, 75–77.

tietojen tai käytäntöjen sosiaalisesti tuotettu alkuperä pimittyy, miten ne alkavat näyttää luonnollisilta itsestäänselvyyksiltä. Voimakkaimmillaan naturalisaatio on silloin, kun merkitykset kytketään suoraan luontoon. Toinen yleisesti käytetty hegemonisoimisstrategia on yhteiseen hyväksyntään vetoaminen, jolloin konsensusta käytetään tietyn tiedon legitimoimiseen. Konsensus voidaan rakentaa ainakin kahdella tavalla: joko viittaamalla useimpien ihmisten käsityksiin tai luottamalla riippumattomina pidettyjen asiantuntijoiden selontekoihin. Puhuja voi myös asettaa itsensä me-muotoa käyttämällä koko viiteryhmänsä asiantuntijan positioon. Jaettuihin kulttuurisiin konventioihin vetoaminen uusintaa usein tehokkaasti hegemonisia diskursseja. Konventioita tarkastellaan tällöin yhteisinä tulkintaresursseina siitä, minkälaisiin argumentteihin on tehokasta vedota. Esimerkiksi ”Näillä ihmisillä on elämässään pettymyksiä ihan tarpeeksi [...]. Ettei me ainakaan hankita niitä lisää.” Yksi, edellistä käytetympi, konventio on enemmistön edun asettaminen yksilön edun edelle. Viimeinen huomio liittyy tapaan, jolla diskurssit kietoutuvat yhteen, millä tavoin paloja toisista merkityssystemeistä vedetään tukemaan tiettyjä diskursseja, terveen talonpoikaisjärjen korostamiseen, esimerkiksi ”sille ei kannata antaa omaa asuntoa jatkossakaan”, tai käyttää humanistista puhetapaa ihmisissä (piilossa)olevista voimavaroista ja muutoksen mahdollisuuksista sekä toisen ihmisen auttamisen veloitteesta. Toisaalta voidaan vedota myös asiantuntijuuteen, näkemykseen siitä, että viranomaisilla on tieto asioiden oikeasta laidasta (mikä antaa vallan ja oikeutuksen heidän toimenpiteilleen).¹⁴⁴

Valta-analyysi tarkentuu, kun tarkastelu paikannetaan diskurssin sisäisiin valtasuhteisiin. Tällöin aineistolta kysytään muun muassa mistä diskurssissa saa puhua ja mitä tästä kohteesta voidaan sanoa sekä kenellä on puhevalta, otetaanko kaikista positioista lausuttu puhe vakavasti, millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia eri osallistujilla on ja miten heitä määritellään.¹⁴⁵ Näin ollen diskurssien sisäisistä valtasuhteista tarkastelun kohteina ovat seuraavat kysymykset: 1) mitä diskurssissa sanotaan tai tehdään, 2) millaiset ovat toimijoiden väliset suhteet diskurssissa ja 3) millaisiin subjektipositioihin ihmiset voivat asemoitua ja tullaan asemoiduiksi. Diskurssin toimijoilla on eri tavoin valtaa ja resursseja hyödynnettävissään, valta jakautuu siis epätasaisesti. Valta ei kuitenkaan kiinnity yksilöihin, vaan epäsymmetria rakentuu tilanteittain; toisessa hetkessä tietyllä henkilöllä saattaa olla esimerkiksi puhevaltaa ja toisessa ei. Jokinen ja Juhila (2000) ottavat esimerkin asunnottomien ja viranomaisten välisestä puheesta, jossa viranomaispuheen suhde asunnottomiin

¹⁴⁴ Jokinen & Juhila 2000, 80–95.

¹⁴⁵ Jokinen & Juhila 2000, 86.

on tietävä, luokitteleva ja laskeva; katse on ylhäältä alaspäin. Tätä suuntaa ei muuta se, että määrittely voi tulla yhtä hyvin tuomitsevasta kuin ymmärtävästäkin kehyksestä. Toimijoiden välisiin suhteisiin liittyy myös se, onko diskurssiin sisäänpääsy rajoitettu jollakin tavalla, vaatiiko puhe erikoiskielen, ammattisanaston käyttöä tai muita formaaleja osanottajien taidoille asetettuja vaatimuksia. Vastaus kolmanteen eli subjektipositiota koskevaan kysymykseen liittyy edelleen viranomaisten määrittelyvaltaan. Asunnottomien ryhmä esiintyy viranomaispuheessa ikään kuin toiseuden edustajana, jota katsotaan viranomaisten edustamasta normaaliudesta käsin. Näin asunnottomille on tuotettu seuraavia subjektipositiota: huollettavat (hoidollista asumista tarvitsevat), kuntoutettavat (viranomaistoimin kuntoutettavissa olevat ja omatoimiset (itsenäiseen asumiseen kykenevät)). Viime kädessä on niin, että diskurssien sisäiset tapahtumat vaikuttavat diskursiivisen kentän organisoitumiseen laajemminkin. Diskurssissa käytävällä kamppailulla on tärkeä merkitys siihen, millaiset tiedot tai totuudet, sosiaaliset suhteet ja subjektipositiot saavat oikeutuksen sekä millaisiksi diskurssien keskinäiset suhteet muotoutuvat. Kyse ei ole vain rajatun alueen sisäisistä määrittelyistä. Valtasuhteet diskurssien sisällä ja välillä kietoutuvat yhteen.¹⁴⁶

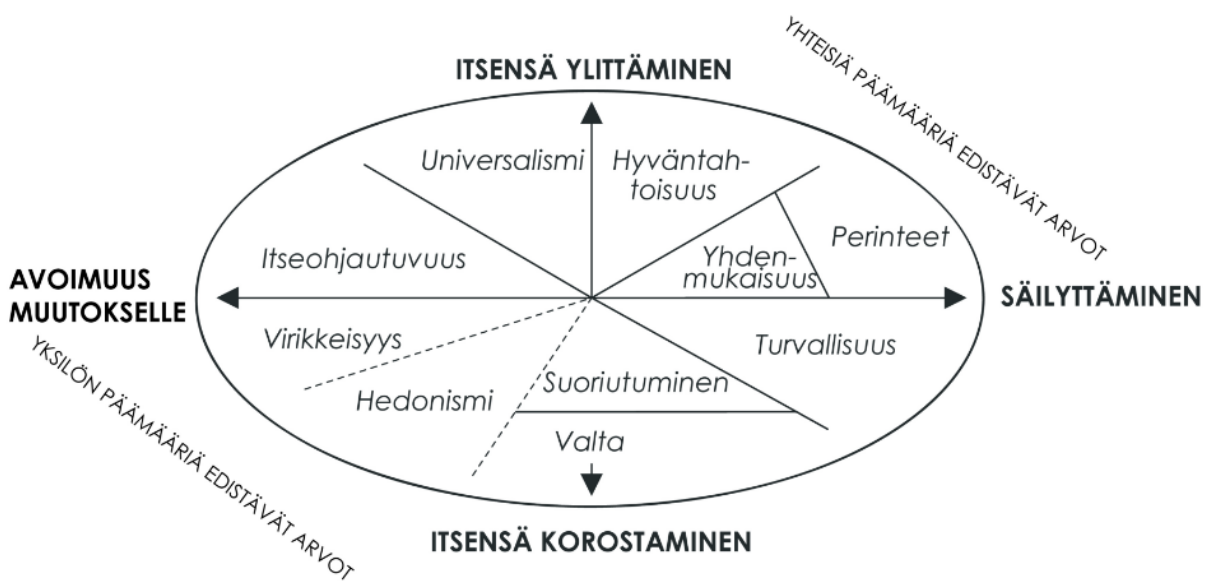
Arvot

Arvoista – siitä mitä arvostamme ja miten arvot muuttuvat – on tehty verrattain paljon luokittelevia tutkimuksia, kuten kotimaisista Klaus Helkaman (2015) toimittama *Suomalaisten arvot, mikä meille on oikeasti tärkeää* sekä useisiin eriytyneisiin aihealueisiin, esimerkiksi johtamiseen, koulutukseen ja opetukseen liittyviä monia tuoreitakin teoksia, mutta arvoalinnoista ja niiden filosofisista pohdinnoista ei ole julkaistu juurikaan dokumentaarista, eksplisiittistä tietoa, lukuunottamatta arvoteorian pioneerien Milton Rokeachin, Nicholas Rescherin ja Clyde Kluckhohnin aksiologian teoksia. Näihin arvotutkimuksen klassikoihin nojaavassa Sirkka Hirsjärven (1975) lisensiaatintyössä ”Arvot ja arvojen konsistenssi kasvatustavoitteiden määräytymisen lähtökohtana” on läpiluotaava selvitys arvotutkimuksesta sekä arvojen arvioinnista ja määrittelemisestä – siitä mitä arvot ovat ja kuinka niitä voi lähestyä ja hahmottaa. Uudempaa arvotutkimusta edustavat yhdysvaltalaisen politiikan tutkijan Ronald Inglehartin ja niinkään yhdysvaltalaisen Geert Hofsteden sekä yhdysvaltais-israelilaisen Shalom Schwartzin tutkimukset, joiden lähtökohtana on ollut arvojen kokoava luokittelu eri maissa. Näistä Schwartz on vienyt luokittelun pisimmälle. Hän osoitti 1992,

---

¹⁴⁶ Jokinen & Juhila 2000, 86–89.

että arvot – sellaiset kuin vapaus, tasa-arvo, suvaitsevaisuus tai itsekuri – muodostavat psykologisesti kehämäisen kaksiulotteisen järjestelmän säännönmukaisuuksineen. Mallissa on kaksi pääulottuvuutta, itsensä ylittäminen – itsensä korostaminen ja säilyttäminen – muutosvalmius (Kuva 2). Tutkimuksessa on ollut mukana myös suomalaisia¹⁴⁷. Kotimaista uudempaa tutkimusta edustaa Teija Mikkolan (2003) väitöskirja *Muuttuvat arvot ja uusi keskiluokka – Tutkimus arvojen mittaamisesta ja monitasoisuudesta*, jossa tutkitaan pysyvien, pitkän aikavälin arvojen muutosta erilaisin kyselyaineistoin.¹⁴⁸

Kuva 2. Arvojen yleismaailmallinen malli,¹⁴⁹ kulttuuristen arvojen kartta, joka on tulos 81 kulttuurista ryhmää edustavien 233 näytteen moniulotteisesta skaalauksesta. (Schwartz 2011, 19.)¹⁵⁰

¹⁴⁷ Helkama 2015, 88.

¹⁴⁸ Tutkimus ottaa uusimmaksi empiiriseksi havaintoryhmäksi ”suomalaisen uuden keskiluokan”. Aineiston analyysissä (faktorianalyysi) tutkimuksessa on noussut esille kolme kaksinapaista arvojärjestelmäulottuvuutta (kolme faktoria). Näiden kolmen ulottuvuuden ääripäät Mikkola kuvaa kuutena arvo-orientaationa: 1) ulkoisesti ohjautuminen – sisäisesti ohjautuminen, 2) punavihreys – uuskonservatiivisuus ja 3) perinteinen uskonnollisuus – sekulaarisuus. Mikkola on tutkinut arvo-orientaatioiden sisältöä haastatteleamalla sellaisia tutkittavia, joilla on esiintynyt selkeimmin arvosuuntausten ominaisuuksia, toisin sanoen niitä, jotka ovat saaneet ulottuvuuksilla (faktoreilla) suuren faktoripistemääräarvon. He ovat ulottuvuuksien ääritapauksia eli eri orientaatioiden puhtaimpia edustajia. Harvinaisiin tapauksiin tutustuminen on osoittanut, että moderniksi luonnehdittavan orientoitumisen taustalla on tietoista arvopohdintaa. Arvojen uudenaikaistuminen näyttää siis vaativan entisen kyseenalaistamista ja eri vaihtoehtojen puntarointia. Ollakseen moderni täytyy olla pohtinut omia arvojaan. Mikkola 2003, 25.

¹⁴⁹ Arvojen yleismaailmallinen malli.

<http://www.puohiniemi.fi/uploads/images/Arvokartat/Arvokeh%C3%A4%20tekstiin.jpg>, luettu 27.11.2016.

¹⁵⁰ Alkuperäinen teos: Schwartz 1992.

Arvon käsite on monimerkityksinen ja sitä käytetään usein epätarkasti. Shcwartzin arvon määritelmän taustalla on muun muassa Rokeachin (1973) ja Kluckhohnin (1951) määritelmät. Niiden mukaan arvot ovat ihmisten yleisluonteisia käsityksiä tai uskomuksia, jotka liittyvät toivottaviin lopputuloksiin tai toivottavaan käyttäytymiseen. Arvot ohjaavat käyttäytymisvalintoja sekä käyttäytymisen ja tapahtumien arviointia ja arvot voidaan asettaa toisiinsa nähden tärkeysjärjestykseen. Arvot sisältävät käsityksiä siitä, minkälaisia asioita tavoitellaan niiden itsensä vuoksi ja minkälainen käyttäytyminen on toivottavaa.¹⁵¹

Harva toteaa, että jos katsotaan, että arvo on se, mitä tavoittelemme ja mikä tyydyttää meissä jonkin tarpeen, voimme suorittaa arvojen jaon meissä ilmenevien tarpeiden mukaan. Tällöin tullaan esimerkiksi seuraavaan jakoon: 1) hedoniset arvot, jotka tuottavat aistinautintoa, 2) vitaaliset eli biologiset arvot jotka edistävät biologista elämäämme, ja 3) ekonomiset arvot, jotka tyydyttävät taloudellisia pyrkimyksiämme. Filosofiselta kannalta hyvä on se, mitä kaikki kaipaavat ja mikä täydellisesti tyydyttää. Vain suhde arvoihin antaa elämälle arvoa; kuitenkin hedoniset arvot näyttävät olevan itsearvoja. Tavoittelemme nautintoa sen itsensä vuoksi (esimerkiksi hyvä ruoka vs. paha ruoka: epäarvo). Antiikin filosofit pitivät itsearvoina vain kolmea arvoa, totuutta, hyvyttä ja kauneutta.¹⁵²

Harvan ja Niiniluodon mukaan arvot eivät ole orgaanisia eikä välittömästi havaittavassa maailmassa, vaan arvo sijoittuu pikemminkin abstraktioiden kuten lukujen, käsitejärjestelmien, ominaisuuksien ja propositioiden joukkoon.¹⁵³ Hirsjärven mukaan kysymys siitä, missä määrin validin tiedon saaminen arvoista yksilötasolla on mahdollista, kytkeytyy näkemyksiin toiminnan ja todellisuuden välisistä suhteista. Hirsjärvi viittaa tässä Winchiin, joka on todennut, että ihmiset tekevät toimintaansa koskevia päätöksiä sen käsityksen perusteella, mikä heillä on ympärillään olevasta maailmasta¹⁵⁴. Tästä Hirsjärven mukaan voitaneen tehdä johtopäätös, että kun halutaan kuvata tai selittää yksilön arvoja, kuuluisi tähän kuvaukseen mukaan välttämättä myös selvitys käsityksestä, jonka yksilö on muodostanut todellisuudesta.¹⁵⁵ Arvostus puolestaan on subjektin toiminto. Arvot

¹⁵¹ Pohjanheimo, 2005, 239.

¹⁵² Harva 1953, 156–159.

¹⁵³ Harva 1953, 154–155; Niiniluoto 1982, 64.

¹⁵⁴ Winch 1958, 21.

¹⁵⁵ Hirsjärvi 1975, 16.

ovat kuitenkin olemassa arvostuksesta riippumatta; arvostus ei luo arvoja, vaan siinä vain tavoitetaan arvoja.¹⁵⁶

Arvot eivät siis esiinny paljaina, puhtaina, vaan ovat aina johonkin muuhun todellisuuspiiriin yhtyneinä.¹⁵⁷ Helkaman ja Rescherin mukaan arvot kuvastavat ja perustelevat toimintaamme ohjaavia normeja, jotka ovat muodostuneet ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Arvot, aivan samoin kuin tieto, ilmenevät toiminnassamme, diskursseissa ja teoissa, mieltymyksissä (preference), tavoitteissa ja päämäärissä. Toimintatavoillaan ihminen osoittaa sen, mitä hän uskoo todeksi. Sillä hän myös paljastaa, mitä todella tahtoo.¹⁵⁸ Intentionit kertovat arvoistamme. Inayatullah on sanonut, että ”ne ajatukset ja odotukset, joita toimija liittää omaan tulevaisuuteensa, määrittävät enemmän tai vähemmän hänen nykyhetken mielentilaansa ja siten vaikuttavat myös kykyyn toimia ja tehdä valintoja.¹⁵⁹

Niin sanotun praktisen päättelyn – joka voi von Wrightin mukaan olla joko retrospektiivinen tai prospektiivinen – avulla on mahdollista sanoa jotakin yksilön arvoista ja intentioista. Retrospektiivisessä analyysissä aloitetaan johtopäätöksestä ja rekonstruoidaan sille sopiva joukko premissejä. Tällöin johtopäätös on yleensä tosiasia, että henkilö on tehnyt tietyn asian, suorittanut teon A. Tätä tekoa voidaan selittää teleologisesta näkökulmasta ajattelemalla, että hän pyrkii johonkin päämäärään ja että hän pitää tätä tekoa käytännössä välttämättömänä päämäärän saavuttamiseksi. Prospektiivisessä päättelyssä aloitetaan premisseistä ja ”erotetaan” niistä johtopäätös. Ensimmäisen persoonan tapauksessa päättely johtaa von Wrightin mukaan tekemisen intention ilmaisuun (sen muotoutumiseen), ”sitoudun tekemään tietyn teon”. Kolmannen persoonan tapauksessa prospektiivinen päättely tuottaa ennusteen, ”koska henkilön päämäärä on sellainen ja sellainen ja koska hän ilmeisesti pitää A:n tekemistä välttämättömänä sen saavuttamiseksi, hän (todennäköisesti) tulee tekemään A:n”. Prospektiivisessä analyysissä on lähtökohtana kielellinen ilmaisu.¹⁶⁰

Onko yksilöllä arvoja, tai onko hän niitä omaksunut, voi Hirsjärven mukaan ilmetä kahdella tavalla: sekä kielellisessä muodossa (puheessa) että tekoina (toimintoina kielellisen käyttäytymisen ohella).

---

¹⁵⁶ Harva 1953, 154.

¹⁵⁷ Harva 1953, 154.

¹⁵⁸ Helkama 2015, 8; Rescher 1969, 22; Venkula 2005, 129.

¹⁵⁹ Inayatullah 1993.

¹⁶⁰ von Wright 1971, 99–111.

Kun N on hyväksynyt jonkin arvon, voimme odottaa hänen kielelliseltä ilmaisulta tiettyjä ominaisuuksia, kuten esimerkiksi sitä, että hän vetoaa arvoihinsa tähdentäessään muille, miksi joku tietty valinta olisi parempi kuin toinen. Tämän lisäksi oletamme N:n ottavan arvon huomioon sisäisessä mietiskelyssään ja päätöksenteossaan. Oletamme siis, että kun henkilöllä on arvoja, ne manifestoituvat jollakin tavoin, lähinnä kuitenkin silloin, kun on pohdittava toimintojen oikeutuksia tai kun on esitettävä suosituksia tai perusteluja toimintaan ryhtymiseksi.¹⁶¹

Arvojen tarkastelussa ilmenee käsitteitä, joita selvennän seuraavassa Hirsjärveä mukaillen:¹⁶²

Kun yksilöllä on ajatus siitä, millainen todellisuus on tai oli, nimitetään sitä usein *uskomukseksi*¹⁶³ ja tätä arvioidaan usein tosi–epätosi -dikotomialla. Kun yksilöllä on käsitys siitä, millainen todellisuuden tulisi olla tai olisi pitänyt olla, nimitetään sitä *arvoarvostelmaksi*. *Mielipiteissään* yksilöt ilmaisevat sekä uskomuksiaan että *arvoarvostelmiaan*. Arvoarvostelmia voidaan jaotella moraalisiin, esteettisiin ja totuusarvostelmiin. Totuusarvoarvostelma on joko tosi tai epätosi.

Arvon kannattajiksi voidaan nimetä henkilö tai ryhmä, joka ”tunnustaa” tietyn arvon itselleen kuuluvaksi. *Arvonkantajan* kautta tavoitellaan arvoa. Esimerkiksi jos X:n ihailu on arvostettua, sitä voidaan hankkia välillisesti jonkin esineen avulla. Esine on tällöin arvonkantaja.

Erottelen tekeminen arvostuksien ja niiden kohdentamisen välillä on olennaista: kun kannatetaan arvoja tai esitetään arvostuksia, esimerkiksi ”X pitää tästä”, kyseinen tilanne on *arvolatautunut*. Sen sijaan tilanne on *arvoneutraali*, kun kysymys on arvojen kohdistamisesta. Tällöin tilannetta ajatellaan kohdistajan, ei kohteena olevan, kannalta. Esimerkiksi kun sanotaan ”X pitää tuota huonona tapana, koska se on vastoin hänen moraaliaan”, ei oteta kantaa tavan puolesta tai vastaan eikä myöskään moraaliarvon puolesta tai vastaan.

¹⁶¹ Esim. Rescher 1969, 22–25.

¹⁶² Hirsjärvi 1975, 20–21.

¹⁶³ Uskomus on yleiskielessä uskon, luuloon pohjautuva käsitys, erityisesti käsitys jostakin yliluonnollisesta (Nurmi 2004). Uskomus on perinnäinen uskon perustuva käsitys jostakin (yliluonnollisesta) (<http://www.suomisanakirja.fi/uskomus>, luettu 3.12.2016). Uskomuksen voidaan katsoa viittaavan vakaisiin, subjektiivisiin käsityksiin ja tietoihin, mukaan lukein tunteet, joita ei voida perustella objektiivisesti. *Käsitys* viittaa korkeamman tason uskomukseen, joka on yksilön itsensä tiedostama ja pohjautuu yksilön suorittamaan tietoiseen ja tiedostetusti perusteltuun päättelyyn. Näin ne ovat uskomuksia kognitiivisempia. Platonin esittämän perinteisen tiedon määritelmän mukaan tieto on hyvin perusteltu tosi uskomus (<https://fi.wikipedia.org/wiki/Uskomus>, luettu 3.12.2016). Uskomukset ovat mielipiteitä, joita emme kyseenalaista, koska olemme alkaneet pitämään niitä totena. Uskomukset ovat kuin silmälasit, joiden kautta katselemme ja näemme ympäröivän maailman. (Niemi, <http://mahdollistamo.fi/uskonko-itseeni-ja-mahdollisuuksiini/>, luettu 3.12.2016).

Kun jotakin pidetään arvona, on useinkin löydettävissä jokin muu arvo tai arvoja, joihin nähden tätä asiaa on pidetty arvossa. Esimerkiksi "X:n antamalla tuella oli suuri arvo Y:n uralla etenemiselle". Tällöin "uralla eteneminen" on Y:n arvo oletettavasti siksi, että "menestyminen" ja "taloudellinen turvallisuus" ovat hänen arvojansa. "Uralla etenemisellä" on tällöin Y:lle instrumentaalista eli *välinearvoa* tiettyjen *itseisarvojen*¹⁶⁴ kuten hyvinvointi, terveys ja riittävä ravinto saavuttamiseksi. Itseisarvo on arvokas oman itsensä vuoksi, kun taas välinearvo on jotain sellaista, jota tavoitellaan jonkin muun asian saavuttamiseksi. Täydellinen arvoarvostelman selittäminen, jossa spesifioidaan tarkasti missä suhteessa tai mihin nähden jotakin pidetään arvossa, sisältää seuraavat kolme tekijää: 1. arvo-objektin, joka on ollut arvioitavana tai arvostelman kohteena (*X:n tuki*), 2. arvon sijainnin (*Y:n uran eteneminen*), 3. taustalla olevat arvot; niin sanotut perimmäiset arvot tai lopulliset arvot, itseisarvot, kuten taloudellinen turvallisuus. Arvo-objektina voi olla mikä tahansa seuraavista: elottomat asiat, eläimet, henkilöt, henkilöiden toiminta, asiantilat, suunnitelmat ja menettelytavat.

Arvoja selitetään myös preferenssikäyttäytymisen perusteella. Allardtin mukaan arvot voidaan nähdä joko ihmisten valintataipumuksina tai objekteja kuvaavina ominaisuuksina.¹⁶⁵ Blom selittää, että "yksilöllinen variaatio, joka johtuu sekä biottisesta perimästä että yksilön ainutkertaisista kokemuksista, on aina tuloksissa mukana".¹⁶⁶ Morris erottaa kolme käyttötapaa: 1. operatiiviset arvot, jotka tarkoittavat yksilön todellisia valintoja useiden mahdollisten vaihtoehtojen välillä tai yksilön pyrkimystä preferoida tietynlaisia kohteita (fysikaalisia kohteita, henkilöitä, värejä, tunteita, ajatuksia, symboleja ja toiminnan muotoja), 2. havaitut arvot, jolloin kiinnitetään huomiota valinnasta aiheutuviin seurauksiin – kyseessä on siis preferoitu käyttäytyminen, jota ohjaa käyttäytymisen ennakointi, 3. kohteen arvot, jolloin kiinnitetään huomiota kohteen ominaisuuksiin ja siihen, mikä on toivottavaa, vaikkei sitä olisikaan konkreettisesti tai todellisuudessa pidetty parempana tai havaittu paremmaksi. Esimerkiksi yksilö preferoi elämistä pikemmin kuin kuolemista.¹⁶⁷

Arvon käyttöön liittyy käsitteet *toivottava* (desirable) ja *toivottu* (merely desired). Kluckhohn, Rokeachin tulkinnan mukaan, kääntyy pikemminkin toivottavan kuin toivotun kannalle. Tämä näkemys kuitenkin "kärsii" (suffer) siitä, että termin määrittely on vaikeaa. "*Emme ole sen*

¹⁶⁴ Harva puhuu itsearvoista (s. 39). Itsearvo ja itseisarvo päätelmäni mukaan tarkoittavat samaa.

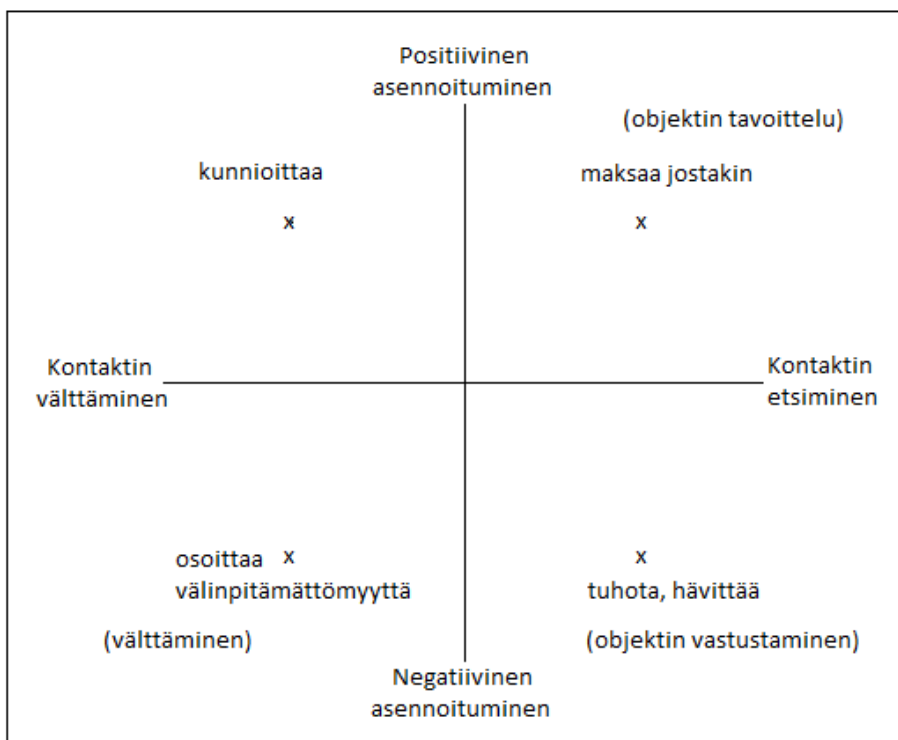
¹⁶⁵ Allardt 1962, 1–2.

¹⁶⁶ Blom 1969, 3.

¹⁶⁷ Morris 1956, 9–12.

pidemmällä puhuessamme toivottavasta kuin arvoistakaan” Rokeach toteaa.¹⁶⁸ Tärkeintä kuitenkin on tiedostaa, että toivottava vaikuttaa käyttäytymiseemme valintatilanteissa – tavoissamme, toimintakäytännöissämme ja teoissamme.¹⁶⁹

Organismi osoittaa positiivista preferenssikäyttäytymistä objektiin tai tilanteeseen, jos se pyrkii säilyttämään tämän objektin tai tilanteen, tai tavoittamaan niitä, jos objekti tai tilanne ei ole läsnä. Organismi osoittaa negatiivista preferenssikäyttäytymistä, jos se pyrkii etääntymään objektista tai tilanteesta tai estämään niiden esiintymisen. Preferenssikäyttäytyminen on Morrisin mukaan elämän perusilmiö, koska yksilön elämänsä kulku riippuu tiettyjen kohteiden tai tilanteiden valinnasta tai hylkäämisestä.¹⁷⁰ Käyttäytymistämme ohjaa siis neljä päädimensiota: asennoituminen positiivisesti – asennoituminen negatiivisesti ja kontaktin etsiminen – välttäminen. Tästä dimensiojärjestelmästä voidaan kehittää käyttäytymistypologia, jota voidaan kuvailla objektin tavoitteluna – vastustamisena tai etsimisenä – välttämisenä (Kuva 3).

Kuva 3. Objektiin kohdistuvan käyttäytymisen päädimensiot.¹⁷¹

¹⁶⁸ Rokeach 1973, 9–10.

¹⁶⁹ Kluckhohn 1951, 395.

¹⁷⁰ Morris 1964, 16–17.

¹⁷¹ Triandis 1971, 13.

Arvot ovat esillä – ainakin tiedostamattomasti – silloin kun toimintaa on rationalisoitava, haettava oikeutusta tietyille teolle, kun etsitään kritiikkiä tai puolustusta, kun annetaan suosituksia tiettyyn toimintaan ryhtymiseksi. Rescher kuitenkin lisää tähän myös rationaalisen toiminnan.¹⁷² Referoin seuraavassa Hirsjärven, Rescherin perusteella, muotoilemaa arvon määritelmää:

Arvo on iskulause toiminnan rationalisoinnille. Se merkitsee positiivista asennetta hyödylliseksi katsottuihin asiointiloihin. Arvot ovat ikään kuin lippuja, joiden alla yksilö voi taistella ja arvot ovat kytkeytyneet siihen, mikä näkemys yksilöllä on niin sanotusta hyvästä elämästä ja miten tämä edelleen on kytkeytynyt yksilön näkemykseen hyödyllisyydestä. Arvojen omaksumisen voidaan katsoa kietoutuneen kahteen tekijään ihmisessä rationaalisenä olentona: toisaalta halujen ja tarpeiden olemassaoloon ja toisaalta kykyyn järkeillä ja ajatella. Arvot perustuvat siihen tosiasiaan, että ihminen on päämääräorientoitunut organismi, joka etsii tyydytyksen saamista tai välttää eittydytystä tuottavia seikkoja. Arvostus on mahdollinen vain, jos olento kykenee tuntemaan positiivisia tai negatiivisia tunteita asioita kohtaan tai puolesta ja vastaan -tunteita. Mielihyvän ja kivun, toisaalta hyödyn ja hinnan polariteetit luovat mahdollisuuden sille, että tietyt asiat kiinnostavat ihmistä ja toiset eivät. Tämä polaarisuus luo näkymättömän perustan arvostuksille. Kuitenkin kyky omata arvoja vaatii enemmän kuin pelkästään etsimistä ja välttämistä – se vaatii kykyä rationalisoida näitä toimintoja.¹⁷³

Arvotutkimuksessa on pyritty selvittämään talouden ja arvojen suhdetta, määrääkö talous arvoja vai arvot taloutta ja toisaalta kuinka paljon poliittiset instituutiot vaikuttavat arvoihin ja arvot poliittisiin instituutioihin. Ronald Inglehart on tutkinut materiaalisia ja postmateriaalisia arvoja. Hänen teesinsä on se, että yhteiskunnan kehittyessä postmateriaaliset arvot (itsearvostus, sosiaaliset suhteet ja itsensä toteuttaminen) valtaavat alaa materiaalisilta arvoilta (taloudellinen hyvinvointi ja fyysinen turvallisuus). Mitä vauraammissa oloissa ihmiset elävät, sitä herkemmin he arvostavat ei-materiaalisia asioita. Postmateriaalisten arvojen kannattaja haluaa esimerkiksi enemmän sananvaltaa politiikassa ja työssä ja kannattaa sananvapautta ja inhimillisempää yhteiskuntaa.¹⁷⁴

---

¹⁷² Hirsjärvi 1975, 36.

¹⁷³ Hirsjärvi 1975, 36–37; Rescher 1969.

¹⁷⁴ Inglehart 1977.

Arvoja on pidetty luonteeltaan kohtalaisen pysyvinä. Ihminen omaksuu arvonsa nuoruudessa, eivätkä ne sen jälkeen juurikaan muutu. Kuitenkin taloudellisten suhdanteiden on todettu vaikuttavan arvomaailmaan koherentisti siten, että samaan aikaan syntyneiden ihmisten väliset erot säilyvät. Esimerkiksi Inglehartin tutkimuksissa öljykriisin vaikutus ilmeni siten, että sodan jälkeen syntyneiden ikäpolvi oli arvoiltaan vähemmän materialistinen kuin ennen sotaa syntynyt ikäpolvi, joka puolestaan oli vähemmän materialistinen kuin sitä edeltävä 1920–1930 -luvulla syntyneiden polvi.¹⁷⁵ Suomessakin arvojen on todettu muuttuneen pitkällä ajanjaksolla (vuodesta 1975 vuoteen 1996) enemmän postmaterialistiseen suuntaan ja kehitys jatkui myös laman aikana 1990-luvulla.¹⁷⁶

Taloudellinen vaihtelu vaikuttaa kuitenkin jossain määrin arvoihin. Inglehartin tutkimuksissa 1970-luvulla havaittiin, että öljykriisiä seuranneen laman aikana materialistiset arvot vuosina 1946–1955 syntyneiden keskuudessa olivat saaneet selvän yliotteen. Kun talous alkoi Euroopassa kasvaa 1981–1982, postmateriaaliset arvot alkoivat saada heti lisää kannatusta ja niiden kannatus kasvoi jyrkästi koko 1980-luvun.¹⁷⁷

Mikkola pääättelee, että vaikka nykyaikaa on luonnehdittu julkisessa keskustelussa usein egoismin ja materialismin kaudeksi, ei tieteellinen tutkimus kuitenkaan näyttäisi tukevan näin yksioikoista kuvaa aikamme arvoista. Tutkimuksen mukaan länsimaisissa teollistuneissa yhteiskunnissa on parhaillaan menossa perustavia muutoksia ihmisten arvoissa ja nämä muutokset ovat melko kaukana julkisen keskustelun luomista tulkinnoista. Muutokset ilmenevät muun muassa siten, että uudenlaiset ei-materiaaliset asiat motivoivat ihmistä toimintaan ja että ihmiset mieltävät arvonsa ja pohjaavat niiden perustelut oleellisesti eri tavoin kuin aiemmin. Muutoslinjoja on kuvattu postmateriaalistumiskehityksenä sekä individualismin ja autenttisuuden leviämisenä.¹⁷⁸

Myytti, imaginaari

Teuvo Laitila on tutkinut laajassa uskontotieteen pro gradu -tutkielmassaan 13 filosofin näkemyksiä myytistä. Laitila toteaa, että myytti on tulkittu milloin todeksi, milloin epätodeksi ilmiöksi, historiallisten tapahtumien, hurskaan tai lapsellisen mielikuvituksen, ihmismielen tai erilaisten rituaalien pohjalta syntyneeksi selittäväksi tarinaksi tai kuvaukseksi; myytti on osa perinnettä, joka

¹⁷⁵ Helkama 2015, 58, 84.

¹⁷⁶ Nurmela, Pehkonen & Sänkiäho 1997, 262.

¹⁷⁷ Helkama 2015, 58, 222.

¹⁷⁸ Mikkola 2003, 20.

on osa kulttuuria.¹⁷⁹ Honko on erottanut myytiksi tulkitsemassaan perinteen muodossa neljä aspektia: sisällön, muodon, kontekstin ja funktion. Tässä on Laitilan mukaan ollut pyrkimys ”tieteen kielen selventämiseen”, luoda käsitteestä tieteellistä, teoreettista ja abstraktimpaa käsitettä, jolla luokitella ilmiöitä.¹⁸⁰

Referoin tässä joitakin Laitilan tulkitsemista filosofien käsityksistä: C. G. Jungille myytti on ihmisen tajuntaa, periytyvää kollektiivista piilotajuntaa, joka manifestoituu arkkityyppeinä havaittavaan todellisuuteen ja auttaa ihmistä hänen pyrkimyksissään kohti tietoisesta ja tiedostamattomasta ykseyttä. Mircea Eliade puhuu myytistä sakraalisena kertomuksena siitä, mitä tapahtui ”ratkaisevina luovina alkuaikoina”. Luominen ja sen ”uudelleenluominen”, toistaminen riitissä, on Eliaden myyttiteorian avainkäsitteitä. Georges Dumézil näkee myytin indoeurooppalaisen (Dumézil on tutkinut lähinnä tätä aluetta) ”alkuperäisen” yhteiskunnan rakenteen ja ideologian heijastumana. Tässä rakenteessa on kolme päätasoa eli funktiota: uskonnollis–hallinnollinen, voimankäyttöinen (sotilaat) ja produktiivinen (maanviljelys, karjanhoito jne.). Martti Haavio näkee myytin toisaalta osana kulttuurin säännönmukaisia, kalendaarisia riittejä, toisaalta myytti on hänelle aina ”ajalleen tyyppillinen” vastaus kysymykseen erilaisten ilmiöiden alkuperästä (synnystä). Claude Lévi-Straussille myytti on eräs tajunnan (tiedostamattoman) ilmenemismuoto, jossa ilmenee ihmismielelle ominainen tapa luokitella havaintoja, ilmiöitä jne. vastakohtaparien avulla. Hän liittää teorian ajatuksen myyteistä erilaisia sanomia välittävänä kommunikaation muotona. Edmund Leach näkee myytin kertomuksena tai kertomuksina, joilla pyritään sovittamaan yhteen ihanteen ja todellisuuden välisiä ristiriitaisuuksia, legitimoimaan arvostuksia ja tapoja. Friedrich Max Müllerin mukaan myytti on ensisijaisesti väärin ymmärretty kielellinen ilmaus. Laitila toteaa, että teorian heikkous on siinä, että Müllerin huomio kohdistui vain kieleen – ja paradoksaalisesti kuitenkin sen vahvuuteen: kieleen symbolijärjestelmänä. Sigmund Freudin käsitys myytistä oli – hieman yksinkertaistaen – toiveiden, halujen ja fantasioiden muodostama illuusio, reaktio, jolla aikuinen pyrkii lapsuuteen palaamalla ratkaisemaan (virheellisesti) omia psyykkisiä ongelmiaan. Tutkimuksensa johtopäätöksenä Laitila toteaa, että myyttikäsitykset ensiksikin jakautuvat selkeästi universaaliin ja paikalliseen, toiseksi myyttitutkimus nähdään osana kulttuurin arvoja, yksilön ja

---

¹⁷⁹ Laitila 1982, 1–4.

¹⁸⁰ Honko 1972, 115–126.

yhteisön maailmankatsomusta. Tunnusomaista teorioissa oli vertailevan tutkimuksen käyttö ja kielen nostaminen keskeiseksi tutkimuskohteeksi.¹⁸¹

Palonen toteaa, että Laclau määrittelee myytit diskurssiteoriassaan merkityksiä ylläpitäviksi rakenteiksi. Niihin ja niiden oletettuihin sisältöihin viitataan, kun luodaan yhteisöllisyyttä ja yhteistä puhetilaa. Myytti muuttuu imaginaariksi silloin, kun se sedimentoidaan tärkeäksi ja määrääväksi osaksi diskursiivista horisonttia – viitekehystä, jolla merkityksiä luodaan. Kun myytti nostetaan esiin, viitataan implisiittisesti myös näihin erilaisiin oletettuihin sisältöihin. Esimerkiksi talvisodan myytistä tuli kansallista yhtenäisyyttä luonut imaginaari, joka oli implisiittisesti läsnä sodanjälkeisen ajan Suomen diskursseissa. Siitä tuli laastari sodan tuskan käsittelylle, ja sitä uudelleentuotettiin erilaisissa kulttuurisissa, poliittisissa ja yhteiskunnallisissa prosesseissa. Voimakkaalla myytillä on vaikutusta myös muihin merkityksenantoihin. Samaan sävyyn voidaan myös esittää, että ajan myötä imaginaarista tuli taas myytti – sen merkityksen yhteiskunnallisessa merkityksenannossa korvasi imaginaari hyvinvointiyhteiskunnasta.¹⁸²

Mielikuva

Mielikuvat muodostavat merkittävän tausta-aineksen kaikessa toiminnassamme ja ajattelussamme. Mielikuvat vaikuttavat fyysisesti ja psyykkisesti. Varsinkin niin sanottu ”sanaton ajattelu” on mielikuvien liikahtelua mielessämme. Havainnoistamme näyttää jäävän jälkitiloja tajuntaamme; monet niistä eivät häviä koskaan elämän aikana. Ennakkomielikuva voi olla suhteellisen pysyvä, jolloin se ohjaa toimintaa.¹⁸³ Mielikuvat eivät kuulu maailmaan sinänsä. Ne ovat ulkopuolisen maailman sisäpuolta ja sisäpuolisen maailman ulkopuolta, aistiminen on kaksipuolista.¹⁸⁴

Mielikuvatieto näyttää koostuvan erilaisista tekijöistä: kokemusperäinen mielikuvatieto on luonteeltaan aikaisemmista havainnoista ja kokemuksista kertyvää tietoa, hermeneuttinen (tulkinnallinen) mielikuvatieto on sellaista, jossa annamme merkityksiä syntyville mielikuville ja heuristinen eli keksivä mielikuvatieto syntyy omista oivalluksista, ikään kuin tyhjästä.¹⁸⁵

¹⁸¹ Laitila 1982, 223–230.

¹⁸² Palonen 2008, 217; Palosen käsikirjoituskopio 2014, 9. KJA.

¹⁸³ Anttila 1992, 129; Turunen 1998, 56.

¹⁸⁴ Merleau-Ponty 1993, 25.

¹⁸⁵ Anttila 1992, 131.

Mielikuvan syntyminen on alitajuista. Havainnoista syntyy mielikuvia tahtomme ulkopuolella, silloin, kun emme ole niiden muistiin painumisesta lainkaan tietoisia.¹⁸⁶ Mielikuvat liittyvät alkuperäisiin, luonnollisiin havaintoihin, erilaisiin aikaisempiin kokemuksiin. Sisäinen informaatio muodostuu psykologisista, filosofisista ja elämänkatsomuksellisista tekijöistä, esteettisistä ja eettisistä tekijöistä sekä tekijän emootioista, arvoista, asenteista ja tarpeista. Ulkoista informaatiota saadaan mm. luonnosta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta informaatiosta, teknologiasta sekä ympäristön arvoista, arvostuksista ja tarpeista.¹⁸⁷

---

¹⁸⁶ Turunen 1998, 57.

¹⁸⁷ Anttila 1992, 127.

Aineiston käsittely ja pohdinta

Tutkimuskysymykset

Tutkin yllä määrittelemäni teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta ja asiantuntijoille kohdistamani haastatteluaineiston perusteella Guggenheim Helsinki -hankkeen diskurssien arvoja (arvomaailmaa), asenteita, uskomuksia, olettamuksia, valtaa ja ideologioita, myyttejä ja metaforia. Tutkimuskysymykseni on miten asiantuntijat näkevät hankkeesta syntyneen kiistan, miten he argumentoivat kantansa ja mitä arvoja, ideologioita ja myyttejä argumenttien taustalla voi havaita ja miten ne diskursseissa esiintyvät tai esitetään sekä mitä diskursseissa jätetään sanomatta. Selvitän myös, voivatko samat arvot ilmetä erilaisissa, puheena olevissa, tavoitteissa. Tutkimusongelmaan kytkeytyy myös kysymys hankkeen tavoitetilasta ja miten se on konstruoitu. Arvioin haastatteluaineiston perusteella Guggenheim-hankkeen valmistelussa esiintuotua päämäärää, mitä halutaan tavoitella ja minkälaisilla ehdoilla ja vaatimuksilla. Tutkimukseni lähtökohta, hypoteesi on, että kysymys ei ole niinkään vastakkaisasettelusta, vaan toimijatahojen moninaisista, erilaisista arvoista ja joiden painotus vaihtelee yksilöittäin.

Tutkimusaineisto ja sen käsittely

Tutkimukseni aineisto perustuu asiantuntijoille tehtyihin teemahaastatteluihin, jotka käytiin pääsääntöisesti kesä- ja heinäkuussa 2016, jolloin Guggenheim-hankkeessa oli ollut varsin pitkään hiljaista. Tutkimusaineistoni olen kerännyt 20 informantilta, jotka olivat oman alansa asiantuntijoita ja/tai vaikuttajia niin taide- ja kulttuurialalta, elinkeino- ja matkailualalta sekä rahoitusosalta kuin myös Helsingin kaupungin johdosta ja päättävistä elimistä.¹⁸⁸ Haastattelin 12 informanttia henkilökohtaisesti ja kahdeksalta sain vastaukset kirjallisesti. Koska Guggenheim-hanke on

---

¹⁸⁸ Alkuperäinen tutkimusmetodini oli tulevaisuudentutkimuksessa käytössä oleva Delfoi-menetelmä, joka soveltuu hyvin ristiriitaa herättäviin tutkimuskohteisiin tai arkaluonteisten aiheiden esiin nostamiseen. Menetelmässä erityishuomio kiinnitetään ensiksikin informanttien hyvin korkeaan oman alansa asiantuntemukseen, monialaisuuteen ja vahvaan argumentointitaitoon sekä toiseksi informanttien sitouttamiseen tutkimukseen. Näin siksi, koska Delfoi-menetelmä perustuu (anonyymisti) tapahtuvaan argumentaatioon. Tässä pyritään siihen, että henkilöiden sijasta heidän arvionsa tai argumenttinsa väittelevät. Toisaalta Delfoi on menetelmänä iteratiivinen: haastattelukierroksia on vähintään kaksi, joista jälkimmäinen kierros olisi tässä tutkimuksessa (ja yleensäkin pienissä tutkimuksissa) tapahtunut sähköisellä alustalla. (Kuusi 2013.) Sitouttamisen vuoksi soitin pääsääntöisesti jokaiselle asiantuntijalle ennen haastattelukutsun lähettämistä samalla pyrkien motivoimaan heitä osallistumaan tutkimukseeni ja haastattelukierroksiin. Luovuin kuitenkin Delfoi-menetelmästä, vaikka se olisi soveltunut erinomaisesti polarisoituneeseen ja tunteita herättävään tutkimusaiheeseen, mutta menetelmä oli sittenkin liian tulevaisuusorientoitunut tutkimuskysymyksiini nähden.

korostanut Helsingin ja koko Suomen hyötyä,¹⁸⁹ kutsuin haastatteluun myös Lahden kaupungin edustajia. Heistä kaksi vastasi haastatteluun, kumpikin kirjallisesti.

Haastateltujen määrä on siis verrattain suuri ja aineistossa ilmenikin jonkin verran kylläntymistä eli samat asiat alkoivat kertaantua hieman¹⁹⁰. Kuitenkin jokainen informantti toi mukanaan oman asiantuntemuksensa, persoonansa, kokemuksensa ja narraationsa ja rikastutti siten keräämääni aineistoa, jota voi kutsua eräänlaiseksi interventioksi tuona hetkenä tarkastelussa olevan Guggenheim Helsinki -hankkeen tapahtumankulussa.¹⁹¹ Haastatteluja tehdessä havaitsin, että haastateltavat olivat monipuolisesti perehtyneitä aiheeseen ja olivat myös valmistautuneet haastatteluun tutkimalla aihetta etukäteen.

Tavoitteenani oli, että haastateltavien kannatus- ja vastustus-puolet Guggenheim-hankeeseen olisivat tasaväkiset. Joko tiesin tai arvioin haastateltavien kannan Guggenheim -hankeeseen suuripiirteisesti ennen haastattelua. Haastateltavien kannatus jakautui haastattelujen tuloksena seuraavasti: hanketta puoltavia oli 7, vastustavia oli 10 ja neutraaleja tai puolueettomia oli 3 henkilöä. Hanketta kannattavia henkilöitä oli vähemmän, koska kaikki ne haastatteluuni pyytämäni henkilöt, jotka olivat olleet Guggenheim-hankkeen alkuperäisessä, ensimmäisessä, valmisteluvaiheessa mukana (ja siis kannattajien puolella), kieltäytyivät haastattelusta. Lahden kaupungista osallistuneet kaksi informanttia edustivat varsin neutraalia suhtautumista hankeeseen – oletan tässä, että fyysinen ja henkinen etäisyys pääkaupunkiseudun hankkeisiin on syy, mikä miedontaa mielipiteitä eikä suuria ambitiesiä hankeeseen ole syntynyt.

Esitin haastattelussa viisi avointa teemakysymystä ja annoin informanttien vastata vapaasti haluamallaan tavalla ja niin laajasti kuin he itse halusivat. Haastattelulomake on liitteenä (Liite 2). Haastattelut nauhoitettiin ja kirjoitin itse aktiivisesti muistiinpanoja haastatteluista. Litterointia en tehnyt, koska keskusteluanalyysiä ei tässä tutkimuksessa ole tarkoitus tehdä¹⁹².

---

¹⁸⁹ Esimerkiksi vuoden 2011 Guggenheim Helsinki, Konsepti- ja kehitysselvityksessä todetaan, että *”Helsingille ja Suomelle Guggenheim Helsinki tarjoaisi ennen kokemattoman tilaisuuden houkutella maahan kansainvälisesti tunnustettua visuaalista kulttuuria ja luoda koko Helsingin seudun kannalta myönteistä julkisuutta.”* (s. 4.) Lisäksi mainitaan: *”Sekä valtion että lähiseudun kaupunkien odotetaan hyötyvän museosta uusien verotulojen muodossa.”* (s. 114). Guggenheim Helsinki Konsepti- ja kehitysselvitys.

¹⁹⁰ Hirsjärvi 2014, 182.

¹⁹¹ Eräsaari 2007.

¹⁹² Diskurssianalyysin ja keskusteluanalyysin painatusero liittyy yleisellä teoreettisella tasolla siihen, että keskusteluanalyysi etsii faktisia havaintoja, joiden on määrä olla keskenään mahdollisimman yhteismitallisia ja siten kumuloitavissa. Diskurssianalyysi korostaa pikemminkin tulostensa tulkinnallista luonnetta. Suoninen 2002, 106.

Teemat – diskurssit

Aluksi, esiyymmärryksen¹⁹³ pohjalta, jaottelin haastatteluaineiston teemoihin. Teemoittelun pohjalta syntyi myös ensimmäinen näkökulma diskursseihin. Tämä teemoittelu ja haastateltavien lausumat luovat katsauksen Guggenheim-hankkeen kokonaistilanteeseen kesällä 2016 sekä antavat osittain myös vastauksia tutkimuskysymyksiini. (Siirsin suuren osan lausumista CLA-analyysiin, joten alla on vain osa kaikista haastattelussa annetuista lausumista.) Näiden aiheiden lisäksi tutkimushaastattelussa keskusteltiin myös globalisaatiosta ja macdonaldsaatiosta, mutta en nostanut niitä omiksi teemoikseen, koska ne eivät ole tutkimukseni keskiössä ja näistä aiheista on jo tehty tutkimusta.

(BR) Brändi, konsepti, kampanjointi sisältö, toiminta, rakennus, sijainti

+	Kannattajat
	<p><i>"Guggenheim kuuluu maailman viiden johtavan museon joukkoon."</i> <i>"Guggenheimin näyttelyt ovat todella korkeatasoisia."</i></p> <p><i>"Guggenheimin arvostus modernina museona on korkea."</i></p> <p><i>"Guggenheimin verkosto, näkyvyys ja mahdollisuudet ovat aivan toista luokkaa kuin yhdenkään nykyisen kotimaisen museon tai muun toimijan."</i></p> <p><i>"Paikallista orientoitumista. Helsingin museo olisi Helsingin näköinen."</i></p> <p><i>"Suomalainen ja pohjoismainen taide pääsee esille."</i></p> <p><i>"Guggenheim kerää ja esittää [taidetta] samalla konseptilla kuin muutkin museot."</i></p> <p><i>"Guggenheimillä on pääsy maailmanluokan kokoelmiin ja ne saataisiin Suomeen, maailmasta taidetta."</i></p>
-	Vastustajat
	<p><i>"Pohja [konsepti] pudonnut vuosien mittaan pois."</i></p> <p><i>"Globaalia taidetta."</i></p> <p><i>"Kaikki on kilpailua, taide-elämän kilpailuttaminen..."</i></p> <p><i>"En tunne ketään taiteilijaa, joka kannattaisi Guggenheimia."</i></p> <p><i>"Ajettaisiin omia juttuja, ilman ulkoapäin tulevaa ohjausta."</i></p>

¹⁹³ Esiyymmärrystä käytetään hermeneuttisessa tutkimuksessa kuvaamaan tiedonmuodostamisen tapahtumasarjan uuden ymmärtämisen taustalla olevaa esiyymmärtämistä, joka korjautuu ymmärtämisen ja tulkinnan edetessä, tekstin osien ja kokonaisuuden dialektisena suhteena. Esim: Hermeneuttinen analyysi <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analysimenetelmat/hermeneuttinen-analyysi>, Koppa, Jyväskylän yliopisto. Luettu 29.10.2016.

(VA) Valmistelu, viestintä, taktiikka, politiikka, demokratian puute, media

+	Kannattajat
	<p><i>"Guggenheimin hieman imperialistinen lähtökohta alkuun oli huono lähtökohta, mutta en usko sen olleen tarkoitus. Uskon sen pohjautuneen oletukseen siitä, että Suomen kenttä tietää mistä on kysymys."</i></p> <p><i>"Infon ja misinfon suhde perustuu huonoon lähtökohtaan, jonka uskon johtuneen hankkeen vision tiedottamisen puutteesta ja innostuksesta."</i></p> <p><i>"Viestintä olisi voinut olla huomattavasti neutraalimpaa ja objektiivisempaa. Nyt se on ollut vahvasti puolesta ja vastaan informaatiota."</i></p> <p><i>"Valmistelu oli aluksi pitkälti Taidemuseon käsissä."</i></p> <p><i>"Viestintä on nyt [Miltton] hoidettu erittäin ammattitaitoisesti."</i></p> <p><i>"Mediakeskustelu on ollut tyypillistä kotimaista veivaamista. Kielteiset reaktiot saavat parhaan näkyvyyden, koska kielteisyyttä pidetään ainoana kriittisyyden lajina. Lisäksi on suurta muotoa halveksia taidetta ja kulttuuria (vrt. perussuomalaisten linjaukset)."</i></p> <p><i>"Guggenheim halusi jatkaa hanketta ja tajusi, että dialogia pitää käydä."</i></p>
-	Vastustajat
	<p><i>"Valmistelu on hivuttamalla tehty – Pajusen taktiikka. Kun kansa ei pysty hahmottamaan kokonaisuutta ja näkemään lopullista päämäärää, se saattaa hyväksyä hankkeen helpommin, kun tarjoillaan pienissä erissä."</i></p> <p><i>"Varhaisessa vaiheessa tehtiin salaa."</i></p> <p><i>"...miten ne [lehdistö] edes kehtaa... saisivat hävetä".</i></p> <p><i>"Hanke on valmisteltu suomalaisen hyvän tapaan nähden harvinaisten härskisti ja suljettujen ovien takana"</i></p> <p><i>"Viestintä ollut epämääräistä ja sitä on enemmän tai vähemmän pantattu."</i></p>

(KÄ) Kävijämäärät, kannattavuus

+	Kannattajat
	<p><i>"Bilbao kasvattanut kävijämääriä tasaisesti, samoin Ateneum pitkällä aikavälillä ja edelleen kasvussa."</i></p> <p><i>"Guggenheim tulisi konkreettisesti lisäämään turismia, kansainväliset konferenssit lisääntyvät, stop-over lisääntyy."</i></p> <p><i>"Guggenheim on tapa saada tänne taiteesta kiinnostuneita enemmän – Guggenheim voi rikastuttaa elämää."</i></p>
-	Vastustajat
	<p><i>"Ne joilla on rahaa menevät muualle, ei Helsinkiin Guggenheimiin."</i></p> <p><i>"Kuulostaa epäilyttävältä [se, että] kuinka paljon turistit toisivat rahaa."</i></p> <p><i>"Kävijämääriin ei voi luottaa, venäläisetkin hiipuneet."</i></p>

(RA) Rahoitus

+	Kannattajat
	<p><i>"Paljon yhteiskunnan varoja ei tarvita. Valtio tarvitaan mukaan."</i></p> <p><i>"130 miljoonaa julkista rahaa tavalla tai toisella on se investointi, joka tulisi suhteellisen äkkiä takaisin."</i></p> <p><i>"Kaikki mikä on uutta, se maksaa. Guggenheim pitäisi nähdä enemmän investointina, ei kulueränä."</i></p> <p><i>"Pitää tuoda vielä esiin numeraaliset hyödyt investoinnin kannattavuudesta."</i></p> <p><i>"Guggenheim maksaa saman verran kuin Herttoniemen liikenneympyrä."</i></p> <p><i>"Uskoisin ensimmäisen vuosien investointien tuottavan jatkossa tulosta monella mittarilla. [...] vaikka numerot olisivat vaikka 70 % heidän arvioistaan, on tulos silti hyvä."</i></p>
-	Vastustajat
	<p><i>"Keskustelua pitää laajentaa siten, että mitä muuta samalle tontille voi nousta samalla rahalla."</i></p> <p><i>"Maksanut jo nyt paljon."</i></p> <p><i>"Riskit valtavat."</i></p> <p><i>"Ei julkista rahaa ainakaan Guggenheimille."</i></p>

(KA) Kansallinen vs. globalismi

+	Kannattajat
	<i>"Täällä on hieno paikallinen taideyhteisö."</i>
-	Vastustajat
	<i>"Guggenheim ei tarjoa yhtään mitään."</i>

(HY) Hyöty, etu, onnistumisen meininki, vaihtoehdot, vastustajan vähättely

+	Kannattajat
	<p><i>"Guggenheim toisi matkailukohteen ja turismille sopivan imagon koko kaupungille."</i></p> <p><i>"Hyväksi Helsingille. Helsingin mielenkiinto syntyy vuorovaikutuksesta ja moninaisuudesta."</i></p> <p><i>"Suomalaisen taiteen ja designin ikkuna maailmalle."</i></p> <p><i>"[Helsingin] tunnettuus ulkomailla."</i></p> <p><i>"Lisää matkailuvirtoja."</i></p> <p><i>"Jokaiselle jotakin."</i></p> <p><i>"Hanke on tuonut jo nyt Helsingille kansainvälisiä vieraita, media-alaa."</i></p>

	<p><i>"Guggenheimin kaavailtu sisältö ei ole merkittävä vain kansainvälisen nykytaiteen kannalta, se olisi tärkeä myös suomalaisen taiteen, designin ikkunana maailmalle – maailman taidetta sisään ja suomalaista ulos."</i></p> <p><i>"Oma kuraattori [suomalainen]."</i></p> <p><i>"Guggenheimin verkosto, näkyvyys."</i></p> <p><i>"Jos saadaan museosta kiinnostuneita ihmisiä, niin saadaan muihinkin museoihin."</i></p> <p><i>"Hieno tontti, pitäisi saada ihmisten käyttöön."</i></p> <p><i>"Paratipaikka, pitää saada julkiseen käyttöön."</i></p> <p><i>"Kerrannaisvaikutukset matkailuun Suomen näkyvyyden ja taidekentän yleisen aktivoitumisen myötä positiiviset."</i></p> <p><i>"Pikkukaupat hyötyisivät."</i></p> <p><i>"Upea rakennus, kansainväliset kontaktit, kansainväliset näyttelyt."</i></p> <p><i>"Taloustutkimus ja amerikkalainen tutkimus: tuloja tulee veronmaksajille, kaupungille ja valtiolle, enemmän tuloja kaupungille kuin menoja."</i></p> <p><i>"Suomalaiset hyötyisivät aivan varmasti jo pelkästään matkailutalouden näkökulmasta."</i></p> <p><i>"Olemme geopolittisesti hyvällä paikalla".</i></p> <p><i>"Checkpoint osoitti, miten todellista ammattitaitoa tarvitaan, jos aiotaan saada kansainvälisiä tuloksia aikaan."</i></p> <p><i>"Suurin vaihtoehto(yritys) on Checkpoint Helsinki, joka on kovasti Ihme-projektin kaltainen. He tekevät kiinnostavaa sisältöä ja hienoja kokonaisuuksia, mutta ovat projektirahoitukseen perustuva taideyhdistysmäinen toimija, joita Suomessa on monia. Toiminta on sellaista, joka päättyy, kun julkinen raha päättyy."</i></p>
-	Vastustajat
	<p><i>"Keskustelu on hyödyttänyt suomalaista taide-elämää."</i></p> <p><i>"Myös niin sanottu museoklusteriajattelu sai uutta potkua."</i></p>

(HA) "Haitat", kritiikki Guggenheimia kohtaan

+	Kannattajat
	-
-	Vastustajat
	<p><i>"Bilbaon matkimista, onko taiteessa matkiminen koskaan hyväksi."</i></p> <p><i>"Jos Guggenheim toteutuu, vie rahaa muilta, aiheuttaa eripuraa."</i></p> <p><i>"Tuli aikamoisella rytinällä eikä aivan selvillä, mitä pitää sisällä."</i></p> <p><i>"Taiteilijoiden elinmahdollisuudet olleet heikot 30 vuoden ajan, kun muilla aloilla päästään eteenpäin, taiteilijat junnaa paikoillaan."</i></p>

<p><i>"Museoita on jo Helsingissä."</i></p> <p><i>"Taideopetukseen pitää laittaa rahaa kaikille tasoille."</i></p> <p><i>"Kulutusta pitää siirtää immateriaaliseen, Guggenheim ei kannata ainakaan tulevaisuudesta käsin tarkasteltuna."</i></p>
--

Kannattajat eivät haastattelussa tuoneet ilmi haittoja.

(TO) Tosiasia, uskon/näen, mielestäni...

+	Kannattajat
	<p><i>"Väite, että Suomi olisi taiteessa jo niin suuri tekijä maailmalla, että Guggenheimin kaltaista alan johtavaa laitosta ei meillä tarvita, on yhtä perätön kuin väittää, että Suomi olisi jalkapallon kuninkuusmaa maailmassa."</i></p> <p><i>"Valtapiirin ulkopuolisen uuden ja ammattitaitoisen toimijan ilmestyminen Suomeen koettiin ennennäkemättömänä kilpailutilanteena ja uhkana vanhalle establishmentille."</i></p> <p><i>"Vahvasti vasemmistolainen taidekenttä ei pitänyt ajatuksesta, angloamerikkalaisesta toimijasta, alueellaan."</i></p> <p><i>"Olisi tärkeää saada kansainvälistä kosketusta siihen todelliseen kansainväliseen taidemaailmaan, jossa ratkaistaan, mikä osa kustakin taiteilijasukupolvesta jää historiaan."</i></p> <p><i>"Tämäkaltaisen hankkeen ohittaminen tai päätös jättää ottamatta / käyttämättä mahdollisuus olisi tyhmää, koska kuitenkin me olemme pieni maa, jolla on suhteellisen pienet resurssit markkinoida osaamistamme kansainvälisesti ja tämä laittaisi meidät matkailullisesti ja muutenkin – kuten taiteellisesti – maailmankartalle. Guggenheim-brändi on tunnistettava myös niille, jotka eivät tiedä esimerkiksi taiteesta mitään."</i></p> <p><i>"550 000 kävijää, tämä on jopa alakanttiin."</i></p> <p><i>"Väärin perustein esitetty kritiikki."</i></p> <p><i>"Jopa kotimaan toimintamallit ovat usein aika hukassa, esim. taiteilijoiden ja free-kentän toimijoiden keskuudessa kuin myös institutionaalisten toimijoiden parissa."</i></p> <p><i>"Keskustelu on ollut tunnepohjaista."</i></p> <p><i>"Taide tulee museon lisänä."</i></p>
-	Vastustajat
	<p><i>"Bilbaossa toiminut, mutta Helsinki ei ole Bilbao."</i></p> <p><i>"Näkevät ja hakevat kaupallista hyötyä."</i></p> <p><i>"Jos vastustat, menetät asiakkaita." ¹⁹⁴</i></p> <p><i>"Nimeäminen, leimaaminen, olet 'kulttuurinvastustaja'."</i></p> <p><i>"Ylihinnoiteltu lippu [Guggenheim-museoissa]."</i></p>

¹⁹⁴ Ilmiötä kutsutaan nimellä hiljaisuuden spiraali (Elisabeth Noelle-Neumann). Teorian mukaan ihminen ei halua tulla sosiaalisesti eristetyksi ja etsii sen vuoksi ympäristöstään signaaleja, mistä on sosiaalisesti soveliaista ilmaista mielipiteitään kuin myös siitä, mistä ei puhuta. Neuwirth 2000, 138–159.

	<i>"Verovarvoja pitää suunnata taiteilijoille, taiteilijälähtöinen toiminta, omat suomalaiset museot takaavat omalaatuisen taidetarjonnan."</i>
--	---

(SO) Sovittelevat, vaihtoehdot

+	Kannattajat
	<i>"Helsinki ei kaadu Guggenheimilla tai ilman."</i> <i>"Ison hankkeen ympärillä käytävä keskustelu on aina monisäikeistä. Tästä syystä kuulijan vastuulle jää arvioida, mikä on relevanttia tai oikeellista."</i>
-	Vastustajat
	<i>"Guggenheim on hyvä lisä, mutta on vaarallista laskea sen varaan liikaa."</i> <i>"Meidän kannattaisi enemmän tuoda esiin taiteen poikkeusteellisuutta, muun muassa musiikin, oopperan ja baletin osalta. Näin saisimme viestittyä Helsinkiä todellisena taidekehtona."</i> <i>"Toki Ateneumiakin ja Tempeliahaukion kirkkoa vastustettiin aikanaan."</i> <i>"Nykyiseen näyttelytoimintaan olisi voinut antaa esimerkiksi Kiasmalle kolmeksi vuodeksi 5 Meur näyttelytoimintaan ja 0,5 Meur viestintäbudjettiin – tämä olisi viisinkertaistanut nykyresurssit. Näin olisi voitu testata resurssien kasvun vaikutusta."</i>

(TU) Tulevaisuus, Helsingin identiteetti ja Helsinki–Suomi -vetovoima

+	Kannattajat
	<i>"Tarvitsemme kehittymistä."</i> <i>"[Guggenheimin myötä] pääsy mukaan eräänlaiseen klubiin – kaikki eivät mukaan pääse ja ne jotka pääsevät, ovat potentiaalisten kävijöiden näkökulmasta kiinnostavia muutenkin."</i> <i>"Guggenheim ei ole elämän ja kuoleman kysymys."</i> <i>"Jos Guggenheim ei toteudu... sitten keksimme jotain muuta."</i> <i>"Guggenheim on tulevalle sukupolvelle ja töitä nuorille."</i> <i>"Numeroita katsottu nyt liikaa, pitää nähdä hyötyjä, investointina tulevaisuuteen."</i>
-	Vastustajat
	<i>"HAM ja muut museot lähekkäin: tätä voisi markkinoida matkailijoille."</i>

Diskurssianalyysin valossa Guggenheim-hanke perustettiin nähdäkseni ensisijaisesti aineellisen hyödyn perusteella, ei niinkään taiteellisena projektina. Paljastava retorinen yksityiskohta "Taide tulee museon lisänä" viittaa edellä mainittuun. Leimallisena piirteenä diskursseissa on se, että hankkeen kannattajien ja vastustajien kesken vallitsee jonkinlainen epäsuhta kannattajien hyväksi.

Kannattajat argumentoivat monilla hyödyillä ja lukumäärillä hankkeen kannattavuuden puolesta. Vaikka kyseessä on kuitenkin vain uskomus, viestillä on ollut terävä kärki. Viesti on onnistuttu yksinkertaistamaan, luonnollistamaan¹⁹⁵, eikä kompleksisuutta esiinny: Guggenheim on varma vetonaula. Vastustajien argumentointi vaikuttaa lähtökohtaisesti puolustautumiselta, kuten lausuma ”Maksanut jo nyt paljon” tai ”Guggenheim ei tarjoa yhtään mitään”. Vastustajien viesti on monisanaista ja kohdistuu niin hankkeen toteutukseen (viestintä, demokratian puute), rahoitukseen ja kannattavuuteen, taidehankkeen sisältöön, rakennukseen ja tonttiin. Vastustajien argumentointi levittäytyy siten laajemmalle ja sillä ei esiinny varsinaista yhtä kärkeä.

Diskursseissa kansainvälisyys, silloin kun sillä tarkoitetaan vahvaa brändiä, nähdään hyvänä (kannattajien keskuudessa) ja heikentävänä tekijänä (vastustajien keskuudessa). Hankkeen julkinen viestintä oli aluksi epäonnistunutta, minkä myöntävät myös hankkeen kannattajat. Kannattajat paheksuvat keskustelun sävyä – kielteisyyttä – sosiaalisessa mediassa, perustellen tätä sillä, kielteisyyttä pidetään siellä ”ainoana kriittisyyden lajina”.

Guggenheim nähdään kannattajien keskuudessa hyvänä matkailuhankkeena. Matkailijat tuovat verotuloja, Guggenheim lisää Helsingin tunnettuutta ja vetovoimaa, josta kaikki hyötyisivät. Suomen geopoliittinen sijainti nähdään mahdollisuutena Aasiasta suuntautuvan matkailun näkökulmasta.

Vastustajista kukaan ei usko arvioituihin kävijämääriin ja pitävät taloudellisia riskejä valtavina. Kannattajista toiset pitävät talous- ja kävijäarvioita jopa alimitoitettuina. He uskovat, ja ovat täysin vakuuttuneita siitä, että hanke on kannattava ja maksaa julkisen vallan siihen sijoittamat rahat takaisin nopeasti – ”noin viidessä vuodessa”, kuten eräs haastateltavista sanoi.

Vastustajat eivät usko Guggenheimin tuovan taiteellisesti uutta. Kannattajatkin ovat tässä hieman ”heikoilla jäillä”. He ovat usein todenneet, että Guggenheim Helsinki olisi ”paikallisesti orientoitunut”, mutta sisältökeskustelu on jäänyt kovin ohueksi. Myös Guggenheim-säätiö on pitänyt asiassa valitettavan matalaa profiilia. Oletan, että vastustajat, joista useat ovat taiteilijoita, olisivat hyvin mielellään keskustelleet heille vahvimasta osaamisalueestaan: Guggenheim-museon sisällöstä, taiteesta, taidekasvatuksesta ja muusta museotoiminnasta.

---

¹⁹⁵ Jokinen & Juhila 2000 101–102. Myös Fairclough 1992, 68–70; Laclau & Mouffe 1985, 134–145.

Vastustajat näkevät Guggenheim Helsinki -hankkeen Bilbaon matkimisena. Paitsi että vastaava menestys ei voi Helsingissä toteutua, matkiminen ei taiteessa ole koskaan hyväksi. Nähdään, että Guggenheim nostaa esiin vain suuria nimiä, tekee taiteesta tuotteen. Pelätään että muu tekeminen jää huomiotta, kun juuri omaa, paikallista tekemistä, osaamista ja kulttuuria ja jo olemassa olevaa pitäisi tukea rahallisesti.

CLA-analyysi, toinen näkökulma diskursseihin

Silloin kun tutkimus tehdään puhtaasti CLA-analyysiä käyttäen, menetelmän ensimmäisessä, kontekstivaiheessa selvitetään tarkastelussa olevan materiaalin asiayhteys ja yleinen viitekehys. Tämä tehdään ennen horisontaalista analyysiä. Tässä vaiheessa kuvataan aineiston yleiset piirteet, tarkoitus, tavoitteet ja sisältö sen mukaisesti, mitä näkökulmia ja tutkimusasetteluja kuhunkin tutkimukseen on määritelty. De Simone puhuu vaihtoehtojen löytämisestä alkuperäisen aineiston luennalle ja toisenlaisesta tietämisen tavasta, jolla alkuperäiseen materiaaliin tai tutkimuskohteeseen voidaan rakentaa uusia näkökulmia.¹⁹⁶

Toisessa vaiheessa, horisontaalisten tasojen analyysissä, ensimmäisenä tehtävänä on miettiä, mikä on itse ongelma. Tarkoitus on käydä tarkastelun kohteena oleva materiaali läpi siitä näkökulmasta (1) mikä on aineistosta löytyvä todellinen ongelma, (2) mitä asioita aineistossa esitetään a) virallisen ongelman ymmärtämiseksi ja selvittämiseksi, b) todellisen ongelman selvittämiseksi ja ymmärtämiseksi, (3) millaisia johtopäätöksiä ja ratkaisumalleja esitetään, (4) kuka ratkaisussa nähdään vastuulliseksi ratkaisun toteuttamisessa ja (5) mitä lähteitä tai informaatiota aineistossa esitetään perusteluiksi niin ongelmanasetteluun kuin johtopäätöksiin ja ratkaisumalleihin.

Tässä tutkimuksessa lähdän liikkeelle kuitenkin siitä, että analysoin ensin aineiston CLA-menetelmän mukaisesti vertikaalisiin tasoihin. CLA:n vertikaaliset tasot jakautuvat neljään: 1. litaniataso, 2. sosiaalisten syiden taso, 3. diskurssin, arvojen ja maailmankuvan taso, 4. myyttien ja metaforien taso. Alempi taso kehystää aina ylempää tasoa ja tasot limittyvät toistensa kanssa. Ensimmäinen taso antaa jo vihjeen neljännestä tasosta. Inayatullah toteaa, että piilossa olevat

---

¹⁹⁶ Rubin 2013, 286; De Simonen mukaan sosiaalisten syiden tasolla ongelmaa voi tarkastella nk. STEEP-kehyksestä (*Social, Technical, Environmental, Economic, Political*). De Simone 2004, 485–494. Usein tarkasteluun otetaan mukaan myös lait ja normit ja lait (*Legal*).

merkitykset ja ideologiat rakenteet ja tietoisuuden tasot, myytit ja metaforat¹⁹⁷ eivät tule ilmi menetelmässä suoraan, vaan rikastuvat prosessin tuloksena.¹⁹⁸

CLA-analyysin tuloksena saan esiin aineiston erilaiset diskurssityypit aina ilmeisimmästä ja nähtävillä olevasta ei-nähtävillä olevaan. Diskurssityyppiä analysoimalla voin nostaa esiin diskurssien arvot, ideologiat ja myytit. Arvot erottautuvat lähinnä kolmannelta, maailmankuvien tasolta. Myytit ilmenevät neljännellä tasolla. Käsittelen näitä neljää tasoa jäljempänä luvussa Diskurssit, neljä tasoa – arvot, ideologiat ja myytit.

Diskurssit – Laclau

Ryhmittymät, eli hankkeen kannattajat ja vastustajat, voi Laclau mukaan nimetä rajan kautta. Raja muodostuu identifikaatiosta: on olemassa toinen, joka on ei-minä. Identifikaation prosessi on korvannut subjektille ennalta annetun identiteetin: ”kuulun kannattajien/vastustajien ryhmään, rajan toisella puolella on toiset”.¹⁹⁹ Yhteenliittyminen, ryhmittäminen, muodostui Guggenheim-hankkeessa jo heti alkuvaiheessa diskurssien polarisoitumisen myötä.

Nostan Laclau termeillä²⁰⁰ kiinnekohdiksi ”kansainvälistymisen” kannattajien taholta ja ”suomalaisuuden” vastustajien taholta, koska nämä käsitteet muotoavat ryhmittymien keskustelua. Kelluvaksi merkitsijäksi nimeän ”Helsingin vetovoiman”. Siitä on hankkeessa käyty kamppailua toisaalta hankkeen kannattajien ja toisaalta vastustajien kesken liittämällä siihen erilaisia ja keskenään ristiriitaisia merkityksiä. Tyhjä merkitsijä on sen sisarkäsite. Tyhjän merkitsijän kautta voidaan Palosen (2008) mukaan tarkastella sitä, miten diskursiiviset rakenteet, ideologiat ja poliittiset voimat diskursseissa ovat muodostuneet ja miten ne luovat yhtenäisyyttä.

Näkyvimmin hankkeen puolesta, Helsingin vetovoiman ja houkuttelevuuden edistämiseksi, ovat kampanjoineet liike-elämän edustajat. Viesti on ollut hyvin pelkistetty: Guggenheim on varma vetonaula. Tähän on liitetty usein suurkaupunki-käsite, eurooppalainen ja kehittyvä: Helsinki on kehittyvä eurooppalainen suurkaupunki. Vastustajat taas ovat monin näkökulmin, runsain ja kiivainkin argumentein puolustaneet Helsingin mainetta ja imagoa omaleimaisena ja

¹⁹⁷ Metaforinen ajattelu ja kieli sisältävät toisinaan sellaista tietoa, jota on mahdoton ilmaista millään muulla tavalla. Metaforaa tarvitaan etenkin, kun tahdotaan puhua asioista, joille ei ole kielessä ennestään nimiä tai käsitteitä. Metaforat siis paljastavat ja luovat osuvia, yllättäviäkin yhteyksiä eri ilmiöiden ja asioiden välillä. Haapala 2003, 55.

¹⁹⁸ Inayatullah 2004a, 14, 17.

¹⁹⁹ Palonen 2008, 217.

²⁰⁰ Palonen 2008, 215–217.

ainutlaatuisena kaupunkina, jonka attraktiivisuus ja kansainvälisyys perustuu aivan muille asioille kuin Guggenheim-museoon. Tätä näkökulmaa sivusin jo edellä Teemat – Diskurssit -luvussa.

Guggenheim Helsinki -diskursseissa voi havaita ideologisia piirteitä niin hankkeen kannattajien kuin vastustajienkin keskuudessa. Kannattajien ideologisenä piirteenä voi nähdä iskulauseenomaisen ”Guggenheim maksaa itsensä takaisin”, vastustajien ”Ajettaisiin omia juttuja, ilman ulkoapäin tulevaa ohjausta”. Ideologisista piirteistä – muun muassa hankkeen vastustajista – on kirjoitettu myös lehdistössä: ”Poliitikoista äänessä ovat olleet lähinnä ne, jotka ovat kaivautuneet kielteisine kantoineen niin syvälle poteroihinsa, ettei niistä pää nouse pinnalle, vaikka jalkojen alle kertyisi miten paljon vaikuttavuusarvioita, uusia esityksiä ja yksityistä rahaa.”²⁰¹

Identiteetti ja ideologia

Guggenheim-hankkeessa on ollut selvä kahtiajakautuminen hankkeen kannattajiin ja vastustajiin ja selonteot ovat olleet kiivaita. Mouffen mukaan vastustajat rakentavat identiteettiään toistensa kautta. Identiteetti määräytyy antagonistisessa suhteessa toiseen.²⁰² Tajfelin sosiaalisen identiteetin teorian mukaan ihmisillä on perustuvanlaatuinen tarve kokea oma ryhmänsä muita sosiaalisia ryhmiä parempana. Ihminen on taipuvainen suosimaan omaa ryhmäänsä ja rakentamaan omaa sosiaalista identiteettiään liittämällä itseensä ryhmässä positiiviseksi kokemiaan ominaisuuksia. Oman positiivisen identiteetin ylläpitämiseksi muihin sosiaalisiin ryhmiin liitetään negatiivisia mielikuvia niin sanotun kontraidentifikaation prosessin kautta.²⁰³ Fornäs puolestaan näkee subjektiivinen identiteetti, luova identiteettityön projekti; subjektiiviteetti on lähtökohta ja projekti – jokainen pyrkii kiihkeästi tulemaan täydeksi subjektiksi, löytämään ja muotoilemaan itsensä uudelleen erilaisissa teoissa.²⁰⁴ Kulttuuriteoreetikko Stuart Hallin mukaan identiteetti on alusta pitäen keksintöä, se muodostuu ”siinä epävakaassa pisteessä, missä ’ääneenlausumattomat’ subjektiiviteettiä koskevat tarinat tapaavat historian ja kulttuurin kertomukset”.²⁰⁵

Kalliokoski toteaa, että se, miten lausuja nimittää tapahtumaan tai prosessiin osallistuvia, paljastaa hänen näkökulmansa asiaa kohtaan. Nimeämistä käytetään usein myös tietoisesti vahvistamaan

²⁰¹ Laatikainen 8.11.2016 <http://www.ess.fi/uutiset/kulttuurijaviihde/art2317749>, Etelä-Suomen Sanomat, luettu 17.11.2016..

²⁰² Palonen 2008, 223.

²⁰³ Tajfel 1981, 228–259.

²⁰⁴ Fornäs 1998, 269.

²⁰⁵ Hall 1999, 11.

lausujan mielipiteen välittymistä. Osallistujia nimeämällä kielenkäyttö hyödyntää leksikaalisia valintoja havaitsemansa maailman luokitteluun.²⁰⁶ Nimeäminen vastaa argumentoinnin kategorisointia, josta on puhunut Jokinen (2000). Ideologia on vahvasti yhteydessä vallankäyttöön. Käsittelen tätä seuraavassa luvussa ”Valta ja vaimentaminen”.

Valta ja vaimentaminen

Kriittinen diskurssianalyysi kiinnittää huomiota vallankäyttöön, jota tutkimuksessani olen halunnut selvittää. Sanastoanalyysillä paitsi tutkitaan nimetäkö tarkoitteet neutraalisti vai affektiivisesti, mitä asenteita ja arvostuksia, ideologisia arvoja selonteko sisältää, sillä voidaan kuvata myös valtaa ja vallankäyttöä. Verbien valinnalla voidaan luokitella toiminta joko suotavaksi tai paheksuttavaksi sekä määritellä osapuolten rooleja sitä kuka esitetään vastuulliseksi toimijaksi, vallankäyttäjäksi, kuka passiiviseksi osallistujaksi tai toiminnan kohteeksi vai tapahtuuko asia väistämättä.²⁰⁷ Aineistossa oli esimerkiksi hankkeen vastustajan lausuma lehdistön käyttäytymisestä ”miten ne edes kehtaa... saisivat hävetä”, jossa tulee esiin paitsi loukatuksi ja vääryyden kohteeksi tuleminen, myös alisteinen ja nöyryytetty asema. Hankkeen puolustajan lausumassa vastustajista ”heillä on mielikuva, joka on lähtökohtaisesti kielteinen, koska eivät tiedä tästä mitään” kuvaa vastapuolen vähättelemistä (suoranaista tietämättömyyttä) sekä asettautumista vastapuolen ”niskan päälle”; voi ajatella, että ”tietämättömälle” ei vallanjoossa paljoa anneta ja näin lausuja ikään kuin olisi itse ainoa tiedon lähde. Foucault puhuu vallan, tiedon ja totuuden keskinäisestä yhteenkietoutumisesta sekä diskurssien hierarkkisoitumisesta ja marginaalisten äänien vaimentamisesta.²⁰⁸

Faktan konstruointia voi tarkastella myös pyrkimyksenä hegemonisten, toiset diskurssit tukahduttavien, totuusdiskurssien tuottamiseen, jolloin vain yksi todellisuuden versio näyttää vakavasti otettavalta, todelta. Mitä faktuaalisempaa kielenkäyttö on, sitä helpompi on kuulija saada vakuuttuneeksi asiantilan todenperäisyydestä ja saada muut tiedot näyttämään suorastaan valheilta.²⁰⁹ Tästä esimerkkejä, ensin hankkeen kannattajan lausuma: ”Helsinki vaatii selkeästi jotakin. Guggenheim tuo Helsingille verovaroja, työpaikkoja, ihan varma... Suomenlahden yli tulee toistakymmentämiljoonaa [matkailijaa] vuosittain ja Finnairin lennättämät päälle”. Hankkeen

²⁰⁶ Kalliokoski 2002, 106.

²⁰⁷ Leiwo & Pietikäinen 1996, 103–105.

²⁰⁸ Foucault 1982; Jokinen 2002, 158.

²⁰⁹ Jokinen 2002, 158; Juhila 2000, 152–153.

vastustajan lausuma ”Kaikki on kilpailua, taide-elämän kilpailuttaminen” kuvaa sitä, että taiteesta on tullut tuote, josta joudutaan kilpailemaan, halusi sitä tai ei.

Representaatioanalyysissä kiinnitetään huomio paitsi siihen, mitä on sanottu suoraan, mitä epäsuorasti, mitkä seikat ovat ensisijaisia, mitkä toissijaisia, myös yhteiskunnallisia vaikuttimia, jotka valintoja ovat ohjailleet sekä mitä on jätetty sanomatta. Guggenheim-hankkeessa yhteiskunnallisena vaikuttimina ovat hankkeen kannattajien puolella taloudellinen menestyminen ja verotulot Helsingille. Vastapuolen vaikuttimina ovat oman, suomalaisen, kulttuurin puolustaminen ja oma ainutlaatuisuus. Fairclough’n mukaan representaatioanalyysissä tulevat esiin paitsi mainittujen valintojen yhteiskunnalliset vaikuttimet, myös ideologiat ja valtasuhteet.²¹⁰ Guggenheim-hankkeen kannattajien ja vastustajien lausumissa, vaikuttimissa tulee selkeästi esiin ryhmittymien ideologiset erot: Guggenheim tarjoaa kannattajille kansainvälisyyttä, väylän maailmalle ja globaalit yhteydet, vastustajille suomalaisuuden ja oman alkuperäisen kulttuurin ja omaperäisyyden ihanteen. Edellä mainitut vaikuttimet ovat lähtökohtaisesti samat kuin Laclaulaiset kiinnekohdat, ”tyynyn napit”.

Guggenheim-hanketta on syytetty salailusta ja tietojen pimittämisestä. Yksi haastateltava sanoi, että ”Guggenheim saneli, mitä tehdään, mitä maksaa, salattiin... toki ollut myös liikesalaisuuksia [...]. Nyt on neuvoteltu ja koetettu selitellä parhain päin...”. Useat haastateltavat totesivat, että valmistelua tehtiin alussa salaa, suljettujen ovien takana ja tietoa pimitettiin. Minun on mahdoton ottaa kantaa näiden epäilyjen paikkansapitävyyteen tässä tutkimuksessa, mutta uskon, että nämä lausumat tulevat elämään jonkinlaisina legendoina tulevaisuudessa.

Ideologisesti, kuten Fairclough sanoo, representaatioanalyysi on myös hyvin paljastavaa ”mikrotiedettä”. Guggenheim-hankkeessa representaatioanalyysi tuo ilmi, että vastakkain ovat kansainvälisyys yhdistettynä globaalin toimijan apuun ja suomalaisuus, ainutlaatuisuus ja omillaan pärjääminen. Argumentaatioanalyysissä tarkastellaan vakuuttavaa retoriikkaa yleisösuhteen kannalta: kuinka tekoja pyritään oikeuttamaan ja miten ne saadaan näyttämään jopa kyseenalaistamattomilta faktoilta sekä mitä suostutteluja ja vakuutteluja käytetään. Faktan konstruointi on yritys saada kuvaukset näyttämään kiistanalaisten väitteiden sijasta kiistämättömiltä tosiasioilta.²¹¹ Voisi sanoa, että Guggenheim-hanke käynnistyi faktalausumien

---

²¹⁰ Fairclough 1997, 136.

²¹¹ Jokinen 2002, 47, 129.

kautta. Yksi haastateltava totesi, että hankkeen käynnistäjät tekivät näyttävän sisääntulon myötä virheen siinä, että ”nyt se [Guggenheim] tulee” ja sen jälkeen mikään viesti ei enää mennytkään perille. Kannattajat määrittivät ehdot sanelemalla ne itse ja vastareaktio oli hyökkäys. Perelman esittää, että ”todellisuudessa arvoilla on universaali hyväksyntä vain sikäli kuin niitä ei määritellä: heti kun niitä pyritään täsmentämään soveltamalla niitä tiettyyn tilanteeseen tai konkreettiseen toimintaan, syntyy erimielisyyttä ja erityisryhmien vastakkainasettelua”²¹². Argumentointi ponnistaa tällöin julkilausumattomalta, mutta itsestäänselvältä ”kaikkihan me pyrimme tähän” - pohjalta. Näin fakta saavuttaa argumentoinnissa sellaisen tosiasiapäätelmän, jonka lähes kaikki voivat hyväksyä. Mutta jos pyritään vetoamaan erityisen yleisön erityisiin etuihin, edellytetään perusteluja, jotka vetoavat kyseisen yleisön erityisiin etuihin.²¹³

Retoriikassa toimijat formuloivat kategorisoimalla jokin ilmiö jonkinlaiseksi – todellisuus ei kategorioi itse itseään. Guggenheim-hankkeessa vastapuolet kategorisoivat vastapuolensa esimerkiksi ilmaisuilla ”elinkeinoprojekti”, ”perussuomalainen”. Kategoriointi on Jokisen mukaan yksi perustavanlaatuisin strategia ja argumentaatiokamppailun kohde. Sillä tullaan ikään kuin määritellyksi jonkinlaiseksi, hyväksytyksi, tuomittavaksi, vakuuttavaksi, epäilyttäväksi tai muuksi vastaavaksi.²¹⁴ Lisäksi argumentoinnilla pyritään oman aseman vahvistamiseen ja vastapuolen heikentämiseen.²¹⁵ Dialektiikka on kysymyksessä, kun on puhe kiistanalaisesta argumentaatiosta, eli pyritään suostuttelemaan tai vakuuttamaan.²¹⁶ Tästä aineistossa ovat tyypillisimpiä esimerkkejä kysymykset hankkeen rahoituksesta ja kannattavuudesta, jossa käsitykset jakautuvat selkeimmin kahtia.

Diskurssit, neljä tasoa – arvot, ideologiat ja myytit

Esitän seuraavassa hankkeen kannattajien ja vastustajien lausumat, selonteot, kullakin neljällä CLAtasolla. Erittelen diskurssit tässä siis vertikaalisesti etsien diskursseista arvoja, ideologioita ja myyttejä. Arvoja, ideologioita ja episteemistä tasoa käsittelen tarkemmin luvussa Arvot ja ideologiat.

²¹² Perelman 1996, 34.

²¹³ Summa 1996, 70; Kalliokoski 2002, 91.

²¹⁴ Jokinen 2002, 129–130.

²¹⁵ Jokinen 2002, 46–47, 127.

²¹⁶ Aristoteles 1997, *Retoriikka*, 1356b 28.

Ensimmäinen taso eli litania kuvaa tasoa, jolla yleistetään ja yksinkertaistetaan tarkasteltava kohde. Litanian on ikään kuin virallinen, kyseenalaistamaton kuva todellisuudesta. Litaniatasossa huomio kiinnitetään kaikkein ilmeisimpään, helpoimpaan ja selkeimmin havaittavaan asiaan, ilmiöön, kehityskulkuun tai oletetun kehityskulun seuraamukseen, kuten määriin, trendeihin ja ongelmiin. Litanian on luonteeltaan emotionaalisiin asioihin kiinnittyvää, usein liioiteltua, pinnallista ja tarkoitushakuista ja siinä painottuu jokin jännittävä tai uusi yksityiskohta kokonaisuuden kustannuksella. Litaniatasossa keskitytään usein mahdollisiin uhkiin sekä käytetään napakoita ja sanavalmiita ilmauksia tai uusiotermejä, joissa yhdistetään alun perin toisiinsa kuulumattomia asioita kuvaamaan esittäjänsä näkemystä. Litaniatason teksti on usein trendien tai ongelmien tulkintaa mediassa, tyyppillisesti iltapäivälehdissä tai poliittisessa debatissa. Litaniatason teksti on myyvää ja houkuttelevaa, jossa ei kyseenalaisteta oletuksia ja jonka taustalta on turha etsiä syvällistä teoreettista näkemystä. Litaniatasolla esitetyt argumentit ja tulokset lisäävät usein avuttomuuden tunnetta, apatiaa ja vihanlietsontaa.^{217 218}

+	Kannattajat
	<p><i>"Jos ei Helsinki ota Guggenheimiä, Tukholma ottaa sen."</i></p> <p><i>"Guggenheim on turistimagneetti."</i></p> <p><i>"Suomi ei saa jatkuvalla syötöllä uusia elämyksiä ilman Guggenheimia."</i></p> <p><i>"Jos Guggenheim ei toteudu, Helsinki ja Suomi joutuu kehittämään jotakin sellaista, mikä varmasti maksaa Guggenheimia paljon enemmän."</i></p> <p><i>"Ihmisillä on mielikuva, joka lähtökohtaisesti on kielteinen, koska eivät tiedä tästä mitään."</i></p> <p><i>"Museo rakennetaan Suomen eduksi ja hyödyksi."</i></p>
-	Vastustajat
	<p><i>"Palatsi taiteelle."</i></p> <p><i>"Guggenheim on rahan puutteessa."</i></p> <p><i>"Taidokkaasti tehty kupla."</i></p> <p><i>"Korvista ja silmistä tullut ulos [Guggenheim]."</i></p>

²¹⁷ Inayatullah 2004a, 11–12; Rubin 2013, 288–289.

²¹⁸ CLA:ta on kritisoitu liian yhteisö- tai yhteiskuntatieteelliseksi. Inayatullah vastaa, että tärkeintä on, että menetelmää ei katsota sosiaalisten luokkien näkökulmasta. Hän lisää, että diskurssien/maailmankuvan tasoa voi tarkastella myös yksilökeskeisesti. Lisäksi jokaisella tasolla voi ajatella olevan oman diskurssinsa (Inayatullah 2004a, 530–531). Russo ehdottaa, että kaikkia vertikaalisia tasoja voi tarkastella yksilö-, paikallis-, valtio- ja maailmanlaajuisesta perspektiivistä (Russo 2004, 506–511).

"Haluako Pajunen itselleen muistomerkin? Ei ainakaan helpota kansalaisten hyväksymistä asialle."

"Bilbaon matkimista."

"Guggenheim on vain elinkeino- ja matkailuhanke."

"Sisältö on toissijainen, siitä ei ole puhuttu."

"Ei ole puhuttu, millaista taidetta olisi esillä ja mitä toisi uutta."

"Amerikkalaista, ylikansallista, sisäänpäinlämpiävää."

"Kyse ei ole kansainvälisyydestä, vaan museo haluaa luoda profiiliaan."

"Pärjäisimme omillamme."

"Kannattaisi kehittää jotain omaperäistä."

"Voiko Guggenheimilla olla sellaista vetovoimaa, kuin on väitetty?"

"Enemmän Suomessa vetää [matkailijoita] joku muu kuin Guggenheim."

"Suurin osa käyttökustannuksista lankeaa joka tapauksessa Helsingin kaupungille."

"Miinukselle menee ja raskaasti. Sitten Helsingin kaupunki ja valtio väittelee kumpi maksaa."

"Pakkasen puolella koko proggis."

"Guggenheim vain halutaan oli järkevää tai ei."

"Guggenheimissa on [esillä] sitä samaa, jota on kaikki Euroopan museot täynnä."

"Globaalia taidetta, elitistinen."

"Suuri nimi, laskee kaiken varman päälle."

"Guggenheim on vanhanaikaisen brändi."

"Alkuinformaatio meni kivikkoon, jonka vuoksi vähän huono kalske."

Ensimmäisellä tasolla diskurssit ovat iskulauseenomaisia lausumia siitä, mitä kantaa hankkeessa kannatetaan. Kannattajien diskurssit ovat vakuuttavia, hankkeen kannattavuudesta ollaan varmoja. Lausumissa luodaan uhkakuvia: "Jos Helsinki ei ota Guggenheimia, joku muu ottaa sen" [esimerkiksi Tukholma]. Väitetään myös, että jos Guggenheimia ei toteuteta, joudutaan tekemään jotain muuta, mikä tulee maksamaan vielä enemmän. Vastustajien kieli kuvaa lähinnä vastenmielisyyttä ja epäilyjä hanketta kohtaan, "korvista ja silmistä tullut ulos", "museo luo profiiliaan", "globaalia taidetta, elitistinen", "voiko Guggenheimilla olla sellaista vetovoimaa, kuin on väitetty".

Toisessa, sosiaalisten syiden tasossa tunnistetaan ongelma ja sen, usein lyhyen aikavälin ja suhteellisen pinnallisella tasolla liikkuvat, syyt ja seuraukset; selitykset siitä, kuinka tiede ja teknologia parantaa elämäämme ja luo tulevaisuutta, jonka kehityskulussa ei kuitenkaan yleensä odoteta tapahtuvaksi äkillisiä yllätyksiä tai muutoksia. Tällä tasolla tullaan tietoisiksi niistä muuttujista, jotka hallitsevat ja vaikuttavat elämäämme arkipäivän tasolla. Tason tehtävänä on esitellä sosiaalisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti, poliittisesti ja historiallisesti perustellut syyt tarkasteltavan ilmiön tulevaisuudelle, siitä tehtäville johtopäätöksille ja sille perustuville valinnoille. Tason analyysi tarjoaa käytännön vastauksia ongelmiin, joiden ratkaisut perustuvat usein sääntöihin tai kvantitatiiviseen tietoon. Tutkimuksen ja tulosten taustalla on tieteellinen ja tekninen tiedonintressi. Sosiaalisten syiden tasolla esitetään asioita usein hyvin artikuloituina väittäminä. Tiedon tuottajina ja julkaisijoina ovat usein erilaiset virallisen tason tutkimuslaitokset, organisaatiot, instituutiot tai sanomalehtien pääkirjoitukset ja tuotettua tietoa ja käytettyjä menetelmiä perustellaan objektiivisiksi, tieteellisiksi, arvovapaiksi ja läpinäkyviksi. Vaikka tuloksia – tieteellistä tasoa ja laatua – kyseenalaistetaankin hyvän tieteen periaatteiden mukaisesti, kyseenalaistuksessa käytetty kieli ei kyseenalaista yleistä paradigmaa, tutkimuksen lähtökohtia, perustaa tai vakiintuneita käsityksiä ja oletuksia tulevaisuuden suuntaviivoista.²¹⁹

+	Kannattajat
	<p><i>"Lisää matkailijavirtoja, mikä osoitettu Taloustutkimuksen tutkimuksissa."</i></p> <p><i>"Jos Suomeen tulee toimija, jonka perässä kansainvälinen media juoksee..."</i></p> <p><i>"Kyseessä on kaupunkikulttuurin kehittäminen."</i></p> <p><i>"Markkinatalous nyt vain on tämän päivän yhteiskunnan perusta ja siitä ei päästä mihinkään, joten sen kanssa pitäisi oppia tekemään, tehdä omilla ehdoilla ja omia arvoja hylkäämättä yhteistyötä."</i></p> <p><i>"Helsinki on panostanut muutoinkin matkailuun, kuten hotellit, Finnair, Finavia... Guggenheim toisi lisää mahdollisuuksia."</i></p> <p><i>"Turismi ja matkailu lisää Helsinkiin ja Suomeen rahavirtoja ja hyvinvointia ja lisää Helsingin kilpailukykyä matkailijanäkökulmasta."</i></p> <p><i>"Guggenheim on merkittävä asia, tärkeä investointi Suomen kannalta."</i></p> <p><i>"Jos ei rakenneta [Guggenheimia], hankala juttu, sillä koska Helsinkiin ei ole tehty mitään suurempaa investointia sitten Linnanmäen."²²⁰</i></p> <p><i>"Helsinkiin on helpompi tulla kuin Bilbaon."</i></p>

²¹⁹ Inayatullah 2004a, 12; Rubin 2013, 289–290; Slaughter 2002, 495, 506.

²²⁰ Linnanmäki avattiin 1952.

	<p><i>"Helsingin geografinen lokaatio – mahdollista tavoitella sellaisia yleisöjä, joita Guggenheim ei nyt tavoita, esimerkiksi aasialaiset."</i></p> <p><i>"[Guggenheim tuo] verotuloja Helsingille ja Suomelle."</i></p> <p><i>"Yksittäinen suuri hyötyjä on valtio."</i></p> <p><i>"Guggenheimia kiinnostaa teknologia, innovaatiot, design, arkkitehtuuri. Kun Guggenheim alkoi Suomessa, niin Aalto-yliopistossa niihin aikoihin tehtiin isoja innovaatioita."</i></p> <p><i>"Guggenheim brändi, historia ja kokonaisuus tuovat huomiota jota emme muuten saa. Tämä huomio luo perustan suomalaisen taiteen esilletuomiseen, kiinnostavuuteen, kehittää markkinoita ja edesauttaa sen myötä kaikkien kentällä toimivien tahojen mahdollisuuksia työllistyä ja rakentaa edelleen asioita."</i></p>
-	<p>Vastustajat</p>
	<p><i>"Guggenheim on irrallinen suomalaisesta kulttuurista ja taide-elämästä."</i></p> <p><i>"Mitä mieltä hankkia museo, jonka lisenssiä itää vuosittain maksaa – tukea yhdysvaltalaisesta säätiötä?"</i></p> <p><i>"Yritykset ovat kovasti uskavaisia, että lisää matkailua, etenkin kahden päivän lyhytaikaista matkailua."</i></p> <p><i>"[Guggenheimin arvioituihin] kävijämääriin ei voi luottaa."</i></p> <p><i>"Kävijämäärät suhteellisen huikeita – epäillä sopii, toteutuko puoli miljoonaa kävijää."</i></p> <p><i>"Saattaisi tuoda syrjäiseen Suomeen 1–3 vuotta lisää matkailijoita, mutta riskit valtavat."</i></p> <p><i>"Kaksi, kolme vuotta voi hyvinkin mennä 500 000 [kävijää] ja loppu jää kansalaisten maksettavaksi."</i></p> <p><i>"Kannattamaton hanke, pääsylipputulot eivät riitä kattamaan kuluja."</i></p> <p><i>"Guggenheim on häntä kainalossa. Jos Helsinki ei maksaisi [lisenssimaksua], Guggenheim perii kuitenkin kaiken takaisin ja kaiken lopuksi veronmaksaja maksaa."</i></p> <p><i>"Koko juttu pitäisi olla niin, että yksityiset maksavat, ei ainakaan julkista rahaa Guggenheimille."</i></p> <p><i>"Yksityiset intressit voimakkaampia kuin yleinen. [Guggenheimin kannattajat] näkevät ja hakevat kaupallista hyötyä eikä kulttuurin tekemistä."</i></p> <p><i>"[Guggenheim] konseptissa kopioidaan ulkoiset kriteerit, niin kuin Bilbao – ei niinkään taidetta sielläkään, mitään uutta."</i></p> <p><i>"Guggenheimin merkitys aivan nolla. Suomalaiset taiteilijat käyvät ulkomailla."</i></p> <p><i>"Guggenheim on kaupallinen, aito kulttuuri on vuorovaikutusta."</i></p> <p><i>"Guggenheim tekee taiteesta tuotteen, suuria nimiä, suuria linjoja. Yksinkertaista kuvataidetta tietyllä hetkellä."</i></p> <p><i>"Kun raha suuntautuu suuriin nimiin, jää muuta taidetta paljon pois – ei ole yllätyksellistä taidetta silloin suurella tarjoajalla."</i></p> <p><i>"Ei ole suunniteltu, miten [Guggenheimin] hallintoa valvottaisiin demokraattisesti."</i></p> <p><i>"Museota ei voi pyörittää kannattavuuden takia."</i></p>

Toisella, sosiaalisten syiden tasolla kannattajat puhuvat Guggenheimin tuomista hyödyistä ja huomioarvosta Helsingille ja miten myös Helsinki on panostanut matkailun eteen. Toisaalta todetaan, että mitään merkittävämpää investointia ei ole tehty sitten Linnanmäen. Annetaan myös ymmärtää, että Guggenheim on teknologian edelläkävijä. Lisäksi todetaan, että markkinatalous on tämän päivän perusta, jonka kanssa pitäisi vain oppia elämään. Vastustajat epäilevät Guggenheimin kannattavuutta. Todetaan, että Guggenheim on irrallinen suomalaisesta kulttuurista ja taide-elämästä ja sen konsepti perustuu kopioimiseen. Guggenheimille maksamisen mielekkyys kyseenalaistetaan eikä Guggenheimille pitäisi maksaa ainakaan julkisista varoista. Uskotaan, että joka tapauksessa veronmaksaja joutuu maksamaan tämän museon ylläpidon. Nähdään, että yksityiset intressit ovat hankkeessa suuremmat kuin yleiset. Guggenheimin merkitystä (Helsingille, Suomelle, kulttuurille ja taiteelle) pidetään hyvin vähäisenä ("nolla"). Väitetään, että Guggenheim tekee taiteesta tuotteen, joka suosii suuria nimiä ja suuria linjoja, kun taas aito kulttuuri on vuorovaikutusta.

Kolmas, diskurssin, arvojen ja maailmankuvan taso kehystää ylemmän tason diskursseja. Tällä tasolla paradigmat tulevat tunnistetuiksi. Diskurssin, arvojen ja maailmankuvan tasolla avataan tarkasteltavassa aineistossa esitettyjen päätösten, strategioiden ja suunnitelmien sekä niiden sisältämien ratkaisumallien, visioiden ja valintojen taustalla vaikuttavat ideologiat, arvot ja maailmankuvat. Tätä varten on paneuduttava myös lingvistikilla ja sisällysanalyysikeinoilla niihin diskursseihin, jolla edellä mainitut asiat tuodaan esille. Tarkoituksena on löytää syvempiä sosiaalisia, kielellisiä ja kulttuurisia, toimijoista riippumattomia prosesseja; selvittää, mitä asioita ja miten niitä on pohdittu tai pohditaan, mitä menetelmiä on valittu tai valitaan ja mitä on jätetty tai jätetään käsittelemättä ja löytää näihin syyt. Näin paljastuvat se maailmankuva ja ne arvot, jotka legitimoivat aineistossa esitetyt käsitykset, tavoitteet ja lähtökohdat. Niiden lähtökohta on syvällä kulttuurisissa käytännöissä, traditioissa ja arvomaailmassa, jopa kielessä, käytetyissä sanoissa ja käsitteissä.²²¹

Diskurssin, arvojen ja maailmankuvan tasolla on itsessään useita tasoja; valinta niiden kesken on tilannesidonnainen. Ensimmäisenä (1) on sidosryhmätaso, johon kuuluvat eri toimijoiden, organisaatioiden ja instituutioiden intressit, esimerkiksi ympäristö-, sosiaaliset ja taloudelliset intressit. Toisena (2) on ideologioiden syvätaaso, jossa on näkemykset siitä, millainen maailma on ja millainen sen tulisi olla, esimerkiksi painotus taloudellisissa arvoissa ja talouskasvussa tai

---

²²¹ Inayatullah 2004a, 12–13; Rubin 2013, 290.

ekologisessa kestävydessä tai sosiaalisessa/kulttuurisessa hyvinvoinnissa. Kolmas (3) taso on sivilisaatio-, ideologia- tai uskontoperäinen, esimerkiksi kristillinen, islamilainen, länsimainen, vasemmistolainen tms. maailmantulkinta. Neljäs (4) taso on episteeminen, esimerkiksi kvantitatiivinen/kvalitatiivinen, tekninen, empiirinen/hermeneuttinen, praktinen, tulkitseva/kriittinen, emansipatorinen tiedonintressi, syklinen/lineaarinen/spiraalinen aikakäsitys, moderni/postmoderni. Tasot voivat myös yhdistyä tai limittyä keskenään. CLA voi kertoa yhtä paljon sekä materiaalin tekijästä kuin hänen/heidän tuottamastaan materiaalista, jonka vuoksi myös tutkijan oma maailmankuva on tuotava ilmi.^{222 223}

Intressi:

+	Kannattajat
	<p><i>"Guggenheim toisi tietynlaisen kaupunkistatuksen, kuuluminen tietynlaiseen joukkoon, joka edelleen lisää Helsingin kiinnostavuutta ja heijastuu parhaimmillaan myös muihin kaupunkeihin."</i></p> <p><i>"Guggenheim tuo näkyvyyttä suomalaiselle taidekentälle."</i></p> <p><i>"Älyttömän hyvä investointi Suomelle ja Helsingille, tuo talouskasvua ja kaivattuja euroja."</i></p> <p><i>"[...] ohjata keskustelua aivan eri argumentteihin, taloudellinen ja attraktiivisuus..."</i></p> <p><i>"En olisi suomalaisena kovin huolestunut [Guggenheim] brändistä."</i></p>
-	Vastustajat
	<p><i>"Verovarvoja pitäisi suunnata taiteilijoihin, maailma muuttuu. Taiteilijalähtöinen toiminta ja omat suomalaiset museot takaavat omalaatuisen taidetarjonnan. Ruotsissakin on paljon pieniä yksityisiä museoita."</i></p> <p><i>"Jos hankkeeseen käytettävät rahamäärät käytettäisiin kotimaisiin taiteilijoihin, toisi moninkertaisesti hyödyt yhteiskunnalle."</i></p> <p><i>"Kannattaisi rakentaa jo olemassa olevia sisältöjä paremmilla resursseilla."</i></p> <p><i>"Ei saa viedä muilta museoilta pois ja pitää tulla omillaan toimeen."</i></p> <p><i>"[...] kunhan ei oteta resursseja niiltä mitä jo olemassa on."</i></p>

²²² Analyysin tuotosten tai valmiiden tulevaisuuskuvioiden mahdollisesti erilaisia, toisistaan poikkeavia painotuksia ja sisältöjen erilaisuutta on vaikea ymmärtää, jos tutkijoiden itsensä maailmankatsomuksellisia arvoja ei selvitetä. Inayatullah kertoo esimerkkinä tutkijoiden uskonnollisen vakaumuksen siitä, että a) ihmisen tehtävänä on Jumalan käskyä noudattaen lisääntyä ja täyttää maa vastakohtanaan b) tutkijat, jotka ovat paneutuneet tasa-arvoon ja naisten asemaan. Nämä maailmankuvien sisällöt ovat toisistaan hyvinkin poikkeavat. Inayatullah 1998.

²²³ Inayatullah 2004a, 12–13; Russo 2004, 510–511; Rubin 2013, 290.

Ideologia, millainen maailma on/millainen sen tulisi olla:

+	Kannattajat
	<p><i>"Tuo kaupungille pomminvarmasti työpaikkoja ja verotuloja".</i></p> <p><i>"Helsingissä ei ole tarpeeksi haluttuja kohteita läpi vuoden. Jos [matkailijat] viiptyvät viisi päivää, mitä he tekevät täällä talvella? Guggenheim olisi tukeva elementti."</i></p> <p><i>"Jos tällainen [Guggenheim-museo] saadaan Suomeen, niin sillä on mahdollisuus auttaa suomalaista taidetta ja saada oma merkintä maailmanhistoriaan."</i></p> <p><i>"Guggenheim toisi valtion osuuden takaisin, sanotaan viidessä vuodessa."</i></p> <p><i>"Checkpoint oli poliittinen rauhoitteluhanke."</i></p>
-	Vastustajat
	<p><i>"Enemmän ajanhenkisiä hankkeita."</i></p> <p><i>"Guggenheim olisi taiteellisesti askel taaksepäin."</i></p> <p><i>"Kiasma, Amos, Tennari [Tennispalatsi], Taidehalli, Keskustakirjasto, Musiikkitalo – tässä on ainutlaatuisuutta."</i></p> <p><i>"Useat kovista taiteilijoista olivat hiljaa, koska jos sanoo vastaan, vastustaa establishmentiä, vastustaa kaupunkia, Taidemuseota, joka on isoimpia taideostaja."</i></p> <p><i>"Jos julkisia rahoja halutaan laittaa, niin se on eri asia, kunhan se ei ole pois siitä, missä taidetta oikeasti tehdään."</i></p> <p><i>"Jos tehtäisiin taiteilijoiden tähden, luulisi että heidän äänensä kuuluisi enemmän."</i></p> <p><i>"Taidemaailmassa oltu ihmeissään ja vihaisia, koska keskustelu puuttui."</i></p> <p><i>"Suomessa on kaiken tapahduttava läpinäkyvästi".</i></p>

Maaillankuva/arvot:

+	Kannattajat
	<p><i>"Yllättävän iso negaatio ollut vastaviestinnässä. Mutta itse katson aina kolikon toiselle puolelle."</i></p> <p><i>"Suomalaiset toimijat ovat lähtökohtaisesti hyvin kriittisiä kaikelle uudelle [...] suurin kritiikki ei ole ollut suoraan Guggenheimia kohtaan vaan on pohjautunut tunnepohjaiseen reaktioon ja sekoittunut muun muassa muutospelkoon ja huoleen siitä, että uudet toimintamallit ovat tulleet myös Suomeen [...] Pelätään vakiintuneiden toimintamallien päättymistä muun muassa apurahoissa jne."</i></p> <p><i>"[Guggenheim on] liian tunnekysymys, liian poliittinen kysymys."</i></p> <p><i>"Perussuomalainen ajattelumalli: kaikki muutos on pahasta."</i></p> <p><i>"Checkpoint Helsinki oli amatöörimäinen hanke, jossa asiakkuus oli hukassa, vaikutukset pienet ja yleisöt marginaalisia."</i></p>

	<p><i>"Ihmiset eivät löytäneet sitä liikettä [Checkpoint]."</i></p> <p><i>"Toistaiseksi nähdyllä vaihtoehtoliikkeillä on ollut mitätön edistävä vaikutus suomalaiseen taidekenttään."</i></p> <p><i>"Guggenheim on myös kansainvälisesti katsottuna tehnyt valtavasti taiteen eteen."</i></p> <p><i>"Olemme osa Eurooppaa ja siihen kuuluu se, että kohtaamme kansainvälisiä taiteilijoita."</i></p> <p><i>"Guggenheim rikastuttaa taide-elämää, ihmiset arvostaa kulttuuria – leimallinen avaus juuri tällä hetkellä."</i></p> <p><i>"Äärimmäisen tärkeä kokonaisuus, mahdollistaa erilaisia vaihtoehtoja, jokaiselle jotakin."</i></p> <p><i>"Museo olisi paikallisesti orientoitunut suomalaiseen arkkitehtuuriin ja designiin."</i></p> <p><i>"Helsingin vahvistuva kulttuuribrändi antaisi tukea myös muiden kaupunkien, kuten Lahden ja Tampereen, kiinnostavuudelle kulttuurinäköisten matkailijoiden parissa."</i></p> <p><i>"Markkinatalous nyt vain on tämän päivän yhteiskunnan perusta ja siitä ei päästä mihinkään, joten sen kanssa pitäisi oppia tekemään / tehdä omilla ehdoilla ja omia arvoja hylkäämättä yhteistyötä."</i></p>
-	Vastustajat
	<p><i>"Guggenheimin suhde taiteeseen on vanhanaikainen."</i></p> <p><i>"Guggenheim oli aikoinaan avantgardisti, mutta nyt ei enää tuo uutta, kopioiminen ei tuo uutta."</i></p> <p><i>"Sisältö tukee pysähtynyttä taidekäsitystä ja lujittaa jo jalustalla olevia taiteilijoita."</i></p> <p><i>"Brändi on ryvetetty."</i></p> <p><i>"Kaikki sotkut Saudi-Arabiassa, Abu Dhabi... Guggenheim haluaa paikata profiiliaan. Tuntuu, että Guggenheim olisi mielenkiintoisempi, jos niitä ei olisi joka paikassa."</i></p> <p><i>"Ylhäältä johdettu, epäilyttävä, lisäksi Helsinki rahoittajana – tekee kaksinverroin epäilyttävämmäksi, pärjäisimme omillamme."</i></p> <p><i>"Mutta jos sen [Guggenheim-museon] saa, ettei Helsinki ja valtio joudu maksamaan, niin kyllähän sillä oma arvonsa on..."</i></p>

Episteeminen:

+	Kannattajat
	<i>"Guggenheim ei ratkaise kaikkia Helsingin ongelmia, täytyy olla muutakin tukitoimintaa."</i>
-	Vastustajat
	<p><i>"Vastaliikkeet ovat antaneet piristysruiskeen Helsingin taide-elämälle – tärkeimpänä alkuaikeiden keskustelu kaupungin omasta tekijäpotentialista."</i></p> <p><i>"Jos Guggenheimista ymmärretään viimein luopua, se on kuitenkin nostanut suomalaisen museokentän rimaa ja näin potkinut olemassa olevia toimijoita kunnianhimoisempaan suuntaan."</i></p>

Kannattajien keskuudessa intresseinä on kansainvälisen statuksen saaminen Helsingille sekä Guggenheimin antaman näkyvyyden kautta talouskasvun tuoma hyöty Helsingille ja Suomelle. Vastustajien keskuudessa toivotaan, että verovaraja pitäisi suunnata taiteilijoihin ja omaan tekemiseen. Olemassa olevat toimijat toimivat liian pienillä resursseilla ja niitä pitäisi tukea verovaroin. Vastustajat näkevät, että tämä toisi moninkertaiset hyödyt yhteiskunnalle.

Ideologia- ja sosiaalisten syiden tasolla kannattajat erittelevät hankkeen hyötyjä verovarojen, matkailijoiden, suomalaisen taiteen ja taloudellisen hyödyn näkökulmasta. Lisäksi annetaan kuva, että Checkpoint Helsinki oli näennäinen juoni Guggenheim-suunnitelmassa, jotta varsinaisessa hankkeessa (Guggenheim) olisi päästy eteenpäin. Vastustajien keskuudessa nähdään, että Helsingissä on oma, olemassa oleva taidekenttä ja potentiaali, joka luo ainutlaatuisuutta. Lisäksi annetaan ymmärtää, että useat taiteilijat eivät ole uskaltaneet vastustaa Guggenheim-hanketta, koska samalla vastustaa myös Helsingin taidemuseota, yhtä suurinta taideostajaa, ja taiteilija voisi siten tulla vaarantaneeksi uransa.

Maailmankuvien ja arvojen tasolla tuodaan esiin väitteiden taustalla vaikuttavat ideologiat ja arvot. Hankkeen kannattajien keskuudessa näitä ovat toteamukset vastarinnan kriittisyydestä ja voimakkuudesta, joita myös väitetään tunnepohjaiseksi, sekä muutospelko. Todetaan, että markkinatalous on tätä päivää. Vastustajien keskuudessa vahvistetaan Guggenheim-käsitystä epäilyttävänä, vanhaa kopioivana, ylhäältä johdettuna, imperialistisena (joka paikan) brändinä.

Neljännellä, myyttien ja metaforien tasolla näyttäytyvät tarinat, kollektiiviset arkkityypit ja kätkeyt tai kokonaan tiedostamatta jäävät ulottuvuudet – kyseessä on tutkimuksen syvin taso, jossa menemme identiteetin metaforiselle tasolle. Asioita käsitellään yhteisön tai yhteiskunnan identiteetin näkökulmasta. Myyttien taso ilmenee käytetyissä ilmauksissa, kuvailuissa, olettamuksissa, kertomuksissa intuitiivisina ja usein tunneperustaisina kokemuksina tutkittavasta maailmankuvasta. Kieli on usein vähemmän spesifiä tai tieteellistä ja siinä keskitytään enemmän kuvaileviin ilmauksiin ja mielikuviin rationaalisen harkinnan sijaan. Kun esitellään tulevaisuutta koskevia asioita, toiveita, pelkoja, suunnitelmia, myyttien ja metaforan taso määrittää tulkintoja ja ratkaisuja siitä, mikä koetaan esimerkiksi oikeaksi tai vääräksi, hyväksi tai pahaksi. Neljäs taso luo

ikään kuin pohjaa kolmannen tason eli maailmankuva- ja arvotason valinnoille: miksi valitaan jokin tietty maailmankuva ja miten se näyttäytyy.^{224 225}

+	Kannattajat
	<p><i>"Ruotsi on hyödyntänyt Nobel-palkinnon ja kevyen musiikin tunnettuutta ja mainetta."</i></p> <p><i>"Maailmassa on 55000 museota. Tämän hetken historiaa kirjoittavat Tate Gallery, MoMa, Guggenheim."</i></p> <p><i>"Suomessa on vaalittu illuusiota, että me tunnemme, tiedämme ja osaamme paremmin kaiken maailman nykytaiteesta. Meidän hybriksemme on ideologista, poliittista ja kansallispopulistista laatua."</i></p> <p><i>"Toivoin, että Helsinki vahvistaisi edelleen kulttuurista dialogia ja elinvoimaa, joka pohjaisi vahvaan sivistykseen."</i></p> <p><i>"Guggenheim toimisi nopeasti kehittyvän teknologian kärjessä."</i></p> <p><i>"Suomen vetovoiva ei tule vain Impivaarasta."</i></p> <p><i>"Helsinki kehittynyt valtavasti, avoimeksi eurooppalaiseksi kaupungiksi."</i></p> <p><i>"Olemme eurooppalainen suurkaupunki."</i></p>
-	Vastustajat
	<p><i>"Suomalaiset kiltit eivät osaa keskustella, kun toiset vievät."</i></p> <p><i>"Suomesta puuttuu ikoni, mutta tästäkään ei tule."</i></p> <p><i>"Gloaalissa pärjäämisessä merkitsevät kulttuuri ja omat asiat, ei Guggenheim."</i></p> <p><i>"Hankkeen kannattajat innostuivat ja ilmeisesti uskoivat, että nimi Guggenheim saa ihmiset joukolla tukemaan museota Helsinkiin."</i></p> <p><i>"Tavoitteena on museotoiminnan valjastaminen franchise-ketjuksi ja periferisten alueiden tavoittelu rahasammoksi."</i></p> <p><i>"Episodissa saattaa olla siemen Helsingin uudelle taidemuseolle, joka olisi tehty kuvataiteen ja taiteilijoiden ehdoilla."</i></p>

Myyttien ja metaforien taso nostaa – mielikuvituksen avulla – esiin seuraavia myyttejä: "suomalaisuus", "eurooppalaisuus", "amerikkalaisuus", "Guggenheim", "sivistys" ja "teknologia". Metaforia ovat "periferisten alueiden tavoittelu rahasammoksi", "siemen Helsingin uudelle

²²⁴ Inayatullah kertoo esimerkkinä metaforien merkityksestä länsimaiset tavat "olla tienhaarassa" (valinnan kohtaaminen), "katsoa taakseen" (orientoituminen menneeseen tulevaisuuden suunnannäyttäjänä), kun taas tulevaisuus nähdään Aasiassa ja Tyynenmeren alueella – jossa Inayatullah itsekin työskentelee – usein puuna (eli orgaanisena, moneen suuntaan haarautuvine oksineen) tai kookoshedelmänä (eli kovana pinnalta ja mehukkaana sisältä) tai sellaisena, että ollaan matkustajana autossa, jonka kuljettajalla on silmät on sidottu (eli kontrollin menettämisen pelkona). Inayatullah 2004a, 13.

²²⁵ Inayatullah 2004a, 13–14; Rubin 2013, 290–291.

taidemuseolle”. CLA-analyysistä voi todeta sen, että neljäs, myyttien taso luo pohjaa kolmannen tason maailmankuville.²²⁶ Esimerkiksi lausuma *”Olemme osa Eurooppaa ja siihen kuuluu se, että kohtaamme kansainvälisiä taiteilijoita”* luo pohjaa myyttille *”Suomen vetovoima ei tule vain Impivaarasta”*.

Inayatullahin mukaan konventionaalisten metaforien dekonstruointi ja vaihtoehtoisten metaforien esittäminen on voimakas tapa haastaa nykyisyys ja luoda mahdollisuus vaihtoehtoisille ratkaisumalleille ja niistä johdettaville tulevaisuuksille. Metaforat ja myytit eivät ainoastaan paljasta syvempiä sivilisaatioon liittyviä perusteita, vaan ne myös siirtävät mahdollisten tulevaisuuksien luomisen rationaalisen suunnittelun tuolle puolen. Tämä taso palauttaa tiedostamattoman ja myyttisen tulevaisuuksiamme koskevaan diskurssiin.²²⁷

Normaali tieteellinen tutkimus liikkuu Inayatullahin mukaan useimmiten toisella eli sosiaalisten syiden tasolla, toisinaan kolmannella eli maailmankuvien tasolla ja vain harvoin neljännellä eli myyttien ja metaforien tasolla.²²⁸

Tulevaisuudenkuvat ovat erilaisia kullakin tasolla: litaniatasolta laadittu skenaario on toiminnallinen, sosiaaliselta tasolta menettelyllinen (policy-oriented), diskurssi-maailmankuvatasolla skenaarioissa pyritään ”perustaviin eroavaisuuksiin” lisäämällä niihin horisontaalisen tason analyysi, perustana litaniatason ja sen muuttujien kuvaukset. Myös myytti-metaforatasolla skenaariot ovat eritteleviä (discrete). Niiden perustat on voitu ilmaista kertomusten, kuvien tai symbolien (images) kautta tai muilla luovilla tai intuitiivisilla tavoilla.²²⁹

Hegemoniset diskurssit

Hegemonisten diskurssien erottaminen tapahtuu Jokisen ja Juhilan (1991, 2000) mukaan arvioimalla, että mitä useammin ja useammassa yhteydessä tietyn diskurssin palat toistuvat, sen hegemonisemmasta diskurssista saattaa olla kyse, tai mitä itsestäänselvempänä ja vaihtoehdottomampana joku diskurssi esiintyy, sitä vahvempi se on, vaikka se ei lukumääräisesti aineistoa dominoisikaan. Tällöin määrällisesti ehkä useammin toistuvat diskurssit voivat olla

²²⁶ Inayatullah 2004a, 13.

²²⁷ Inayatullah 2004a, 13.

²²⁸ Inayatullah 2004a, 14.

²²⁹ Inayatullah 2004a, 14, 17.

legitimoimassa hegemonisia diskursseja.²³⁰ Diskursseissa voi havaita myös Tajfelin sosiaalisen identifiaktion, jonka mukaan ihmisellä on suhteessa muihin ryhmiin luontainen pyrkimys saavuttaa ja säilyttää oman sosiaalisen ryhmänsä paremmuus kun taas muihin ryhmiin liitetään negatiivisia mielikuvia kontraidentifiaktion kautta.²³¹ Potter ja Wetherell puhuvat subjektien ideologisista minuuksista, jotka pysyvät yllä palvellessaan jotakin yhteiskunnan kannalta tärkeätä funktiota. Ne saattavat rakentua alistuksen varaan.²³² Jokinen ja Juhila (2000) toteavat, että kun puhuja asettaa itsensä me-muotoon sekä jaettuihin kulttuurisiin konventioihin vetoaminen ovat tehokkaita hegemonisoimaan diskursseja.²³³

Edellisen perusteella nimeän tutkimuksestani seuraavat hegemoniset, toisilleen vastakkaiset diskurssiparit:

1. Hyöty-, menestys- ja tunnettuus vs. pärjäämme omillamme -diskurssi

Hyöty- ja menestys Helsingille ja Suomelle: tunnettuus-, näkyvyys, imagon luonti, työpaikkoja.
vs.
Pärjäämme omillamme, omatoimisuus, nykyiseen toimintaan panostaminen (KIASMA, Amos, Tennispalatsi (<i>HAM</i>), Taidehalli, Keskustakirjasto, Musiikkitalo). Museota ei voi pyörittää rahallisen kannattavuuden takia.

2. Kansainvälisyshyöty ja piristysruiske kulttuurielämälle vs. uhka taiteelle -diskurssi

Kansainvälisyshyöty ja piristysruiske kulttuurielämälle; imagon luonti, Helsingin museotarjonnassa on ”aukko”. Kansainvälisiä taiteilijakontakteja ja -vaihtoa.
vs.
Uhka taiteelle (museotoiminnan valjastaminen franchise-ketjuksi ja periferisten alueiden tavoittelu rahasammoksi, kulttuuri-imperialismi). Kansallinen identiteetti ja ”kansallispääoma” ovat arvokkaat.

²³⁰ Jokinen & Juhila, 2000, 80–81; Jokinen & Juhila 1991, 69.

²³¹ Tajfel 1981, 228–259.

²³² Potter & Wetherell 1989, 108–109.

²³³ Jokinen & Juhila 2000, 80–95.

3. Taloudellinen hyöty vs. veronmaksajat maksaa -diskurssi

Taloudellinen hyöty, liikevaihdon kasvu, verovarojen kasvu (kivijalkaputiikitkin hyötyy).
vs.
Menodiskurssi, kuka maksaa (veronmaksajat), rahat voisi panostaa muuhunkin. Valtavat riskit.

4. Taiteelle mahdollisuuksia, uusia avauksia vs. pysähtynyt, vanhanaikainen taidekäsitys - diskurssi.

Sisällöllisesti antaa alustan ja auttaa suomalaisia taiteilijoita eteenpäin.
vs.
Sisältö tukee pysähtynyttä taidekäsitystä, lujittaa jo jalustalla olevia taiteilijoita. Brändi on vanhanaikainen.

Toimija- ja mielipideryhmät

Guggenheim-hankkeessa erottui seuraavat toimija- ja mielipideryhmät, jota ovat muotoutuneet aineiston perusteella haastateltavien retoriikassa:

1.	Ehdoton ei – ”ei Guggenheimia vaikka tarjottaisiin minkälaisessa paketissa tahansa”. ”Guggenheim ei tarjoa yhtään mitään.” ”Jos Guggenheimistä ymmärrettäisiin viimein luopua, se on kuitenkin nostanut suomalaisen museokentän rimaa ja näin potkinut olemassa olevia toimijoita kunnianhimoisempaan toimintaan.”
2.	Epäilijät – ”epäillä sopii”. Epäillään kävijämääriä, kannattavuutta, rakennuksen ja tontin sopivuutta käyttötarkoitukseen ja paikkaan.
3.	Ehdollinen. ”Guggenheim voi tulla, jos ei ole mistään muusta pois.”
4.	Neutraali suhtautuminen.

	Ei Guggenheimin puolesta eikä vastaan.
5.	Guggenheim on kannattava. Kannattavuuden aste ja kohde vaihtelevat: <ol style="list-style-type: none"> 1. "Tervetullut lisää, Helsinkiin mahtuu vielä yksi uusi museo." 2. "Rikastuttaa/auttaa, vie eteenpäin Helsinkiä ja Suomea sekä lisää kulttuurielämää ja -vaihtoa." 3. "Pommin varma menestys, tuo turismia ja verotuloja."

Pääosa informanteista sijoittuivat toimija- ja mielipideryhmiin 1, 2 ja 5. Vain muutamat sijoittuivat ryhmiin 3 ja 4.

Arvot ja ideologiat

Haastateltavat eivät nostaneet esiin arvokeskustelua tai sen puutetta, mutta mielestäni arvokeskustelu hankkeessa on ollut hyvin vähäistä, sitä on ollut tuskin ollenkaan. Tässä luvussa nostan keskiöön tutkimusaineiston arvot ja ideologiat.

Helkama toteaa, että arvomaailma muuttuu, kun perustarpeet tulevat tyydytetyksi vaurastumisen myötä. Mitä vauraammassa yhteiskunnassa ihminen elää, sitä postmateriaalisimpia arvoja kuten sananvaltaa politiikassa, sananvapautta ja inhimillisempää yhteiskuntaan hän kannattaa. Kun aineelliset tarpeet on tyydytetty, on hänellä myös vapautta ja aikaa kauneudelle ja itsetutkistelulle. Taloudellinen vauraus lisää myös arvoyksimielisyyttä, lama taas lisää erimielisyyttä. Suomalaisten arvot ovat aiemman yhteisökeskeisyyden sijasta muuttuneet ripeästi individuaalisempaan, yksilökeskeisempään suuntaan, vaikka arvot yleisesti ottaen muuttuvat varsin hitaasti.²³⁴ Arvonäkökulmasta ajatellen oletan, että taloudellinen lama on voinut lisätä erimielisyyttä hankkeen diskursseissa.

Helkaman mukaan arvotutkimuksissa on havaittu, että saman alan ihmisillä on keskenään varsin yhdenmukainen arvomaailma. Arvot kiinnittyvät identiteetteihin. Lisäksi sosiaalipsykologisten tutkimusten mukaan jokainen ihmisryhmä pyrkii sisällyttämään omakuvaansa sellaisia

²³⁴ Helkama 2015, 57, 67–68, 83, 108, 203, 222–223. Myös Inglehart 1977.

ominaisuuksia, joissa ryhmä poikkeaa muista ryhmistä, mieluiten edukseen.²³⁵ Edellä kuvaamieni diskurssianalyysien, hegemonisten diskurssien sekä arvo- ja mielipideryhmien perusteella oletan, että hankkeen kannattajien ja vastustajien keskuudessa, kummassakin ryhmässä, vallitsee varsin samanlainen arvoyhdenmukaisuus. Lisäksi oletan, että vastustajien – joista useat ovat taiteilijoita – keskuudessa kannatetaan enemmän itseohjautuvuusarvoja, kuten Helkama esittää: ”Itseohjautumisarvojen mukaisessa toiminnassa ihminen kilpailee vain itsensä kanssa, ei muiden kanssa, kun taas suoritumisarvojen motivoimassa toiminnassa korostuu kilpajuoksu muita vastaan”.²³⁶

Taiteen alalla toimivien on todettu arvostavan muita vähemmän yhdenmukaisuutta ja perinteitä. Heitä motivoi muita useammin luovuus, uteliaisuus ja halu kehittää taitojaan ja tietojaan, Helkama sanoo. Schwartzin mallissa (s. 38) kyse on tällöin itseohjautuvuusarvoista. Ihminen, jolle itseohjautuvuusarvot ovat tärkeitä, kysyy ”kuinka omaperäinen suoritukseni on” sen sijaan kuin ”olenko parempi kuin muut”, mikä taas on suoriutumisarvojen kannattajan kysymys. Myös sellainen psykologinen tekijä kuin tunteenomainen empatia on järjestelmällisessä yhteydessä arvoihin. Tunteenomainen empatia viittaa taipumukseen reagoida voimakkaasti toisten myönteisiin ja kielteisiin tunteisiin tuntea myötätuntoa toisia kohtaan ja olla kontaktissa sellaisten ihmisten kanssa, joilla on ongelmia. Yksilöt, jotka kuvaavat itseään tällä tavalla empaattisiksi, kannattavat vahvimmin universalismi- ja hyväntahtoisuusarvoja ja vastaavasti heikommin valta- ja suoriutumisarvoja.²³⁷

Talous on ongelmallinen sijoitettava Schwartzin mallissa. Talous vaikuttaa arvoihin ja arvot puolestaan vaikuttavat talouteen, Helkama määrittelee. Arkijärki sanoo, että ihminen arvostaa sitä, mitä häneltä puuttuu. Tämän mukaan Schwartz jakaa arvot kasvuarvoihin ja puutearvoihin. Nämä Helkama määrittää liittyvän tilanteisiin ja yksilöihin (Schwartz määrittelee niiden liittyvän tiettyihin arvoihin). Puutearvot korostuvat tilanteissa, joissa arvostettua asiaa ei ole. Kasvuarvoja taas ovat Schwartzin mukaan ne arvot, joiden saavuttaminen vain lisää niiden tärkeyttä, lähinnä itseohjautuvuus- ja universalismiarvot, kuten vapaus ja tasa-arvo. Elinkeinoelämä ei perinteisesti ole uskonut Suomessa eikä muuallakaan tasa-arvon ja yhteistyön ”hyvää tekeviin vaikutuksiin”, kuten

²³⁵ Helkama 2015, 11, 13, 212. Myös Laclau & Mouffe 1985, Taijfel 1981, Fornäs 1998 ja Jokinen, Juhila & Suoninen 2000.

²³⁶ Helkama 2015, 93–95.

²³⁷ Helkama 2015, 11, 93, 95–96.

Helkama kirjoittaa. On myös todettu, että hallintaa arvostavissa yhteisöissä tavoitteena on hallita, muuttaa ja muokata luontoa ja sosiaalista ympäristöä omien päämäärien mukaiseksi. Tällöin kunnianhimo, menestys ja uskaliaisuus ovat tärkeitä.²³⁸

Diskurssien valtakamppailussa saattoi erottaa toisistaan kaksi ideologiaa: kannattajien keskuudessa usko ”suuren nimen” vetovoimaan, hankkeen taloudellisuuteen sekä panostus Helsingin kulttuuri-imagon luomiseen ja vastustajien keskuudessa toive ajanhenkisistä hankkeista, usko oman kulttuurin voimaan sekä antipatia Guggenheimin edustamaa establishmentiä vastaan. Nämä kamppailut nimeäisin Intertekstuaalisella analyysillä, diskurssikäytännöllä, kuuluvan globalismigenreen.

CLA-analyysissä saattoi ideologiatasolla nähdä, että rahatalous ja kulttuuri ovat vastakkain ja vastustajat ovat peloissaan taiteellisen vapautensa ja toimeentulonsa puolesta. Vastustajia leimattiin ideologisesti (”perussuomalainen”, ”vasemmistolainen”, ”vahvasti äärioikeistolainen”). Vaihtoehtoisia hankkeita ja toiminnan muotoja leimattiin ”amatöörimäisiksi, joilla on suomalaisella taidekentällä mitätön vaikutus”. Vastustajien keskuudessa Guggenheim-brändi arvioitiin ”vanhanaikaiseksi” ja säätiön toimintaa uusien museohankkeiden (kuten Abu Dhabi) kanssa kyseenalaistettiin. Toivottiin enemmän ajanhenkisiä hankkeita.

Kannattajien lausumassa on havaittavissa praktinen eli käytännöllinen tiedonintressi: Guggenheim on kuitenkin vain yksi osa Helsingin matkailullista kuvaa, tarvitaan myös muuta politiikkaa. Vastustajien lausumissa on nähtävissä emansipatorinen, valtaan liittyvä tiedonintressi: Guggenheim debatin myötä Helsingin taide-elämä, taiteilijat ovat saaneet vahvistusta ja tukea itselleen ja toiminnalleen. Helsingillä on omaa taitoa ja potentiaaleja kulttuurintekijöitä omasta takaa. Guggenheim-prosessissa Helsingin taide- ja kulttuurielämä ovat saaneet uuden suunnan ja nousun ylöspäin, entistä kunnianhimoisemmiksi.

Rubin (1997) toteaa, että aikamme yhteiskunnassa arvokeskustelua leimaava piirre on mekaanisen tiedon ylikorostuminen. Jos ihmisen ja yhteiskunnan olemisen tasot jaetaan tiedolliseen, emotionaaliseen ja toiminnalliseen, emotionaalinen taso jää selvästi vähemmälle kuin muut

---

²³⁸ Helkama 2015, 107–110, 190.

kaksi.²³⁹ Tämä puolestaan tuottaa vaikeuksia, kun on tehtävä eettisiä valintoja tai ratkaisuja. Samalla on helppo vähätellä emootioiden vaikutuksia päätöksentekoon. Rubinin (1997) mukaan tällainen ajatusmalli johtaa haluttomuuteen pohtia arvojen vaikutuksia valintoihin ja tarpeisiin ja kyvyttömyyteen tehdä ratkaisumallien eettisiä ja moraalisia seurauksia. Seurauksena on, että lyhytjännitteisyys lisääntyy ja lyhyen aikavälin tuoma hyöty jättää varjoonsa päätösten pitkän aikavälin seuraukset, jotka tapahtuessaan sitten ovatkin hämmennystä ja turvattomuuden tunnetta lisääviä, usein epämiellyttäviä yllätyksiä.²⁴⁰

Mekaaninen tieto on Guggenheim-hankkeen diskursseissa esillä useimmiten kannattajien keskuudessa, esimerkiksi lausumat ”äärimmäisen tärkeä kokonaisuus, mahdollistaa erilaisia vaihtoehtoja, jokaiselle jotakin” tai ”suomalaiset hyötyisivät aivan varmasti jo pelkästään matkailutalouden näkökulmasta” ovat tällaisia. Vastustajien keskuudessa mekanistisesta lausumasta on esimerkki: ”toki Ateneumiakin ja Tempeliahaukion kirkkoa vastustettiin aikanaan”.

Kannattajien ideologia sisältää välinearvon: taloudellinen hyöty on välinearvo, jolla tavoitellaan tiettyjä itseisarvoja, tässä tapauksessa Helsingin globaalia menestystä. Tämä arvo on myös vastustajien arvo (sanan ”globaali” sijasta vastustajat käyttävät sanaa ”kansainvälinen”), mutta sitä, kansainvälistä menestystä, tavoitellaan omista lähtökohdista käsin, omalla toiminnalla, osaamisella ja ainutlaatuisuudella. Tämän perusteella voi sanoa, että kannattajilla ja vastustajilla ei ole yhteisiä välinearvoja, mutta itseisarvo, Helsingin menestyminen, ja sen kautta saavutettava asukkaiden hyvinvointi, on yhteinen arvo.

Kummankin ryhmän arvot, taloudellinen menestys – oma toiminta ja osaaminen sijoittuvat Helsingin kaupungin arvoihin. Helsingin kaupunki on määritellyt seuraavat arvot: asukaslähtöisyys, ekologisuus, oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus, taloudellisuus, turvallisuus, osallisuus ja osallistuminen, yrittäjämysteisyys.²⁴¹

---

²³⁹ Rubin 1997, 14.

²⁴⁰ Rubin 1997, 14.

²⁴¹ Helsingin kaupungin arvot on ilmaistu kaupungin strategiaohjelmassa. Arvot ovat: asukaslähtöisyys, ekologisuus, oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus, taloudellisuus, turvallisuus, osallisuus ja osallistuminen, yrittäjämysteisyys. Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2013–2016:

http://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf, Helsingin kaupunki 25.3.2013. Luettu 29.10.2016.

Puheen yhteiskunnallisesta vaikutuksesta

Helkama toteaa, että globalisaation mukanaan tuoma eriarvoisuuden kasvu ja EU-jäsenyyden mukanaan tuoma päätöksenteon siirtyminen kauemmaksi asettivat 1990-luvulla painetta niin kansalliseen omakuvaamme kuuluvan tasa-arvon kannatukselle kuin taloudellisten tai suoriutumis- ja valta-arvojen laajemmalle soveltamiselle. Uusliberalistinen ihmis- ja yhteiskuntakuva näkee ihmisen olennaisesti taloudellisten arvojen monivoimana *homo economicuksena* ja uskoo, että yhteiskunta toimii parhaiten, kun markkinavoimien annetaan vapaasti temmeltää eikä valtio puutu niiden toimintaan kuin minimaalisesti. Eriarvoisuus kannustaa *homo economicusta*, jonka vaurastuminen tuottaa hyvää kaikille. Toisaalta Helkama toteaa, että heikko talouskasvu ja eriarvoisuuden lisääntyminen näkyvät kaikkialla Euroopassa säilyttämisarvojen ja niitä kannattavien puolueiden kannatuksen lisääntymisenä.²⁴²

Hegemonisissa diskursseissa oli tutkimuksessa kaksi vastakkaista teemaa, jotka määrittelen seuraaviksi: tunnistettava brändi, sen vetoapu, kansainvälisyys ja niiden tuoma hyöty vs. oma tekeminen, olemassa olevan tukeminen, suomalaisuus ja globalismin uhka. Venkulan mukaan globaliaatio-käsitteeseen sisältyvät lupaukset tulevaisuuden taloudellisesta kasvusta ja tehokkuudesta ovat tyypillisiä ideologisia tuntomerkkejä.²⁴³ Jokisen ja Juhilan (2000) mukaan diskurssien käyttöön ja vakiintumiseen kytkeytyy usein ideologisia seurauksia, koska merkityksillä on välittömään käyttöyhteyteensä liittyvän ulottuvuuden lisäksi yleensä myös laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Diskurssianalyyssissä onkin toisinaan tärkeää paneutua ideologisiin seurauksiin ja tämän pohjalta kritisoida sellaisia käytäntöjä ja diskursseja, jotka ovat legitimoimassa erilaisia alistussuhteita. Ja vielä pidemmälle mennä: asettua niitä heikentävien tulkintojen ja käytäntöjen puolelle. Tutkimus voi siten aineiston analyysin lisäksi tuottaa yhteiskuntaa laajemminkin koskevia moraalisia ja poliittisia päätelmiä. Ideologiset seuraukset eivät välttämättä ole läsnä analysoitavassa aineistossa vaan niitä voisi paremminkin kuvata aineistoon tukeutuvan spekulatiivisen päättelyn tuloksiksi.²⁴⁴

Valtaa tutkittaessa tullaan helposti rakentaneeksi staattista kuvaa asiantiloista ja tapahtumista Jokinen ja Juhila (2000) toteavat. Jos keskitymme ainoastaan hegemonisiin diskursseihin ja niiden

²⁴² Helkama 2015, 224–225, 230.

²⁴³ Venkula 2005, 35.

²⁴⁴ Jokinen & Juhila 2000, 96–97; Jokinen, Juhila & Suoninen 2000, 41–45.

uusintamiseen, olemme pahimmillaan vain luonnollistamassa niitä. Jos analysoimme diskursseja sekä sosiaalisissa käytännöissä uusiutuvina että muuntuvina merkityssysteemeinä, pääsemme kiinni muutoksen ja kamppailun problematiikkaan. Uusiutumisen ja transformaation välistä jännitteistä suhdetta voidaan nimittää hegemoniseksi kamppailuksi, jossa vakiintuneet diskurssit ovat uhattuina, koska mitään tulkinta sosiaalisesta todellisuudesta ei ole lopullinen. Hegemonisia diskursseja ei ole olemassa ilman niitä ylläpitäviä käytäntöjä. Kyse on interdiskursiivisuudesta: diskurssit eivät ole itseriittoisia, vaan niihin on integroitunut elementtejä toisista diskursseista.²⁴⁵

Bardy puhuu kauppiasmoraalista ja huolenpitomoraalista. Kauppiasmoraalin tarkoitus on tuottaa voittoa, ja huolenpitomoraalin tehtävänä on vaalia sitä, mitä ei voi panna kaupan. Bardyn mukaan kumpaakin tarvitaan. Niiden rinnakkainen yhteiselo mahdollistaa ehtoisasti kukoistavan kulttuurin. Huonosti käy yhteiskunnassa, jossa jompikumpi hallitsee yksin. Niitä ei pidä myöskään sekoittaa toisiinsa, koska näillä moraalien lajeilla on erilainen toimintalogiikka ja erilainen aikajänne.²⁴⁶

Venkulan mukaan edeltävien totalismien – fasismin ja sosialismin – aikoihin oli niille aina jokin sisällöllinen ja alueellinen vastavoima, joka nosti esille toisenlaisia arvoja ja menettelyjä. Globalismiin ei edes loogisesti sisälly mahdollisuutta vastavoimaan: kaiken pitää olla kautta maailman samanlaista. Hitaiden järjestelmien, kuten luonto, kulttuuri ja väestö informaatio syntyy hitaasti. Ne eivät voi noudattaa taloudellis-teknisen järjestelmän vuorovaikutuksen nopeutta. Se on kuitenkin nyt rationaalisen organisoinnin malli. Samalla tavalla kuin mikä tahansa totalitarismi, globalismi ohjaa omilla mekanismeillaan ihmisen eettisen käyttäytymisen tapoja ja tasoa, hänen käsityksiään oikeasta ja väärästä.²⁴⁷

Faktatieto ja siihen nojaavat ohjeet ja suunnitelmat auttavat kohtaamaan varmoja, rutiininomaisia tapahtumia. Uusien, yllätyksellisten ja epävarmojen asioiden kohtaamiseen tarvitaan taitoa. Mekanistisen todellisuus- ja tiedekäsityksen eräs tuntomerkki on, että sen ulkopuolelle jää etiikka: hyvää ja pahaa, oikeaa ja väärää koskevat ja arvoihin liittyvät kysymykset. Venkula toteaa, että ihminen pystyy näkemään maailmasta vain niitä asioita, joille hänellä on nimi.²⁴⁸

²⁴⁵ Jokinen & Juhila 2000 101–102. Myös Fairclough 1992, 68–70; Laclau & Mouffe 1985, 134–145.

²⁴⁶ Bardy 2006, 247.

²⁴⁷ Venkula 2005, 57, 63, 71.

²⁴⁸ Venkula 2005, 25, 108, 128.

Vastustajat kaipasivat lisää keskustelua ja tietoa hankkeen valmistelusta ja sisällöstä. Lähde huomauttaa, että on turha olettaa, että lisääntynyt keskustelu tuottaisi automattisesti hyviä ja oikeita lopputuloksia. Mitä enemmän julkinen keskustelu muistuttaa markkinoita, sitä huolestuttavampaa se on demokratian näkökulmasta. Puhe ja keskustelu eivät itsessään ole hyveitä. Ilman taitoja toimia eri areenoilla ja sisältöjen tuntemusta mikään keskustelu ei kuitenkaan riitä. Keskustelun täytyy myös kytkeytyä laajemmin yhteiskunnalliseen toimintaan, jotta sillä on todellista merkitystä. Kiivaassa tahdissa suoltava keskusteluautomaatti ei saa aikaan muuta kuin harhaluuloja omasta vaikuttavuudesta, vaikka näkemykset eivät pirstaloituneessa keskustelussa ulottuisi kuin lähimpiin tuttaviin.²⁴⁹

Usein peräänkuulutettu arvokeskustelu tai periaatekeskustelu näyttäytyy mullistavana, mutta jää Lähteen mukaan lopulta toiminnalle etäiseksi. Ei ihme, hän toteaa, sillä arvot elävät ja lihallistuvat vasta toiminnassa. Julkilausuttujen arvojen ja toiminnan välillä voi olla helposti ristiriita, jos arvot jäävät käytännölle etäiseksi retoriikaksi. Näin esimerkiksi tasa-arvoa puolustava voi tehdä eriarvoistavia päätöksiä ja turvallisuuden takaamiseksi voidaan luoda epävakautta. Yhden julkisuuden maailma on vaarallinen. Keskusteluareenoiden moninaisuus on tärkeä turva liian vahvojen auktoriteettien synnylle.²⁵⁰

Kärjistyksen ja helpot yleistyksen auttavat lopettamaan keskustelun ja ajattelun. Mielipiteistä ja tunteista voi tulla totuuksia. Tiedon ymmärtämisen ja kritiikin sijaan voidaan jumiutua kärkeviin vastakohta-asetelmiin. Erittelevimmät kannat ovat tylsiä, koska ne vaativat jatkuvaa uuden opettelua ja maailman tutkailua. Poliittisessa keskustelussa oman ymmärryksen puolinaisuutta ei saa sanoa, vaan sanoma on tiivistettävä niin, että maailman voi paketoita naseviksi väitteiksi. Kärkevä vastakkainasettelu vaihtaa oppimisen konfliktiteatteriksi, Lähde väittää. Tyytyminen helppoihin yksinkertaistuksiin on vallan antamista pois, vaikka niitä käyttäisi kuinka poliittiseen mobilisaatioon ja omien päämäärien edistämiseen. Kiteytyksien keskellä suuri osa tiedosta jää näkymättömiin. Yksinkertaistavat vastakkainasettelut ja yleistyksen hävittävät näkyvistä paljon tärkeää. Mielekäs keskustelu ja kamppailu yhteiskunnan luonteesta perustuu tietoon maailmasta

---

²⁴⁹ Lähde 2015, 20–21.

²⁵⁰ Lähde 2015, 21.

eli siihen, miten ihmisyyhteisöt ovat toimineet ja toimivat. Se ei perustu mielikuviin, joita rakennetaan yksinkertaistavilla käsitteellisillä vastakkaisasetteluilla.²⁵¹

Lähteen mukaan monimutkaisuus ei kuitenkaan ole selitysten loppu, vaan niiden alku. Sen hyväksyminen ei tarkoita, että asioihin ei voisi ottaa kantaa, tai niiden puolesta ei voisi kamppailla. Muuttuvassa maailmassa on pidettävä varansa, sillä totutut asetelmat voivat yhtäkkiä mullistua. Edistyksestä tulee taantumuksellista, vanhat kilpakumppanit ovatkin yhtäkkiä samalla puolella. Muutoksen edellytyksenä ei ole epämääräinen maailman muuttaminen, vaan ihmisten toiminta itsessään luo muutosta. Toimivat, oppivat ja osallistuvat ihmiset ovat tämän välttämätön edellytys. Jos ajattelemme ja puhumme yksinkertaisesti monimutkaisessa maailmassa, emme voi olla viisaita, Lähde huomauttaa.²⁵²

---

²⁵¹ Lähde 2015, 23, 26, 29–31, 71.

²⁵² Lähde 2015, 31–32.

Tutkimuksen tulokset ja yhteenveto

Olen käyttänyt diskurssianalyysiä laajana viitekehystenä tutkimuksessani, jossa tutkin arvoja, ideologioita, valtaa, mielikuvia ja uskomuksia sekä kielessä ”näkymättömissä” olevia osia, myyttejä ja metaforia. Myytit ovat diskursseissa usein piilevinä, lausumattomina elementteinä ja nousevat aineistossa siten harvoin ”automaattisesti” esiin. Sen vuoksi käytin diskurssianalyysin lisäksi tulevaisuuden tutkimuksen CLA-menetelmää sekä kielentutkimuksen keinoja: retoriikkaa ja representaatioanalyysiä. Vallan rakenteita tutkin muun muassa Laclaun ja Mouffen ideologia- ja diskurssianalyysillä, Fairclough’n kriittisellä diskurssianalyysillä ja Fornäsin kulttuuriteoriolla.

Menetelmällisesti tutkimus oli laaja ja lähestymistapoja oli useita, mutta ne kaikki tukivat toisiaan. Laclaun ideologia- ja diskurssianalyysillä – kiinnekohdilla ”kansainvälistyminen” ja ”suomalaisuus” ja kelluvalla merkitsijällä ”Helsingin vetovoima” – sain tutkimuksesta otteen. Nämä käsitteet toimivat useassa kohdassa vertailupohjana muulle tutkimukselleni. Näen että myös CLA-menetelmästä oli hyötyä tutkimukselleni. CLA antoi syvyyttä diskursseille ja niiden analysoimiselle. Nelitasoinen analyysi jäseni aineistoa odottamalla tavalla: se avasi näkökulmia ja auttoi erittelemään diskursseja, arvoja, ideologioita, maailmankuvia ja myyttejä syvällisemmin kuin teemoittelu. Uskon tosin, että diskurssianalyysi soveltuu kuitenkin paremmin keskustelutilanteisiin ja dialogeihin. Tässä tutkimuksessa vain haastateltavat olivat äänessä kukin yksitellen, joten keskustelua heidän kesken ei syntynyt. Delfoi-menetelmä olisikin voinut olla hyödyllinen – tulevaisuuspainotteisuudestaan huolimatta. Siinä haastateltavat argumentoivat ja vasta-argumentoivat sähköisellä alustalla keskenään anonyymisti.

Tekstin analyysissä olisi voinut käyttää myös ranskalaisen jälkistrukturalisti Jacques Derridan dekonstruktio menetelmää, jolla voidaan paljastaa tekstissä piileviä ristiriitaisuuksia ja kyseenalaistaa sen itsestäänselvyksinä esittämiä asioita. Dekonstruktion perusajatuksena on, että teksti kertoo yhtä paljon myös siitä, mistä se ei kerro. Dekonstruktion avulla voidaan tarkastella sitä, miten dominoivat ideologiat vaientavat konflikteja, valtasuhteista poikkeavia mielipiteitä ja luovat vaikutelmaa harmoniasta ja yhtenäisyydestä.²⁵³ Tällä menetelmällä olisi tutkimuksessa voinut saada esille tarkemmin sitä, mistä diskursseissa ei puhuttu.

---

²⁵³ Fearn, 2003, 169, 173.

Arvot olivat tutkimuksen keskeinen kysymys. Arvoista ei hankkeessa ole käyty juuri keskustelua ja näin ne eivät aineistossakaan olleet selviönä. Taiteilijat arvostavat enemmän itseohjautuvuusarvoja, joihin kuuluu itsensä kehittäminen ja luovuus ja omaperäisyys, enemmän kuin kilpailua valta- asemasta. Mutta kuten olen aiemmin jo todennut, talous on Schwartzin mallissa hankala sijoittaa. Talous vaikuttaa arvoihin ja arvot talouteen. Talous (raha) on välinearvo jonkun toisen arvon saavuttamiseksi. Eniten talous viittaisi kuitenkin valta- ja hedonistiset arvoihin, joihin sisältyvät muun muassa itsensä korostaminen ja halu uusiin kokemuksiin. Puutearvot korostuvat tilanteessa, jossa arvostettua asiaa ei ole, kuten Guggenheim-hankkeessa kansainvälisyys, jota hankkeella on lähdetty tavoittelemaan. Kasvuarvoja taas ovat ne, joiden saavuttaminen lisää niiden tärkeyttä. Esimerkiksi vapaus, joka on taiteilijan toiminnan lähtökohta, on tällainen arvo.

Diskurssianalyysin perusteella Guggenheim Helsinki -hanke perustettiin aineellisen hyödyn tavoittelemiseksi, ei niinkään taiteelliseksi projektiksi. Tätä puoltavat ensiksikin hankkeen retoriikka siitä, kuinka tekoja pyrittiin oikeuttamaan ja miten teot saatiin näyttämään faktoilta, lähes vääjäämättömiltä tosiasioilta, toiseksi hankkeessa käyty vähäinen vuorovaikutteinen keskustelu, sekä kolmanneksi Guggenheim-säätiön vetäytyminen keskustelusta. Näin kannattajien terävimmän viestin kärki hankkeen kannattavuudesta luonnollistui. Nämä loivat hankkeesta mielikuvan valmistelun salamyhkäisyydestä, establishmentistä ja Guggenheim-elitismistä. CLA-analyysillä nimeän arvoiksi ihmisten luovuuden, kulttuuriarvot ja arvokeskustelun, toisaalta taloudelliset arvot. Hyvinvointi on tärkeä inhimillinen päämäärä, arvo, ja sitä Guggenheim-hankkeessa sekä hankkeen kannattajat että vastustajat toivoivat. Kannattajat tavoittelivat sitä rahan, välinearvon, avulla. Vastustajat tavoittelivat hyvinvointia oman toiminnan, luovuuden ja suomalaisten arvojen ja perinteen kautta.

Kysyin tutkimukseni alussa, että voiko samalla arvolla ajaa kahta päämäärää eli voiko se ilmetä erilaisissa tavoitteissa Guggenheim-hankkeessa. Siinä tapauksessa, että hyvinvointi määritellään arvoksi, kannattajilla ja vastustajilla on sama(t) arvo(t). Tällöin hyvinvointi on arvo, koska taloudellisella menestymisellä on kannattajille välinearvoa itseisarvon, hyvinvoinnin saavuttamiseksi. Vastustajille hyvinvointi on arvo, koska oma toiminta, itsensä toteuttaminen ja oma kulttuuriperintö ovat ne arvot, joilla hyvinvointi voidaan saavuttaa. Hirsjärven mukaan kun

jotakin pidetään arvona, on useinkin löydettävissä jokin muu arvo tai arvoja, joihin nähden tätä asiaa on pidetty arvossa.²⁵⁴

Yksi tutkimuskysymyksistäni oli, onko hankkeessa selvitetty päämäärä ja miten ja millä ehdoilla sitä tavoitellaan. Kuten olen jo todennut, hankkeessa ei syntynyt vuorovaikutteista keskustelua juuri missään vaiheessa, osittain siksi että, hankkeen alussa epäonnistunut viestintä polemisoi keskustelun, toiseksi siksi, että Guggenheim-säätiö on pitänyt hankkeen aikana matalaa profiilia. Säätiö ei ole ottanut kantaa keskusteluun eikä avannut näkökulmia. Hankkeen tavoitteet jäivät yleisölle varsin hämäräksi. Syntyi vaikutelma, että yksityiset intressit ovat voimakkaammat kuin yleiset, kuten yksi haastateltavakin asiasta totesi.

Guggenheim-konseptiselvityksessä (2013) todetaan hankkeen toiminta-ajatuksesta ja päämääristä seuraavaa:

Guggenheim Helsinki toisi Suomeen kansainvälisesti arvostettuja näyttelyjä. Samalla se esittelisi yleisölle taiteilijoita ja heidän työskentelyään. Museon ohjelmistossa painottuisivat pohjoismainen ja kansainvälinen arkkitehtuuri, design sekä näiden yhtymäkohdat taiteeseen. Museo toimisi merkittävänä kohtaamispaikkana kaikenikäisille kaupunkilaisille ja vetonaulana matkailijoille. Meren äärellä sijaitseva museorakennus olisi maamerkki kaupunkiin saapuville vierailijoille sekä ympärivuotinen taiteen ja kulttuurin keskus helsinkiläisille.²⁵⁵

Näyttelyistä ja yleisöhankeista todetaan seuraavaa:

Guggenheim Helsinki tuottaisi kansainvälisen tason näyttelyjä, jotka kiertäisivät maailmalla muun muassa muissa Guggenheim-museoissa. Museo tavoittaisi siten laajan yleisön myös Suomen ulkopuolella. Vastaavasti Guggenheim-säätiö toisi museoon ainutlaatuisia vierailevia näyttelyitä, joita ei muuten olisi mahdollista nähdä Suomessa. Ajan mittaan museolle rakennettaisiin museon näyttelyohjelmaa peilaava oma pysyvä kokoelma.

Museon näyttelyt keskittyisivät esittelemään 1900- ja 2000-lukujen merkkiteoksia eri puolilta maailmaa, pohjoismaisen designin ja arkkitehtuurin parhaimmistoa sekä suomalaisen taiteen saavutuksia eri aloilla. Guggenheim-säätiön toiminta-ajatuksen mukaisesti museo hyödyntäisi toiminnassaan Suomen korkeatasoista koulutusjärjestelmää: Se tarjoaisi alueen lapsille ja aikuisille sekä kansainvälisille vierailijoille monipuolisia mahdollisuuksia taidekokemuksen laajentamiseen.²⁵⁶

Nämä yksittäiset katkelmat eivät anna hankkeesta koko kuvaa, esimerkiksi hankkeen rahoituksesta ja hallinnosta, joista myös syntyi syviä kiistoja. Hankkeen vastustajien käyttäytyminen – voimakas negaatio hanketta kohtaan – on kuitenkin ymmärrettävää: suomalaiselle arvomaailmalle on ollut

²⁵⁴ Hirsjärvi 1975, 21.

²⁵⁵ Guggenheim Helsinki, Uudistettu ehdotus 2015, suomenkielinen, tiivistelmä, 4.

²⁵⁶ Guggenheim Helsinki, Uudistettu ehdotus 2013, suomenkielinen, tiivistelmä, 5.

tyypillistä se, että säilyttävät arvot, hyväntahtoisuus, turvallisuus, universalismi ja yhdenmukaisuus ovat pysyneet suomalaisten arvojen kärjessä, vaikka niiden suhteellinen osuus onkin laskenut. Myös yhteisöllisyyden, Schwartzin käsitteellä moraalisten arvojen, merkitys on pysynyt suurena.²⁵⁷ Tässä tutkimuksessa en ottanut kantaa haastateltavien ikäjakaumaan, mutta arvioisin, että haastatelluissa ei ollut alle 40-vuotiaita. Suomalaisia kuitenkin nykyisin kiehtoo hieman enemmän uusi ja ennakoimaton, erityisesti nuorempia ikäryhmiä²⁵⁸, joten voisi arvioida, että nuorempia haastatteleamalla tutkimuksen tulos olisi voinut olla toisenlainen eikä näin suurta vastakkainasettelua olisi ehkä ilmennyt.

Vallan näkökulmaa tarkastelin Laclaulaisella diskurssianalyysillä ja representaatioanalyysillä sekä tutkimalla hegemonisia diskursseja, kielenkäytön faktuaalistamista ja marginaalisten äänien vaimentamista. Vallan näkökulmasta hankkeen kannattajat käyttivät faktuaalistavampaa kieltä ja diskurssit olivat tällä perusteella vastustajia hegemonisempia. Näillä lähestymistavoilla saattoi erottaa hyvin diskurssien ideologisen kahtiajakautumisen. Arvojen näkökulmasta kumpikin ryhmittymä tavoitteli hyvinvointia, mutta diskurssien kautta tarkastellen keskustelu jakautui selvästi kahtia. On mahdollista, että vastustajien vastarinnassa eskaloitui myös taidekentän ”krooninen” ja ”ikuinen” resurssien puute. Fornäsin kulttuuriteorian mukaan vastarinta voi liittyä myös positiivisten utopioiden, toiveiden ja paremman, vapaamman ja onnellisemman tilan luomisen toiveisiin, kunnes puute on poistettu.²⁵⁹

Myytit ja metaforat osoittautuivat haasteellisimmiksi analysoitaviksi. Niiden esiin nostaminen edellytti sekä aikaa että mielikuvitusta. Ilman CLA-menetelmää niitä olisin tuskin selvästi edes löytänyt. CLA osoitti tietä niiden havainnoimiseen ja löytämiseen. Uskoisin, että myyttien ja metaforien pohtiminen olisi ollut kuitenkin hedelmällisempää ryhmätyöskentelynä, jolloin ideoita ja ajatuksia syntyy paljon enemmän kuin itsenäisesti työskennellessä. Inayatullah sanookin, että neljännellä tasolla kosketetaan sydäntä järjen ja mielen lukemisen sijasta.²⁶⁰ Hankkeesta esiin nostamani myytit kuvaavat diskurssien ”metatietoa”, niiden sisältöä. Laclau määrittelee saman

---

²⁵⁷ Pohjanheimo 2005, 245.

²⁵⁸ Pohjanheimo 2005, 247.

²⁵⁹ Fornäs 1998, 79–80.

²⁶⁰ Inayatullah 2004b, 55–83.

”diskurssin merkityksiä ylläpitäväksi rakenteeksi”.²⁶¹ Myyttejä olivat: ”suomalaisuus”, ”eurooppalaisuus”, ”amerikkalaisuus”, ”Guggenheim”, ”sivistys” ja ”teknologia”.

Yleistäen voisi sanoa, että hankkeen kannattajina ovat olleet liike-elämän, julkinen vallan ja osin taideinstituution edustajat, vastustajina ovat olleet taiteilijat ja osa taideinstituution edustajista. Puolin ja toisin hanke on ollut tunteita herättävä, mutta etenkin vastustajille. Heille hanke on ollut intohimoinen, koska he ovat nähneet Guggenheimin suorastaan uhaksi niin itselleen kuin taide-elämälle. Uhka on kohdistunut heidän elantoonsa, mahdollisuuksiinsa ja tulevaisuuteensa. Taiteeseen uhka on kohdistunut omaehtoisen tekemisen, taiteellisen vapauden ja luovuuden rajoittumisena, kaikenlaisena ”ylhäältä sanelemisena” ja ”ohjailuna”. Guggenheimia paheksutaan myös ”kopioinnista” ja ”matkimisesta”, jolla viitataan lähinnä Bilbaoon, mutta myös franchise-toimintaan ja taiteen tuotteistamiseen. Lisäksi nähtiin, että Guggenheim suurena ja varakkaana toimijana nostaa esiin vain suuria nimiä piittaamatta taiteen koko kentästä ja ”pienuudesta” ja orastavista aluista ja nousevista kyvyistä. Taiteilijat ovat aina työskennelleet epävarman elannon turvin, joka koostuu useasta tulolähteestä, muun muassa teosten myynnistä ja apurahoista. Tämän vuoksi jotkin ovat kokeneet, että he eivät uskalla julkisesti vastustaa Guggenheim-hanketta, koska pelkäävät joutuvansa leimatuiksi ”taiteen vastustajaksi”, ”perussuomalaisiksi”, ”vasemmistolaisiksi” tai ”äärioikeistolaisiksi”. Kannattajille, etenkin liike-elämän edustajille, hanke näyttäytyi erittäin tärkeänä, mutta ei heillekään ”elintärkeänä”. Jos Guggenheim ei toteudu, he sanoivat ”keksivänsä jotain muuta”. Kannattajille Guggenheim esiintyi kuitenkin ”älyttömän hyvänä investointina Suomelle ja Helsingille” sekä ”äärimmäisen tärkeänä kokonaisuutena”.

Tutkimukseni lopputulos perusteluineen oli hyvin samankaltainen kuin Museoliiton tekemässä kyselyssä museoalan ammattilaisille, jossa suurin osa vastaajista (71 %) ei toivonut Guggenheim-hankkeen toteutumista. Myös Museoliiton tutkimuksen perustelut ovat pääosin taloudellisia.

---

²⁶¹ Palonen 2008, 217; Palosen käsikirjoituskopio 2014, 9. KJA.

Lopuksi

Tämän tutkimuksen pääkysymys, arvot, ideologiat ja myytit, oli haastava. Tämän vuoksi olen tutkinut aineistoa useasta näkökulmasta ja eri lähestymistavoilla. Olen vuoroin analysoinut yksityiskohtia ja vuoroin pyrkinyt ymmärtämään kokonaisuutta palaten tutkimuksen lähtökohtiin hermeneuttisen kehän tavoin.

Muodostamme – minä, haastateltavat ja tutkimuksen lukijat – käsityksemme kaikesta ympärillämme olevasta kaikesta aikaisemmasta ja tämänhetkisestä sisä- ja ulkopuolisesta informaatiostamme. Näin myös käsillä olevassa Guggenheim-hankkeen tutkielmassa. Tämän perusteella tästä tutkimuksesta ja sen painopisteitä muodostui juuri tämänlainen. Kolmas tulkinta syntyy tekstin vastaanotossa. Selonteot ja maailma kietoutuvat yhteen.

On tutkittu, että viihde- ja kulttuuripalvelut synnyttävät vetovoimaa. Luovan talouden nähdään vaikuttavan alueiden, kaupunkien, kuntien, maakuntien ja koko maan vetovoimaisuuteen.²⁶² Myös Opetusministeriön Kulttuurivientiraportissa 2008 on todettu, että kulttuuriviennissä on vielä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia, jonka käyttöön saaminen vahvistaa kulttuurin tuotannon taloudellista perustaa, lisää sen kansantaloudellista merkitystä ja siten vahvistaa suomalaista kulttuuria.²⁶³

Tutkimusten mukaan epäonnistuneiden museohankkeiden taustalla on ollut liian heikko alueelliseen identiteettiin kiinnittyminen. Linko kirjoittaa, että ”Mittavat kulttuuri-investoinnit, varsinkin jos ne kohdistuvat yksittäiseen rakennukseen, eivät ole mikään menestyksen tae”.²⁶⁴ Organisaatioiden tulisi samanaikaisesti olla sekä paikallisia, kansallisia että kansainvälisiä. Niiden pitäisi pystyä toimimaan kaikissa näissä konteksteissa ja kehittää näiden kolmen tason välisiä yhteyksiä. Tutkijat ottavat esiin Tate Modern -museon, jonka suosio perustuu siihen, että alueen kehittäminen kulttuurin avulla juurrutettiin tiiviisti osaksi politiikkaa, liike-elämää, luovia aloja ja yhteisön tarpeita. Kulttuurivetoinen kehittäminen huomioi eri tahojen intressit tasapainoisella – siis

---

²⁶² Esimerkiksi Florida 2005; Berglund & Kohtala 2015.

²⁶³ Kulttuurivientiraportti 2008, Saatesanat.

²⁶⁴ Linko 2013.

ylipäättään ”reilulla tavalla”.²⁶⁵ Myös Helkama toteaa, että mitä enemmän kansakunnalla on sosiaalista pääomaa, sitä parempi on sen kilpailukyky.²⁶⁶

Demokratian arvoihin kuuluu kansalaiskeskustelu. Nietzsche on todennut, että demokraattisissa yhteiskunnissa elämän peruseriaatteista ollaan keskimäärin erimielisempiä kuin epädemokraattisissa maissa. Demokraattisissa maissa käydään enemmän arvokeskustelua, koska tarjolla on erilaisia näkemyksiä siitä, miten yhteisiä asioita on hoidettava.²⁶⁷

Museohanke on tältä erää poliittisesti loppuun käsitelty. Tulevaisuudesta voi esittää vain arvailuja. Etelärannan tontin kohtalo on myös avoin. Kaarin Taipaleen toimittamassa pamfletissa *Guggenheimin varjossa* todetaan, että säätiön ja Helsingin kaupungin väliseen sopimukseen on kirjattu tavoite, että museo todella toteutetaan.²⁶⁸

Tämä tutkimus on pitkän tien tulema. Kaikki lienee alkanut jo vuonna 1989, jolloin suoritin Jyväskylän avoimessa yliopistossa valtio-opin arvosanan. Sen jälkeen matkaan on tarttunut taidehistorian lisäksi lakia, estetiikkaa, viestintää, kasvatustiedettä, ympäristöpolitiikkaa ja jo mainittu tulevaisuuskientutkimus. Olen suorittanut opintojani oman uran ja elämän ohessa. Ilman sitä kokemusta ja ikuista uteliaisuutta en olisi kyennyt tekemään tätä tutkimusta näistä kysymyksistä ja näkökulmista. Nyt aika oli siihen valmis. Olen nöyrin mielin ja kiitollinen.

Tässä tutkimuksessa en selvittänyt CLA-analyysiin kuuluvia tulevaisuuskuvia. Ne teen seuraavaksi, vielä erästä suorittamatonta kurssia varten, jotta saan itseni viimeinkin, tutkintovaatimusten mukaisesti, valmiiksi.

Lopuksi minulle tuntemattomaksi jääneen runoilijan lauseet.

---

²⁶⁵ Serota & Hyslop 2011, 328–336.

²⁶⁶ Helkama 2015, 127–128.

²⁶⁷ Helkama 2015, 9.

²⁶⁸ ”I vårt avtal står det att målet är att museet verkligen förverkligas”. Taipale 2012, 58 (perustuu haastatteluun Staffan Bruun/Janne Gallen-Kallela-Sirén: ”Helsingfors ska få unik museum”, HBL 26.1.2011).

*Turha on toivoa
että vuoret siirtyvät jylisten.
Ihmeiden odottajat
saavat odottaa kauan.
Hiljaista hierontaa,
kynnellä raapimista
aamusta iltaan,
vuodesta toiseen,
sitä tämä on.
Hidasta, mutta ei huomaamatonta.
Katso taaksesi, näet sen uran,
jonka me olemme jättäneet.
Eikä se ole vähäinen saavutus,
vaikka ne yksittäiset sirut
näyttävät kämmenen pohjalla
pieniltä, kovin pieniltä.*

LÄHTEET

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Arkistolähteet

Kirsi Javanaisen arkisto (KJA), Helsinki:

Haastatteluaineisto. Guggenheim Helsinki -tutkimushaastatteluaineisto 4.5.–1.9.2016, tekijä Kirsi Javanainen.

Palonen, Emilia, 2014. *Pelkkää hegemoniaa? Laclaulainen diskurssiteoria politiikan tutkimuksen työkaluna*. Päiväys 10.6.2014. Käsikirjoituksen kopio. Jaettu opiskelijoille Ideologia- ja diskurssianalyysikurssilla. Järjestäjä Helsingin yliopisto, Avoin yliopisto, elokuu 2015.

Opinnäytteet

Aura, Merja, 2014. Guggenheim Helsinki – Kiista kaupunkitilasta Helsingin Sanomissa keväällä 2012. Helsingin yliopisto, taidehistoria. Pro gradu.

Ekholm, Matti, 2016. Keskustelua imagosta, brändistä ja Helsingin markkinoinnista uuden vuosituhannen ensivuosisikymmenellä. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalitiede. Pro gradu. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/163849/Ekholm_Yhteiskuntapolitiikka.pdf?sequence=2. Viitattu 10.11.2016.

Hannikainen, Otto, 2015. Taidekentän käsityksiä kaupunkitilasta – Guggenheim Helsinki -keskustelut 2012. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntapolitiikka, kulttuuripolitiikka. Pro gradu.

Laitila, Teuvo, 1982. Myytti ja tulkinta. Ymmärtävä myyttitutkimus uskontotieteessä 13 esimerkkitapauksen valossa. Helsingin yliopisto, historiallis-kielitieteellinen osasto, uskontotiede. Pro gradu.

Meincke, Alexandra, 2014. Positioning the Guggenheim Foundation within the culture industry: a critical assesment of the commodification and standardization of culture through the Guggenheim Foundation's museum franchises. Helsingin yliopisto, taidehistoria. Pro gradu.

Tammisto, Anni, 2011. Töhry- vai taidepolitiikka? Diskurssiteoreettinen tarkastelu graffitin artikulaatiosta suhteessa kaupunkitilaan Helsingissä 1985 – 2010. Helsingin yliopisto, yleinen valtio-oppi. Pro gradu. Tiivistelmä <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/28198>. Viitattu 18.10.2016.

Digitaaliset lähteet

Aromaa, Jonni (2016). Guggenheimin apulaispomo Helsingin-museosta: Meillä ei ole kiire <http://yle.fi/uutiset/3-9116637>, Yle 24.8.2016. Viitattu 21.10.2016.

Arvojen yleismaailmallinen malli (Schwartz, Shalom 1992).

<http://www.puohiniemi.fi/uploads/images/Arvokartat/Arvokeh%C3%A4%20tekstiin.jpg>.

Viitattu 27.11.2016.

Checkpoint Helsinki. <http://www.checkpointhelsinki.org/meista>, viitattu 21.11.2016.

CLA Game Report, Causal Layered Analysis Game on Neo-Carbon Energy Scenarios. Heinonen, Sirkka, Balcom Raleigh, Nicolas, Karjalainen, Joni, Minkkinen, Matti, Parkkinen, Marjukka & Ruotsalainen, Juho. Finland Futures Research Centre, Turku School of Economics, University of Turku. Saatavilla: https://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/julkaisut/e-tutu/Documents/eBook_12-2015.pdf, viitattu 4.12.2016.

Dialektiikka. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Dialektiikka>. Wikipedia, viitattu 1.12.2016.

Frilander, Aino (2016). Guggenheim nousee ehkä sittenkin – Kustannukset jaettaisiin Helsingin kaupungin ja yksityisten kesken <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1478140841581?ref=hs-etusivub-uusimmat-#14>. Viitattu 21.11.2016.

Guggenheim Helsinki -suunnitelma. https://fi.wikipedia.org/wiki/Guggenheim_Helsinki_-_suunnitelma. Wikipedia. Viitattu 21.10.2016.

Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2013–2016 (25.3.2013):

http://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf,

viitattu 29.10.2016.

Helsingin Sanomat 3.5.2012. Pääkirjoitus. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002528093.html>. Viitattu 23.11.2016.

Helsingin Uutiset (2012). Pajunen taktikoi pelastaakseen Guggenheimin
<http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/104053-pajunen-taktikoi-pelastaakseen-guggenheimin>,
16.4.2012. Viitattu 29.10.2016.

Hermeneuttinen analyysi

<https://koppa.iyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/hermeneuttinen-analyysi> Koppa, Jyväskylän yliopisto. Viitattu 29.10.2016.

Iltta-Sanomat (2016). ”Guggenheim-ällistys heräsi Hesarissa: ’Näiden rivien pitäisi havahduttaa’
<http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000000469652.html>. Viitattu 21.11.2016.

Jokela, Markus (2012). Pajunen vastaa Guggenheim-kysymyksiin Facebookissa ja Twitterissä
<http://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002526451.html>, HS 16.4.2012. Viitattu 2.11.2016.

Kantokorpi, Otso (2011). [Blogi] Guggenheim, osa n: Toteutumattomien Guggenheimien arkisto
22.10.2011. <http://alastonkriitikko.blogspot.fi/2011/10/guggenheim-osa-n-toteutumattomien.html>. Viitattu 21.10.2016.

Koskinen, Petri (2014). Guggenheim Helsinki tulee Ruotsiin.

<http://www.kauppalehti.fi/uutiset/guggenheim-helsinki-tuleekin-ruotsiin/bSi6eUfq>,
Kauppalehti 17.10.2014. Viitattu 29.10.2016.

Laatikainen, Outi (2016). Museoliitto ärähti Guggenheim-hankkeesta: ”Vaikea ymmärtää sitä nihkeyttä”
<http://www.ess.fi/uutiset/kulttuurijaviihde/art2317749>, Etelä-Suomen Sanomat,
8.11.2016. Viitattu 14.11.2016.

Laitinen, Joonas (2012). Guggenheim museo jää seuraavan valtuuston päätettäväksi
<http://www.hs.fi/kulttuuri/a1305560003416>, HS 16.4.2012. Viitattu 21.11.2016.

Levä, Kimmo (2016). [Blogi] Kuka voittaa ja mitä, jos Guggenheim ei toteudu?

<http://museoliitto.blogspot.fi/2016/11/kuka-voittaa-ja-mita-ios-guggenheim-ei.html>. Viitattu
30.11.2016.

- Manssila, Petri (2012). Puu-Guggenheim sopisi Tekesille <http://yle.fi/uutiset/3-5773453>, Yle 17.4.2012. Viitattu 21.11.2016.
- Menetelmäopetuksen tietovaranto <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/yhteiset/motv-lista.html>, KvaliMOTV, Osio 5.1, Fenomenografia. Viitattu 23.10.2016.
- Menetelmäopetuksen tietovaranto http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html, KvaliMOTV, Osio 5.6 Sosiaalinen konstruktionismi. Viitattu 27.10.2016.
- Minäkö tutkija? Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen keskeisiä periaatteita <http://www.xip.fi/tutkija/0401b.htm>. Viitattu 23.10.2016.
- Museoliitto [blogi] 19.2.2016 Guggenheim Helsinki – kyllä vai ei? <http://museoliitto.blogspot.fi/2016/02/guggenheim-helsinki-kylla-vai-ei.html>. Viitattu 11.12.2016.
- The New York Times 19.3.2014. Door to Art of the World, Barely Ajar, by Cotter, Holland. <http://www.nytimes.com/2014/03/20/arts/artsspecial/door-to-art-of-the-world-barely-ajar.html>. Viitattu 30.11.2016).
- Niemi, Merja, 17.7.2016 <http://mahdollistamo.fi/uskonko-itseeni-ja-mahdollisuuksiini/>. Viitattu 3.12.2016.
- Niskasaari, Mikko (2012). [Blogi] Guggenheim fiaskosta fiaskoon 14.1.2012, <http://www.mikkoniskasaari.fi/node/121>. Viitattu 27.11.2016.
- Norman Fairclough. https://en.wikipedia.org/wiki/Norman_Fairclough. Wikipedia. Viitattu 27.11.2016.
- Oksanen, Kimmo (2016). Helsingin valtuusto pääsee päättämään Guggenheimin kohtalosta – kaupunginhallitus hyväksyi esityksen äänin 8–7. <http://www.hs.fi/kaupunki/a1479699326170>, HS 21.11.2016, viitattu 21.11.2016.

- Palonen, Emilia (2012). *Guggenheim ja kulttuuritalouden vastakkaiset trendit*. Poliitikasta.fi, 2.5.2012 <http://politiikasta.fi/guggenheim-ja-kulttuuritalouden-vastakkaiset-trendit/>. Viitattu 22.11.2016.
- Perussuomalaiset, Kunnallisvaalit, <https://fi.wikipedia.org/wiki/Perussuomalaiset#Kunnallisvaalit>. Wikipedia. Viitattu 21.10.2016.
- Poliittisen käsite. Poliittisen käsite, Carl Schmitt <https://tutkijaliitto.fi/kirjat/carl-schmitt-poliittisen-kasite/>, luettu 2.12.2016. Tutkijaliitto. Viitattu 2.12.2016.
- Rajavuori, Tuuli (2016). [Blogi] *Guggenheim Helsinki – kyllä vai ei?* <http://museoliitto.blogspot.fi/2016/02/guggenheim-helsinki-kylla-vai-ei.html>, Suomen museoliitto 19.2.2016. Viitattu 29.10.2016.
- Remes, Liisa (2016). *Diskurssianalyysin kolme traditiota* <https://metodix.fi/2014/05/19/remes-diskurssianalyysin-kolme-traditiota/>, Metodix 19.5.2014, viitattu 27.10.2016.
- Santaharju, Teija. Finnair ja Tallink sijoittavat Guggenheimiin – ”Lisää matkailijoita maahan” <http://yle.fi/uutiset/3-8630423>, Yle, luettu 27.12.2016. Viitattu 27.12.2016.
- Sirén, Vesa (2016). Guggenheim-päätösesitys ei lyö lukkoon julkisivua – Tältä rakennus näyttäisi eri väreissä <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1478492187242>, HS 7.11.2016. Viitattu 7.11.2016.
- Sorjanen, Axa (2014). Guggenheim ei ole enää taidehanke <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kulttuuri/helsingin-guggenheim-ei-ole-ena-taidehanke/>, Suomen Kuvalehti 6.4.2014. Viitattu 21.11.2016.
- Sorjanen, Axa (2015). Guggenheim Helsinki – kiistellyn hankkeen salatut taustat ja piilovaikuttajat <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/guggenheim-helsinki-kiistellyn-hankkeen-salatut-taustat-ja-piilovaikuttajat/>, Suomen Kuvalehti 23.6.2015. Viitattu 21.11.2016.
- Sosiaalisen identiteetin teoria, kritiikki https://fi.wikipedia.org/wiki/Sosiaalisen_identiteetin_teoria. Wikipedia. Viitattu 27.11.2016.
- Sähköinen sivistyssanakirja <http://www.suomisanakirja.fi/uskomus>. Viitattu 3.12.2016.

Taloustutkimus 20.1.2016. GUGGENHEIM – tulovirta ulkomaan matkailusta pääkaupunkiseudulle http://www.mara.fi/site/attachments/Guggenheim_LOP_2001_2016_1.pdf. Viitattu

21.10.2016.

Torvinen, Pekka (2016). Helsingin kaupunginvaltuusto hylkäsi Guggenheimin taidemuseon äänin 53–32. <http://www.hs.fi/kaupunki/art-2000004888519.html>, HS 30.11.2016. Viitattu 1.12.2016.

Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy. *Ulkomaalaiset matkailijat pääkaupunkiseudulla* http://www.visithelsinki.fi/sites/default/files/legacy_files/files/Tutkimukset/tak_rajatutkimus_vuosiraportti_2015_-_paakaupunkiseutu.pdf, TAK Rajatutkimus 2015. Viitattu 11.11.2016.

Uskomus, <https://fi.wikipedia.org/wiki/Uskomus>. Wikipedia. Viitattu 3.12.2016.

Uusi Suomi 13.1.2014. Helsinki varaa tontin Guggenheimille – Päätös vaati 3 äänestystä <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/65609-helsinki-varaa-tontin-guggenheimille>. Viitattu 21.11.2016.

Vedenpää, Ville (2014). Guggenheim-tontille vaihtoehtoinen ideakilpailu – aloite USA:sta <http://yle.fi/uutiset/3-7460117>. Viitattu 21.11.2016.

PAINETUT LÄHTEET

Allardt, Erik (1962). Arvot. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia no 18, Helsinki.

Anttila, Pirkko (1993). *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet*. WSOY, Porvoo.

Aristoteles (1989). *Nikomakhoksen etiikka*. Suom. Knuuttila, Simo. Gaudeamus, Helsinki.

Aristoteles (1997). *Retoriikka*. Suom. Hohti, Paavo. Gaudeamus, Helsinki.

Bardy, Marjatta (2007a). Mitä meille ja meissä tapahtuu? Teoksessa Helne, Tuula & Laatu, Markku (toim.) *Vääryyskirja*. Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala.

Bardy, Marjatta (2007b). Taiteen paluu arkeen. Teoksessa Bardy, Marjatta, Haapalainen, Riikka, Isotalo, Merja & Korhonen, Pekka (toim.) *Taide keskellä elämää*. Otavan Kirjapaino, Keuruu.

- Bell, Wendell (2007). *Foundations of Futures Studies. Values, Objectivity, and the Good Society. Volume 2*. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey.
- Bell, Wendell (2008). *Foundations of Futures Studies. History, Purposes, and Knowledge. Human Science for a New Era, Volume 1*. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey.
- Berglund, Eeva & Kohtala, Cindy (2015) (toim.). *Uusi Helsinki? 11 näkökulmaa kaupungin mahdollisuuksiin*. Printon Trükikoda, Viro.
- Billig, Michael (1987). *Arguing and Thinking. A rhetorical approach to social psychology*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Blom, Raimo (1967). Yhteiskunnan kerrostumarakenne ja sosiaaliset arvot. Tampereen yliopiston tutkimuslaitos, monistesarja 37 (A), Tampere.
- Bourdieu, Pierre (1984). *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. Routledge & Kegan Paul, London.
- Bourdieu, Pierre (1985). *Sosiologian kysymyksiä*. Käännös Roos, J. P. Gummerus Oy Kirjapaino, Jyväskylä.
- Concept and Development Study for a Guggenheim Helsinki, englanninkielinen (2011)
http://www.hel.fi/hel2/kanslia/guggenheim/ps/concept_and_development_study_for_a_guggenheim_helsinki.pdf. Viitattu 21.11.2016.
- De Simone, V. (2004). Causal Layered Analysis: A 'coocbook' approach. Teoksessa Inayatullah, Sohail (toim.) *The Causal Layered Analysis (CLA) Reader. Theory and Case Studies of an Integrative and Transformative Methodology*. Tamking University Press, Taipei.
- Eräsaari, Risto (2007). Konteksti. Teoksessa Laine, Markus, Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki University Press, Helsinki.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Fairclough, Norman (1992). *Discourse and social change*. Polity, Cambridge.

Fairclough, Norman (1995). *Critical discourse analysis. The study of language*. Longman, London.

Fairclough, Norman (1997). *Miten media puhuu*. Suom. Blom, Virpi & Hazard, Kaarina. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Fearn, Nicholas (2003). *Miten ajatella kuin filosofi*. Suom. Tillman, Maarit. Art House, Helsinki.

Finavian lehdistötiedote 5.4.2016. Finavia investoi Guggenheim Helsinki -hankkeeseen

<https://www.finavia.fi/fi/tiedottaminen/ajankohtaista/2016/finavia-investoi-guggenheim-helsinki-hankkeeseen/>. Viitattu 21.11.2016.

Florida, Richard (2005). *Luovan luokan esiinmarssi. Miten se muuttaa työssäkäyntiä, vapaa-aikaa, yhteiskuntaa ja arkielämää*. Alkup. *The Rise of the Creative Class and how it's transforming work, leisure, community and everyday life (2002)*. Suom. Nousiainen, Jarmo, Mikkonen, Maria & Raudaskoski, Seppo. Talentum. Helsinki.

Fornäs, Johan (1998). *Kulttuuriteoria, myöhäismodernin ulottuvuuksia*. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Foucault, Michel (1982). The subject and Power, Afterword. Teoksessa Hubert, L. Dreyfus, Hubert, L. & Rabinow, Paul (toim.) *Michel Foucault. Beyond Structuralism and Hermeneutics*. Harvester, London.

Foucault, Michel (1986). *The Archaeology of Knowledge*. Tavistock, London.

Foucault, Michel (1992). The Discourse on Language. Appendix. Teoksessa *The Archaeology of Knowledge*. Tavistock, London.

Foucault, Michel (2005). *Tiedon arkeologia*. Alkup. *L'archéologie du savoir, 1969*. Suom. Kilpeläinen, Tapani. Vastapaino, Tampere.

Freeden, Michael (2003). *Ideology. A Very Short Introduction*. Oxford University Press, Oxford.

Gramsci, Antonio (1971). *Selections from the Prison Notebooks of Antonio Gramsci*. Lawrence and Wishart, London.

- Guggenheim Helsinki: *Concept and Development Study for a Guggenheim Helsinki*, 2011.
http://www.hel.fi/hel2/kanslia/guggenheim/ps/concept_and_development_study_for_a_guggenheim_helsinki.pdf. Viitattu 21.11.2016.
- Guggenheim Helsinki: Konsepti- ja kehityselvitys* (suomenkielinen), 2011.
http://www.hel.fi/hel2/kanslia/guggenheim/ps/guggenheim_selvitys_suomennos.pdf. Viitattu 21.11.2016.
- Guggenheim Helsinki Revised Proposal 2013*. http://www.guggenheimhki.fi/wp-content/uploads/2013/08/gHelsinki_web_ENG1.pdf. Viitattu 21.11.2016.
- Guggenheim Helsinki Uudistettu ehdotus 2013*. http://www.guggenheimhki.fi/wp-content/uploads/2013/09/gHelsinki_web_FIN.pdf. Viitattu 21.11.2016.
- Haapala, Vesa (2003). Sokeus ja oivallus. Metaforan retoriikkaa Friedrich Nietzschen ja Edith Södergradin teksteissä. Teoksessa Haapala, Vesa (toim.) *Kuvien kehässä. Tutkielmia kirjallisuudesta, poetiikasta ja retoriikasta*. Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala.
- Hall, Stuart (1999). *Identiteetti*. Suom. Lehtonen, Mikko & Herkman, Juha. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Halliday M. A. K. (1994). *An Introduction to Functional Grammar*. Second Edition. Arnold, London.
- Harva, Urpo (1953). *Johdatus filosofiaan*. Kirjapaino Oy Merkur, Helsinki.
- Helkama, Klaus (2015). *Suomalaisten arvot. Mikä meille on oikeasti tärkeää?* Meedia Zone Oü, Tallinna.
- Helsingin kaupungin strategiaohjelma:
http://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf. Viitattu 29.10.2016.
- Heywood, Andrew (2012). *Political Ideologies. An Introduction*. Palgrave MacMillan, London.
- Hirsjärvi, Sirkka (1975). *Arvot ja arvojen konsistenssi kasvatustavoitteiden määräytymisen lähtökohtana*. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustiede. Lisensiaatintutkimus.

- Hirsjärvi, Sirkka (2014). Aineiston hankinnan suunnittelu. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (toim.) *Tutki ja kirjoita*. Bookwell Oy, Porvoo.
- Honko, Lauri (1972). *Uskontotieteen näkökulmia*. WSOY. Porvoo.
- Howarth, David & Torfing, Jacob (toim.) (2005). *Discourse Theory in European Politics. Identity, Policy and Governance*. CPI Antony Rowe, Great Britain.
- Häikiö, Liisa & Niemenmaa, Vivi (2007). Valinnan paikat. Teoksessa Laine, Markus, Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Inayatullah, Sohail (1993). From 'Who am I?' to 'When am I?'. Framing the Shape and Time of the Future. *Futures* Vol. 25 No. 3 (235–253).
- Inayatullah, Sohail (1998). Causal Layered Analysis. Poststructuralism as Method. *Futures* Vol. 30 No. 8 (815–829).
- Inayatullah, Sohail (2004a). Causal Layered Analysis: Theory, historical context, and case study. Teoksessa Sohail Inayatullah (toim.) *The Causal Layered Analysis (CLA) Reader. Theory and Case Studies of an Integrative and Transformative Methodology*. Tamkang University Press, Taipei.
 Saatavilla:
<http://www.metafuture.org/cla%20papers/Inayatullah%20%20Causal%20layered%20analysis%20-%20theory,%20historical%20context,%20and%20case%20studies.%20Intro%20chapter%20from%20The%20CLA%20Reader..pdf> (8–49). Viitattu 9.11.2016.
- Inayatullah, Sohail (2004b). Deconstructing and Reconstructing the Future: Predictive, cultural, and critical epistemologies. Teoksessa Sohail Inayatullah (toim.) *The Causal Layered Analysis (CLA) Reader. Theory and Case Studies of an Integrative and Transformative Methodology*. Tamkang University Press, Taipei.
- Inglehart, Ronald (1977). *The Silent Revolution*. Princeton University Press, New Jersey.

- Jokinen, Arja (2002). Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1991). Diskursseja rakentamassa. Näkökulmia sosiaalisten käytäntöjen tutkimiseen. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Tutkimuksia, Sarja A, Nno 2.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2000). Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2002). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2000). Diskursiivinen maailma. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Juhila, Kirsi (2000). Miten tarinasta tulee tosi. Faktuaalistamistarinat viranomaispuheessa. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Kalliokoski, Jyrki (2002). Miten kieli toimii kirjoitetuissa ja puhutuissa teksteissä? Teoksessa *Kieli ja sen kieliopit, opetuksen suuntaviivoja*. Opetusministeriö. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Kluckhohn, Clyde (1951). Values and Value Orientations in the Theory of Action. An Exploration in Definition and Classification. Teoksessa Parsons, Talcott & Shils, Edward A. (toim.) *Toward a General Theory of Action*. Harvard University Press, Cambridge.
- Kuusi, Osmo (2013). Delfoi-menetelmä. Teoksessa Kuusi, Osmo, Bergman, Timo & Salminen, Hazel (toim.) *Miten tutkimme tulevaisuuksia?* Vammalan kirjapaino, Sastamala.
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985). *Hegemony and socialist strategy: towards a radical democratic politics*. Verso, London.

- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1987). Post-Marxism without Apologies. *New Left Review*, No. 166 (79–106).
- Laine, Markus, Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (2007). Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine, Markus, Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Leiwo, Matti & Pietikäinen, Sari (1996). Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja vallankäytön politiikat*. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Linko, Maaria (2013). Guggenheim Helsinki: toimijatahot vastakkain. *Yhdyskuntasuunnittelu* 2013:4, vol. 51 (30–56). Saatavilla: <http://www.yss.fi/journal/guggenheim-helsinki/>. Viitattu 22.11.2016.
- Lähde, Ville (2015). *Paljon liikkuvia osia*. AS Pakett, Tallinna.
- Lähdesmäki, Tuuli (2007). *Kuohahdus Suomen kansan sydäimestä – Henkilömonumentti diskursiivisena ilmiönä 1900-luvun lopun Suomessa*. Gummerus Kirjapaino Oy, Vaajakoski. Nykykulttuurin tutkimuslaitoksen julkaisuja 94. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26678/9789513942373.pdf?sequence=1>. Viitattu 17.10.2016.
- Mannermaa, Mika (2006). *Demokratia tulevaisuuden myllerryksessä. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen uudessa viitekehyksessä*. Eduskunnan Tulevaisuusvaliokunnan julkaisu.
- Merleau-Ponty, Maurice (1993). *Silmä ja mieli*. Suom. Pasanen, Kimmo. Taide, Helsinki.
- Mikkola, Teija (2003). *Muuttuvat arvot ja uusi keskiluokka – Tutkimus arvojen mittaamisesta ja monitasoisuudesta*. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia No. 241. Yliopistopaino, Helsinki. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23347/muuttuva.pdf?sequence=5>. Viitattu 27.11.2016.
- Morris, Charles (1956). *Varieties of Human Value*. The University of Chicago Press, Chicago.

Morris, Charles (1964). *Signification and Significance. A Study of the Relations of Signs and Values*. The M. I. T. Press, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge.

Mykkänen, Juri & Lautela, Antti (1996). Kone ja kampanja. Poliittisen järjestötoiminnan metaforat vuoden 1994 presidentinvaalissa. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilka (toim.) *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Neuwirth, Kurt (2000). Testing the Spiral of Silence Model: The Case of Mexico. *International Journal of Public Opinion Research*. Vol. 12, Issue 2 (133–158).

Niiniluoto, Ilkka (1982). Arvojen olemassaolosta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Patoluoto, Ilkka (toim.) *Arvo*. Suomen Filosofisen Yhdistyksen järjestämä kotimainen tutkijakollokvio. Jyväskylä 8.–9.5.1981. Jyväskylän yliopiston filosofian laitos. Julkaisu 16/1982.

Nurmela, Sakari, Pehkonen, Juhani & Sänkiaho, Risto (1997). Viiltoja suomalaiseen yhteiskuntaan. Teoksessa *Suomen tulevaisuus – taloudesta arvoihin*. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko eduskunnalle, osa 2, oheisjulkaisu 2. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1997/6.

Näin suomalaista kulttuuria viedään. Kulttuurivientiraportti 2008. Villacis, Ilmi (toim.).

Opetusministeriön julkaisuja 2009:3. Saatavilla:

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76681/OPM38.pdf?sequence=1>.

Viitattu 6.12.2016.

Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto (2009). *Kulttuuripolitiikan strategia 2020*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:12. Saatavilla:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm12.pdf?lang=fi>.

Viitattu 28.10.2016.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2012). Guggenheim-Helsinki, Kooste selvityksen esityksistä ja avoimista kysymyksistä. Korjattu versio 1.2.2012. Saatavilla:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/liitteet/Guggenheim-valtio_01022012.pdf. Viitattu 28.10.2016.

- Palonen, Emilia (2008). Ernesto Laclau ja Chantal Mouffe. Diskurssiteoriaa ja radikaalia demokratiaa. Teoksessa Lindroos, Kia & Soininen, Suvi (toim.) *Politiikan nykyteoreetikkoja*. Esa Print, Tampere.
- Perelman, Chaïm (1982). *The Realm of Rhetoric*. University of Notre Dame Press. London.
- Perelman, Chaïm (1996). *Retoriikan valtakunta*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Pohjanheimo, Esa (2005). Pysyvää ja eriytyvää: arvomuutoksia Suomessa 1970-luvulta nykypäivään. Teoksessa Pirttilä-Backman, Anna-Maija, Ahokas, Marja, Myyry, Liisa & Lähteenoja, Susanna (toim.) *Arvot, moraali ja yhteiskunta. Sosiaalipsykologisia näkökulmia yhteiskunnan muutokseen*. Gaudeamus, Helsinki.
- Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1987). *Discourse and Sosial Psychology. Beyond Attitudes and Behaviour*. Sage, London.
- Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1989). *Discourse and Social Psychology*. Sage, London.
- Rescher, Nicholas (1969). *Introduction to Value Theory*. Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall.
- Rokeach, Milton (1973). *The Nature of Human Values*. The Free Press, New York.
- Rubin, Anita (1997). Arvot ja murros. Teoksessa Huopainen, Raili (toim.) *Tulevaisuuden museossa*. Cosmoprint, Helsinki.
- Rubin, Anita (2003). Tulevaisuudenkuvat ja identiteetin rakentuminen myöhäismodernissa. Teoksessa Kampainen, Matti; Kuusi, Osmo & Söderlund, Sari (toim.) *Tulevaisuudentutkimus, perusteet ja sovelluksia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 896. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Rubin, Anita (2013). Causal Layered Analysis. Teoksessa Kuusi, Osmo, Bergman, Timo & Salminen, Hazel (toim.) *Miten tutkimme tulevaisuuksia*. Vammalan kirjapaino, Sastamala.
- Russo, Colin (2004). The CLA Questioning Methodology. Teoksessa Inayatullah, Sohail (toim.) *The Causal Layered Analysis (CLA) Reader. Theory and Case Studies of an Integrative and Transformative Methodology*. Tamking University Press, Taipei.

- Scheepers, Peer, Gijsberts, Mérove & Coenders, Marcel (2002). Ethnic Exclusionism in European Countries, Public Opposition to Civil Rights for Legal Migrants as a Response to Perceived Ethnic Threat, *European Sociological Review* 18:1 (17–34).
- Schwartz, Shalom H. (1992). Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Test in 20 Countries. Teoksessa Zanna, M. P. (toim.) *Advances in Experimental Social Psychology*. Vol. 25 (1–65). Academic Press, San Diego.
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.220.3674&rep=rep1&type=pdf>.
Viitattu 27.11.2016.
- Schwartz, Shalom (2011). *Kulttuuriset arvo-orientaatiot. Kansallisten erojen luonne ja seuraukset*. Suom. Puohniemi, Martti. Bookwell Oy, Vaajakoski.
- Serota, Nicholas & Hyslop, Donalt (2011). Art and Culture in regeneration Tate Modern Bankside and London. *Journal of Urban Regeneration and Renewal* 4:4 (328–336).
- Slaughter, Richard, A. (2002). Beyond the Mundane: Reconciling Breadth and Depth in Futures Enquiry. *Futures* Vol. 34 No. 6 (493–507).
- Suoninen, Eero (2002). Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Summa, Hilikka (1996). Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (toim.) *Pelkkää retoriikkaa*. Vastapaino, Tampere.
- Taipale, Kaarin (toim.) (2012). *Guggenheimin varjossa*. Into Kustannus Oy, Helsinki.
- Tajfel, Henri (1981). *Human groups and social categories. Studies in social psychology*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Triandis, Harry C. (1971). *Attitude and Attitude Change*. John Wiley & Sons, Inc., New York.
- Turunen, Kari E. (1998). *Minusta näyttää – johdatus refleksiiviseen filosofiaan*. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

Venkula, Jaana (2005). *Varmuudesta ja epävarmuudesta. Johdantoa epävarmuuden kohtaamiseen*. Gummerus Kirjapaino, Jyväskylä.

Winch, Peter (1958). *The Idea of Social Science and its Relation to Philosophy*. Routledge & Kegan Paul, London.

Wittgenstein, Ludwig (1999). *Varmuudesta*. Suom. Nyman, Heikki. WSOY – Kirjapainoyksikkö, Juva.

von Wright, Georg Henrik (1971). Niin sanotusta praktisesta päättelystä. *Sociologia* 1971, 3 (99–111).

LIITTEET

LIITE 1 Guggenheim Helsinki -hankkeen vaiheet tiivistelmänä

Guggenheim Helsinki -hankkeen tausta ja valmistelun vaiheet

Guggenheim-museo on ollut virallisesti suunnitteilla Helsinkiin vuodesta 2011 lähtien, jolloin tammikuussa Helsingin kaupunki tilasi Salomon R. Guggenheim -säätiöltä selvityksen Guggenheim-museon sijoittamiseksi Helsinkiin.^{269 270 271} Vuoden kuluttua 2012 tammikuussa selvitystyöryhmän raportti *Concept and Development study for a Guggenheim Helsinki*²⁷² julkaistiin ja tämän jälkeen alkoi kiihkeä julkinen keskustelu hankkeesta. Muun muassa 20 kulttuurivaikuttajaa lähetti kirjeen kaupunginvaltuustolle, jossa todettiin kriittisesti, että lisäpanostus Helsingin taide-elämään onnistuu paremmin ilman Guggenheim-hanketta ja lisenssimaksuja säätiölle: *”Guggenheim on omaa etuaan ajava liikelaitos, joka teetti suomalaisten maksaman selvityksen omien intressiensä pohjalta. Guggenheimin säätiö ei ole missään taloudellisessa eikä toiminnallisessa vastuussa mahdollisesta Helsingin Guggenheimista.”*²⁷³

Kuukauden kuluttua hankkeen julkistamisesta arvostelu kiihtyi edelleen,²⁷⁴ mutta kannattajiakin oli. Muun muassa puuteollisuuden edustajat sekä Työ- ja elinkeinoministeriö ilmoittivat rahoittavansa

²⁶⁹ Sorjanen, Guggenheim Helsinki – kiistellyn hankkeen salatut taustat ja piilovaikuttajat. *”Pajunen vahvistaa, että aloite Helsingin kaupungin Guggenheim-selvitykseen ryhtymisestä tuli alun perin Gallen-Kallela-Siréniltä jo vuodenvaihteessa 2009–2010.”* Suomen Kuvalehti 23.6.2015. <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/guggenheim-helsinki-kiistellyn-hankkeen-salatut-taustat-ja-piilovaikuttajat/>, Suomen Kuvalehti 23.6.2015, luettu 21.11.2016.

²⁷⁰ Tilauksen allekirjoittivat kaupunginjohtaja Jussi Pajunen (Kok) ja Helsingin sivistys- ja henkilöstötoimen apulaisjohtaja Tuula Haatainen (Sdp). Haatainen siirtyi vuonna 2012 Kuntaliiton varatoimitusjohtajaksi ja hänen tilalleen valittiin Ritva Viljanen (Sdp). Hänen vastaehdokkaansa oli Vihreiden Tuija Brax.

²⁷¹ Alun perin idean keksi kaupungin taidemuseon entinen johtaja Janne Gallen-Kallela-Sirén. Hän esitteli ajatuksensa vuodenvaihteessa 2009–2010 ylipormestari Jussi Pajuselle. Sorjanen, Guggenheim ei ole enää taidehanke. <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kulttuuri/helsingin-guggenheim-ei-ole-ena-taidehanke/>, Suomen Kuvalehti 6.4.2014, luettu 21.11.2016.

²⁷² *Concept and Development Study for a Guggenheim Helsinki*, 2011. http://www.hel.fi/hel2/kanslia/guggenheim/ps/concept_and_development_study_for_a_guggenheim_helsinki.pdf. Luettu 21.11.2016. (*Guggenheim Helsinki. Konsepti- ja kehitysselvitys:* http://www.hel.fi/hel2/kanslia/guggenheim/ps/guggenheim_selvitys_suomennos.pdf, luettu 21.11.2016.)

²⁷³ Iltä-Sanomien mielipidesivulla. <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000000469652.html>; Guggenheim Helsinki -suunnitelma https://fi.wikipedia.org/wiki/Guggenheim_Helsinki_-_suunnitelma. Wikipedia, luettu 21.10.2016.

²⁷⁴ Aura 2014, 70.

hanketta, jos museo rakennetaan puusta.²⁷⁵ Museohankkeen nostaman kohun myötä syntyi myös Checkpoint Helsinki -nykytaideorganisaatio, joka tämänhetkisen toimintakonseptinsa mukaan ”tilaa ja tuottaa tulevaisuuden nykytaidetta kutsumalla kansainvälisiä taiteilijoita ja kuraattoreita työskentelemään osana Helsinkiä ja helsinkiläisten arkea”²⁷⁶. Organisaatio myös järjesti vuodenvaihteessa 2012–2013 ideakilpailun Next Helsinki, joka etsi vaihtoehtoja museolle varatulle Eteläsataman tontille.²⁷⁷

Toukokuussa 2012 hanke Guggenheim-arkkitehtuurikilpailun järjestämisestä kaupungin rahoituksella kaatui kaupunginhallituksessa äänin 7–8. Hankkeen hylkäämistä kannattivat suurin osa vihreistä, Sdp, vasemmistoliitto ja perussuomalaiset. Hankkeen puolella olivat kokoomus, Rkp ja yksi edustaja vihreistä.²⁷⁸ Vastustajat kertoivat pääsyyksi rahan, sillä museon toteutuminen tarkoittaisi kaupungin taidemuseoihin käyttämien vuosimenojen kaksinkertaistumista.

Guggenheim oli kuitenkin edelleen kiinnostunut Helsingistä. Syyskuussa 2013 säätiö julkaisi uuden ehdotuksen *Guggenheim Helsinki Revised Proposal 2013*²⁷⁹ esittämällä avoimen kansainvälisen arkkitehturikilpailun järjestämisestä taidemuseon rakentamiseksi Helsinkiin. Tällä kertaa paikaksi ehdotettiin edellisen Katajanokan ns. Kanavaterminaalin tontin sijasta Etelärantaa Olympiaterminaalin vieressä²⁸⁰ ja säätiö lupasi rahoittaa kilpailun itse. Guggenheim korosti nyt aiempaa enemmän museon talousvaikutuksia, kuten matkailun ja yrittäjyyden edistämistä. Vuosittaiseksi kävijämääräksi arvioitiin uudessakin ehdotuksessa 550 000 kävijää²⁸¹ ja museota ei oltu enää sidottu Helsingin taidemuseoon. Useat museonjohtajat ilmaisivat tukensa hankkeelle, mutta kritiikkiäkin kuului niin rahoituksesta, museovieraiden määrästä kuin siitä, että keskustellaan

²⁷⁵ Manssila, Puu-Guggenheim sopisi Tekesille <http://yle.fi/uutiset/3-5773453>, Yle 17.4.2012; Laitinen, Guggenheim jää seuraavan valtuuston päätettäväksi <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1305560003416>, HS 16.4.2012, luettu 21.11.2016.

²⁷⁶ Checkpoint Helsinki <http://www.checkpointhelsinki.org/meista>, luettu 21.11.2016.

²⁷⁷ Vedenpää, Guggenheim-tontille vaihtoehtoinen ideakilpailu – aloite USA:sta <http://yle.fi/uutiset/3-7460117>, 9.9.2014, luettu 21.11.2016.

²⁷⁸ Tämä tulkittiin Vihreiden vastalauseeksi tai kostoksi Vihreiden ehdokkaan Tuija Braxin hävittyä Sdp:lle apulaiskaupunginjohtajan vaalissa. Guggenheim kaatui kaupunginhallituksessa äänin 7–8. <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1305561088580>, HS 2.5.2012, luettu 21.11.2016.

²⁷⁹ *Guggenheim Revised Proposal 2013* http://www.guggenheimhki.fi/wp-content/uploads/2013/08/gHelsinki_web_ENG1.pdf, luettu 21.11.2016.

²⁸⁰ Tonttivaraus Etelärannassa umpeutuu vuoden 2016 lopussa.

²⁸¹ Vuoden 2012 keskitason skenaarion mukaan kävijöistä 300 000 olisi suomalaisia ja 200 000 – 250 000 ulkomaalaisia matkailijoita. Kokonaan uusia kävijöitä Helsinkiin tulisi vuosittain 65 000.

vain museon seinistä, ei museon sisällöstä. Kaupunginhallitus hyväksyi 13.1.2014 Guggenheim-säätiön ehdotuksen ja varasi tontin Etelärannasta äänin 10–5²⁸².

Guggenheim Helsinki julkaisi avoimen kaksivaiheisen arkkitehtuurikilpailun kesäkuussa 2014. Ensimmäisen vaiheen työt jätettiin 10. syyskuuta mennessä. Kilpailuun osallistui 1715 ehdotusta 77 maasta. Näistä tuomaristo valitsi kuusi finalistia, joilla oli kuusi kuukautta aikaa hioa ehdotustaan sekä esittää myös arvio toteutuskustannuksista. Suomalaisehdotuksia ei finaaliin päässyt. Voittajaksi valittiin 23.6.2015 ranskalainen *Moreau Kusunoki Architectes*in ehdotus ”*Art in the City*”, jonka julkisivua peittää lasi ja hiilikäsitelty puu. Voittanutta työtä on kritisoitu muun muassa, että se ei anna vastaavaa wau-kokemusta kuten esimerkiksi Bilbaossa Espanjassa Frank Gehryn 1997 avattu Guggenheim-museo.

Salomon R. Guggenheim -säätiö kutsui Helsingin kaupungin neuvotteluihin siitä, millä edellytyksillä Guggenheim-museo voitaisiin toteuttaa Helsingissä. Arvio hankkeen taloudellisista ja elinkeinovaikutuksista piti valmistua kesän 2015 aikana, mutta julkisuuteen tietoja ei annettu. Myös alustavan ehdotuksen jatkotoimista piti valmistua syksyllä 2015, jonka jälkeen hanke tuotaisiin kaupunginhallituksen pohdittavaksi. Syntyi verraten pitkä, latentti ja hiljainen vaihe, jolloin Guggenheim-hankkeesta ei tapahtunut julkisesti juuri mitään. Keväällä 2016 hankkeesta uutisoitiin ainoastaan, että Finavia investoi Guggenheim Helsinki -hankkeeseen.²⁸³

Perussuomalaiset ilmoittivat ministeri Soinin johdolla elokuun 2016 lopulla, että heidän hallituskaudellaan hankkeelle ei myönnetä valtion rahaa. Valtion rahoitus on ollut yksi kriittinen ehto hankkeen etenemiselle erityisesti yksityisen rahoituksen saamisen kannalta. Kaupungin päättäjien huomiota muualle vievät lisäksi yhteiskunnallisessa keskustelussa pysytellyt yleinen

---

²⁸² Päätöksestä äänestettiin kolme kertaa. Ensimmäinen ehdotus palauttaa esitys uudelleen valmisteluun hylättiin äänin 10–5. Sen jälkeen esitettiin muutosta päätösehdotukseen, joka hyväksyttiin äänin 12–0 ja kaupunginhallitus päätti, että arkkitehtuurikilpailun ollessa käynnissä Helsingin kaupunki teettää oman selvityksensä hankkeen taloudellisesta kannattavuudesta ja tuotto- ja kustannuslaskelmista. Tonttivarauksen puolesta äänestivät Juha Hakola (Kok.), Jasmin Hamid (Vih.), Arja Karhuvaara (Kok.), Emma Kari (Vih.), Lasse Männistö (Kok.), Hannu Oskala (Virh.), Erkki Perälä (Vih.), Marcus Rantala (Ruots.), Tatu Rauhamäki (Kok.) ja Laura Rissanen (Kok.). Tonttivarausta vastustivat Jussi Halla-aho (Ps.), Osku Pajamäki (Sdp), Sirpa Puhakka (Vas.), Tarja Tenkula (Sdp) ja Pilvi Torsti (Sdp). Uusi Suomi 13.1.2014, Helsinki varaa tontin Guggenheimille – Päätös vaati 3 äänestystä.

<http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/65609-helsinki-varaa-tontin-guggenheimille>, luettu 21.11.2016. Hankkeen puolesta äänestäneistä tietävästi ainakin Lasse Männistö (Kok.) on vaihtanut sittemmin kantaansa.

²⁸³ Finavian lehdistötiedote 5.4.2016. Finavia investoi Guggenheim Helsinki -hankkeeseen <https://www.finavia.fi/fi/tiedottaminen/ajankohtaista/2016/finavia-investoi-guggenheim-helsinki-hankkeeseen/>, luettu 21.11.2016.

talouden heikko tilanne ja Helsingin muut merkittävät poliittiset hankkeet, kuten yleiskaava ja asuntorakentaminen, Malmin lentokentän tulevaisuus ja kaupunkibulevardit.

Guggenheim Helsinki Tukisäätiö ja Helsingin kaupunki toivat julki 3.11.2016 uuden, järjestyksessään kolmannen, esityksen Guggenheim-museon rakentamiseksi Helsinkiin.²⁸⁴ Esityksessä valtiolta puuttumaan jäänyt tuki korvattaisiin yksityisellä rahoituksella ja kaupungin rahoitus pysyisi ennallaan, myös lisenssimaksuun oli saatu alennusta kolmasosa. Esitys oli kaupunginhallituksen käsiteltävänä 7.11.2016, jossa ehdotus jätettiin kahdeksi viikoksi pöydälle.²⁸⁵ Kaupunginhallitus hyväksyi suunnitelman 21.11.2016 yhden äänen enemmistöllä 8–7.²⁸⁶ Kokouksessaan 30.11.2016 kaupunginvaltuusto hylkäsi esityksen äänin 53–32.²⁸⁷

---

²⁸⁴ Guggenheim Helsinki -sivusto <http://www.guggenheimhki.fi/esitys2016/>, luettu 21.11.2016. Myös Frilander, Guggenheim nousee ehkä sittenkin – Kustannukset jaettaisiin Helsingin kaupungin ja yksityisten kesken <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1478140841581?ref=hs-etusivub-uusimmat-#14>, luettu 21.11.2016.

²⁸⁵ Sirén, Guggenheim-päätösesitys ei lyö lukkoon julkisivua – Tältä rakennus näyttäisi eri väreissä <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1478492187242>. HS 7.11.2016, luettu 21.11.2016.

²⁸⁶ Guggenheim-museon puolesta äänestivät kokoomuksen Tatu Rauhamäki, Lasse Männistö, Laura Rissanen ja Arja Karhuvaara, vihreiden Hannu Oskala ja Sanna Vesikansa, rkp:n Marcus Rantala ja keskustan Laura Kolbe. Esityksen hylkäämisen puolesta äänestivät Sdp:n Osku Pajamäki, Jorma Bergholm ja Mirka Vainikka, Vasemmistoliiton Silvia Modig ja Veronika Honkasalo, perussuomalaisen Mika Raatikainen ja vihreiden Otso Kivekäs. Oksanen, Helsingin valtuusto pääsee päättämään Guggenheimin kohtalosta – kaupunginhallitus hyväksyi esityksen äänin 8–7. <http://www.hs.fi/kaupunki/a1479699326170>, HS 21.11.2016, luettu 21.11.2016.

²⁸⁷ Torvinen, Helsingin kaupunginvaltuusto hylkäsi Guggenheimin taidemuseon äänin 53–32. <http://www.hs.fi/kaupunki/art-2000004888519.html>, HS 30.11.2016, luettu 1.12.2016.

LIITE 2 Haastattelurunko

Guggenheim Helsinki pro gradu -tutkielman haastattelu

Tämä haastattelu on ensimmäinen ns. Delfoi-haastattelukierros – toinen kierros on sähköinen (lähetän linkin myöhemmin sähköpostissa). Toisella kierroksella syvennetään ensimmäisen kierroksen vastauksia ja argumentteja.

Olet mukana anonymisti, ts. muut vastaajat eivät saa tietää ”kuka on antanut tuon vastauksen”. Äänitän haastattelun tutkimuskäyttöäni varten.

Haastatteluilla kokoan aineistoa tutkielmaani varten. Tutkin Guggenheim-hankkeen diskursseja ja mielipiteiden taustalla olevia arvoja, uskomuksia, käsityksiä, ideologioita, myyttejä jne. En siis ota kantaa hankkeen puolesta tai vastaan.

Tämän haastattelun aiheet:

Guggenheim-konsepti

Mikä on olennaista Guggenheimin konseptissa? Mikä on sisältö?

Valmistelu ja viestintä

Miten hanke on valmisteltu ja tiedotettu? Mikä on informaation ja misinformaation suhde? Ketkä ovat osallisia toimijoita?

Rahoitus, tulot ja kustannukset

Miten ja ketkä maksavat hankkeen perustamiskustannukset, miten (tasa)painottuvat käyttövaiheen tulot ja menot?

Suomi-taide, vaihtoehdot

Guggenheim-hanke on nostanut vastaliikkeitä ja vaihtoehtoja – mitä mieltä olet niistä?

Tulevaisuus – Guggenheimilla tai ilman

Jos Guggenheim toteutetaan tai ei toteudu, miten varioituu Helsingin tulevaisuus?

Yhteystiedot:

nnn